

V. metai.

Gruodžio m.

1900 m.

№ 12.

TĖVYNĖS

SARGAS

MĖNESINIS LAIKRASZTIS.

TILŽĖJE.

Tėvynės Sargas.

Mėnesinis laikraštis su priemazgomis ir atskirais priedais.

Stovi ant sargybos Lietuvių tautos: šviesos, tikybos ir kalbos.

Gaunamas pas **J. Lapiną** už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8) ir pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. (America Scranton, Pa. Main Ave. 1423).

Turinys.

1. Baigdami 5 metus. <i>Red.</i> 2	kitos. 1. 2. Joniszkyje. <i>Maž.</i>
2. Ukės dalykai 6	3. Taujėnuose <i>Gargazė.</i>
1. Vaisingų medžių baltymas.	10. Paminavojimai 48
2. Molis, kaipogdyklas. 3. Kaip užlaikyti mėszlą? 4. Kaip sunaudoti nukritusius vaisius? <i>M.</i>	1. A a. kun. J. Skaczkauskas.
3. Lietuvos malda pabaigoje XIX amž. Eilės. <i>M. Dagilėlis</i> 8	X. 2. A. a. J. Skardis. <i>Ruty Lapelis.</i>
4. Tikybos ir doros dalykai 9	11. Mūsų rasztai 51
1. <i>J. M. Vyskupo Valancziaus</i> rasztai: Apie svetimus dievus; Sekmas — Nevogk! 2. Už viera! Eilės. <i>Julijus Anusaviczė.</i>	1. „Ateitis“. 2. „Dirva“. 3. „Statistika liet. kn.“
5. Krislas kunigų akyse, oraštas — daktarų. <i>Kelmelis iš Szilakojo.</i> 20	12. Žemaitis ir Velnias. Pasaka. <i>Dagilėlis.</i> 55
6. Negryna sąžinė. Monologas. <i>V.</i> 25	13. Įvairios žinios 57
7. Iš <i>Vysk. Valancz. Kronikos</i> „Margumynai“. 31	1. Dar viena draugija! 2. Išz Ramygalos. <i>Keleivis.</i> 3. — Joniszkie. 4 — Rigos. <i>Mažasai.</i>
1. Gintila — Administratorius.	5. — Pakruoja. 6. Kunigo krata. 7. Išz Palangos. <i>Kel.</i>
2. Žilinskas — Gintilos vietoje.	8. — Petropilės. <i>Ruty Lapelis.</i>
3. Palaidojimas J. M. Vys. Sym. Gedraicz. 4 Biografija Gintilos.	9. — Raguvos <i>Dumb.</i> 10 — Rozalino. <i>Agata Rozalimietė.</i>
8. Gužutis. Eilės. <i>Margalis.</i> 40	11. — Sziaduos. 12 — Vaszkų.
9. Mokyklų dalykai 41	13. — Steigvylių. <i>M</i> 15. — Vyžonų. 16. Taujėnų. 17. Troszkunų apylinkės. 18 — Uszpalių. <i>Mikelis Edelm.</i> 19. — Plungės. 20. — gelvonų. 21. — Ežė-
1. Panevėžyje: cerkvinės, knygynai, Uczytelių seminarija ir	

riumu. *J. B.* 22. Prūsų Lietuviai. 23. Biskis statistikos. *Ignot.* 24. Nusprendimas Lenkiskos Jaunumenės. 25. Isz svetur.

14	Kalėdų vakaras. Apysaka. <i>Szatrijos Ragana.</i>	76
15.	Gužas. Sakmė. <i>Aldonas.</i>	82
16.	„Motinėlės“ atsisaukimas	83
17.	Atsakymai	87

Baigdami 5 metus.

„Tarp audrų ir verpetų“, kaip dainius sako, laimingai užbaigiame penktus metus. Žodžių mums trūksta isz reiszkimui visos padėkos pirmuciausiai Vieszpacziam Dievui už ypatingą Jo Apveizdą. Ir ar-gi ne **ypatinga Apveizda** buvo su mūsų Redakcija, kad tokiuose sunkiuose laikuose penkerius metus karszto ir didžio darbo galime užbaigti laimės žodžiais? Per penkerius metus, nuolat tvirtėdama, „Tėvynės Sargo“ Redakcija nepragaiszino **nė vieno** isz keleto deszimtų savo korespondentų; Viesz-pats neatsiėmė nė vieno isz Redakcijos sąnarių, nors pasiszaukė keletą, tiesa, su gerais norais, daug vilties siulijusių, bet dar ne taip daug dirbusių, kad jų atsitraukimas galėjęs būtų sutrukdyti Redakcijos darbą. Amžina atilsį duok jiems, Dieve, davęs mums į jų vietą po deszimtį naujų darbininkų! Per penkerius metus uolaus ir skaitlingo platinimo „T. S.“ auka krito vos tik **tris** ypotos, datyrusios per tat neatlyginamos pragaiszties. Per penkerius metus aprubis Redakcijos interesų taip iszsiplėtė, kad net trūksta mums paprastos kuniskzos galės viską nuveikti, — trūksta laiko nuveikimui rasztenybės dalykų; trūksta ypatingai kaszto, kurs ir be to keturis sykius dabar pasididino, neg pirmais metais. Kad kaszto užtektinai būtų, mūsų darbo plėtimos nežinotų, ribų. Bet visgi garbė ir szlovė užjaucziantiems mus Lietuviams, kurie daleidė mums bent ant tokio laipsnio atsistoti, ant kurio dar nestovėjo nė viena Prūsų Lietuvos laikraszczių Redakcija. Tik perveizėk atskaitas. Kad kas prisistebėtų visam didumui pavojaus,

darbo ir pasiszventimo, pasakytų: penkeri metai tokio triuso tai ilgesnė epoka, neg 10, 15 metų ramaus darbo pagal įstatymų; iszvytų, juog turi jau labai interesuojanczią istoriją. Bet mums nēr laiko bent apskritą atskaitą paduoti tų darbų. Ateis ir tam laikas; szendieną, vos vieną darbą nuvertę, jau skubame grebtis kito, idant nebūtų pertrūkių. Nėkokių prižadų ir tame paminkliniame laike nedarome, kaip nedarėme, ir kitus metus pradėdami, nes mūsų gorizontas vis tamsesniais debesiais niaukias; persekiotojas vis placziaus tinklus tiesia. Ką tada sziose nepaprastai sunkiose aplinkybėse iszgalėsime padaryti, tai padarysime, neskundėdami paskutinių savo pajiegų. Sunkūs laikai . . . Vienas Dievas težino, kaip jie pasibaigs. Tuo tik pasiguodžiame, kad mūsų persekiotojams nėkuomet nepavyks iszardyti „Sargiečių“ draugystės, nes ji neturi paprastų draugijų surėdymo. „Sargiečių“ mēs vadiname ne tą lietuvį, kurs būtų padėjęs savo pavardę po draugijos įstatymais; ne tą, kurs kokiais apžadais yra suvaržytas, — bet tą, kurs isz pilnai liuosos valios atlieka kokį nors su mūsų Redakcija sanryszį turintį darbą: ką nors apsako, pranesza, skatiką duoda, platina ir tt. Jei kas vieną isz tokių paklaustų: kokie tavo draugai ir sandarbininkai, niekas nemokėtų atsakyti. Dirbantįs lietuviai nė nevadinasi „sargiečiais“: tai Redakcija sutraukia juos po vienu vardu. Tokiu būdu veltui tokie Vonseckiai sznipinėtų mūsų bicziuolystę: gali nutverti vieną, ar kitą, bet vis atskirai, ne sanrszyje su kitais. Lietuvių tautiszkas susipratimas jau teip žymiai pakilo, juog patis jaučia savo priderystę szelpti ir remti lietuviszką rasztenybę, platinti szviesą. Vonseckis gali į toki pasakyti: tu esi lietuvis? Ir jam kiekvienas drąsiai atsakys: teip, neapsirinki. Bet nėvienam negalės prikergti vardą sanario paslaptingos, maskolių persekiojamos draugijos, nes tokios nėra: visi apszviesti Lietuviai priguli prie bendros draugijos: spaudžiamos Lietuvos ir ant jos naudos dirba ir dirbs, ar maskoliams leidžiant, ar neleidžiant. Norėdami panaikinti paslaptines Lietuvių draugijas, turi panaikinti — Lietuvą, nes kiekvienas Jos sunus yra szirdyje „paslėpęs“ maskolių nekencziamą Lietuvos meilę. Daugalio metų praktika prityrėme, juog

už tokį būdą bendravimos per placziausią tautiszką idėja nėra pritinkesnio.

„Sargiecziais“ mes vadiname, tankiai gal prieszingai tų lietuvių norams, tuos apszviestunus, kurie Lietuvai reikalauja lavinomis progreso, negriaudami senoviszku jos pamatų; kurie darbuojas vardan grynos tautystės. Mes tada neužsiimame klausimu, kaip Lietuvai būtų geriau: po Lenkų, po Maskolių valdžią ar nė vieno nuo ko neprigulincziai. Nebuvo Lietuvai gerai su Lenkais; politiszką Lietuvos neprigulmystę skaitome už tuszczią svajonę ir priesz aną, iszreiksztą neva Lietuvos Social- Demokratiszkos partijos iszleidžiamose knygelėse atvirai protestuojame. „Sargiecziai“, o su jais visa konservativiszka lyg kaulų smagenų Lietuva, pripažįsta Rosijos Ciesorių už tikrą savo valdoną; nuo Rosijos nerupinas skirtis, tik reikalauja ir reikalaus godojimo mūsų tautystės ir katalikystės; jei pykstame ant valdžios ir protestavoti szindžiame, tai ne dėl to, kad valdžia yra „ruska“, bet kad mus skriaudžia, susiaurindama mūsų tiesas dėlto, kad mes „neruskiai“. Ne per revoliuciją, ne per maisztus, ne per atsidavimui Rosijos neprieteliams, bet per atvirą, akis į šį reikalavimą ir mums teisybės tarnavome ir tarnausime Lietuvai. Ant kalavijo ir szaudyklės nepadedame vilties, kad ir visi Rosijos svetimtaucziai, ginklus, iszkėlę, szauktų: Lietuviai, su mumis! Neginklais, bet dvasia, gyvumu svetimtaucziai darodys Rosijai, juog tuszczias darbas isznerti juos visus isz kailio; juog daug sveikiaus bus duoti leisti laisvę sunaudavimo prigimtų szirdies ir proto turty. Tai jau nesykį iszreiszkime, „Sargiecziai“ protestuoja ir priesz socialistiszkas svajones — iszmesti, kaipo supuvusius, visus senus bendrijos pamatus, idant paskui galėtų atsistoti ant naujų... bet ant kokių, jie patįs dar nežino. Pripažįstame, juog krikszczionystė — tai bendrijos sveikata; juog katalikystė — tai Lietuvos Motina, kurią nuodeminga pažeminti ir iszkoneveikti. Nėra nieko klaidingesnio, kaip „sargieczius“ pavadinti „klierikalais“, o „Tėvynės Sargą“ — kunigų laikraszcziu. „T. Sargas“ yra visųpirmu tautiszkas lietuviszkas ir jau dėlto: ukiszkas, katalikiszkas, be kurio

tai privalumo Lietuvos dar nesuprantame ir suprasti nenorime, negut jis būtų tik sau be tikybos ir nereikalautų nuo kitų išsižadėjimo jos. Lietuvos kunigija su maža išimtaine yra užsiėmusi grynais tikybiškais dalykais, arba, ant nelaimės, visai niekuo neužsiėmusi. Tautiszkas judėjimas sulyg ją — tai nuodėmė, separatizmas, vaisymas neapykantų, skaldimas bendrijos į dalis ir tt. ir tt. ir jei verta kam tautiszkais dalykais užsiimti, tai negut tik „žmonėms“, suprask — ir apszviestunams iš jų, bet nėkuomet ne — kunigui, kurio pirmoji priderystė — vedimas į vienybę, į pakajų, į kantrumą, o ne priesizingai. „Sargiečiai“, nors tarp jų ir atsirando šiokie-netokie dvasiszkieji, su baisia diduma Lietuvos kunigijos yra tokioje santaikoje, kaip, nelyginant, Vilniaus Lietuviai su savo pralotais: pagyrimo negirdėjome, o užpuolimų, peikimų už menkiausį mažmožį tiek, kad net apkarto: tai negrynai katalikiszkas, tai per mažai dvasiszkas, tai kunigijos nelenkia ir tt. Atsakydami jai tarsime: tai subruskite, atimkitės nuo mūsų tą „Tėvynės Sargą“, rėdykitės saviszkai; mes užleidžiame vietą ir szelpsime; bet kol neturite noro ir ukatos prakaituoti ant apszvietos per laikraszczius dirvos, tol reikalaujame daugiau dovanojimo, o mažiaus kritikos, žinodami vis-gi, juog rupinamės visi be atskirimo liuomų būti gerais katalikais ir žmonėse ne szaldyti, bet kaitinti prisiriszimą prie savo tikybos. Ar jau teip nusiminete, ir nebegalite suprasti, juog ir svietiszkosios liuomos žmonės dar ne visi išvirtę į katalikystės neprietelius? Įtikėkite ant galo; sujungkite su mumis savo pajiegas ir nagį kariauti už tikybos ir tautos tiesas! Lenkiszkas žmonių laikrasztis „Zorza“, rėdomas svietiszkų žmonių, yra „katalikiszkiausias“, nes jie supranta, juog tikyba tai nesulaužoma tautų galė.

Tai trumpa, ant greitosios sumesta mūsų išpažintis. Težino, kam tai rupi ir reikia žinoti. Tų nuomonių nemainysime nė szesztuose, 1901 metuose. **Lituviai!** kas mums pritaria, bent pinigų kodaugiausiai duokite, nes nuo jų daugiausiai priguli platumas mūsų darbo. Kiekvienas geras lituvis teparenka po savo kaimynus, ypatingai turtingesnius; tenepraeina nėkoks susivažiavimas, nė kokis

pasilinksminimas be atdėjimo keletu rublių, ant grynų apszvietos dalykų! Su ta viltimi ant jūsų pradėsime 6 metus darbavimos kol nedaleis mums atvirai savo tėvynėje darbuotis.

Redaktorius.

P. S. Tėmykite, juog nuo Naujų Metų sugrįžtame prie pirmųjų, 1896, metų raszybos su š ir ė. Szeip jau prisilaikysime Kriauszaiczio gramatikos, atskyrus pamina-votus „Žinyczioje“ № 2 dalykus.

Teikitės raszyti dailiaus, kaip į spaudą, ne kaip į neprietelius, kuriuos norite žudyti savo jeroglifais!

Ukės dalykai.

1. **Vaisingų medžių baltymas.** Medžio liemens nubaltymas su vopna vis iszeina ant gero, ypacz, jei tai padaryta pradžioje žiemos. Nutrynus tat nuo žievės kirminiukus, kimpines, samanias ir tt. reikia medį nutepti su vopna. Vopnos pluta, apsergėdama užgautas vietas nuo iszkadingos įtekmės nevienodo oro, sulaiiko žievę nuo sproginėjimo (aižėjimo) ir isznaikina joje kirminiukus, vabaliukus ir jų kiauszius. Pasergėta, juog vopna nuszalina ir nekurias ligas, kaip vėži, nuo obelių. Prietam medžiai nuteptė, neteip greit žydžia, užtat jų žiedų szalnos nepagauna. Vopna, nuo žievės birėdama, pa-duoda trąszą.

2. **Molis, kaipo gydykla gyvuliams.** Tankiai nuo vabalų pragriaušimo arba teip isz kokių nors priežascių atsiranda gyvulių kailyje puliaujanczios žaizdos. Sausas ir grynas molis, džiovindamas ir vėsindamas roną ir isz-traukdamas isz jų smarvę, paskubina sugijimą. Perspėju tik, juog reikia vartoti gryną molį, nes negrynas gali tik pudyti, o ne gydyti.

3. **Kaip užlaikyti mėszlą.** Ne kiek turi mėszlo, bet kokį turi mėszlą — svarbu gaspadorystėje. Žinoma, kas turtingesnis — geriausiai apseina su mėszlu, negu silpnesnis ukininkas, ir užtat mažiukų mėszlas, nors storiaus numestas,

neteip tręšia dirvą. Paduodame trumpą patarmę, kaip su tuomi ukininko turtu iszpuola apseiti. Nereikia mészlo vėdinti, t. y. plonai iszkloti ant viso diendaržio, bet, jei kam priseina iszimesti isz kutės, tegu deda siaurai ir lygiai. Krauti reikia pastogėje, idant vanduo neplautų ir netirpelytų druskos. Reikia teipo-gi neprileisti orą ir iszimestą mészlą apipilti juodžemiu arba torpų pelenais, jei kur torpais kurena, arba moliu.

Molis, žemė ir torpas permaino mészlo gazus į druskas, kurios potam nebenyksta, o ant dirvos daigus gerai peni. Kuo daugiau tat tokių druskų užsilaikys, tuo geresnis mészlas, nes daugiau užlaiko peno daigams. Dėlto, kad teip sukrautas mészlas surugsta ir sausas budamas užsidega ir supeli, tai reikia jį laistyti sriutomis. (Sriutų tat nereikia niekinti, bet pataisyti joms vietą, kur susisunktų).

Geriausiai bet mészlas užsilaiko kutėse po gyvulių; užtat kutes reikia statyti talpias, augsztas, idant gyvuliai stovėtų ant mészlo lyg mészlavežiui. Toki kutė, turėdama palubėje langiukus, gyvuliams netroszki, o mészlui labai gera. Turiu priminti, juog asla kutėje turi būti arba molio, kietai iszplukta arba iszbrukavota, nes gyvulių szlapumas, susisunkdamas į žemę, nunesza su savimi daug isz mészlo gerų daiktų, kurių nebeiszkasi.

Kutėje stovėdami gyvuliai mészlą teip kietai sumina, kad oras prie jo nebepriseina o degti jis vėl negali, nes-gi vis apsilvilgia.

Tai, ką priminėme apie apibarstymą moliu, torpu ar juodžemiu mészlo, isz kutės iszimesto, turime pasakyti ir apie mészlą, kutėje esantį. Molis, torpų pelenai arba juodžemys ir kutėje mészlą pagerina.

Bet skaitytojas pasakys, kas teip gali daug darbuotis apie mészlą. Darbo, tiesa, daug, bet vertas tai darbas. Mészlas brangus turtas. Turėsi gerą mészlą, gerai nutręsi lauką, — javai isz dirvos grius. Neturėsi gero mészlo, nenutręsi dirvos — busi be duonos.

4. **Kaip sunaudoti nukritusius vaisius?** Gaspadorium ar gaspadine gali vadintis tik tas, kas ir menką niekniekį

gerai sunaudoja. Prie tokių niekniekių priguli ir vaisius, nuo medžio nukritęs, priėjęs ar ne, kurs pas mus esti atiduodamas beragių (kiaulių) šeimynai ir tai retai. O tuotarpu kaip tankiai skundžias gaspadinės pasninko dienoje, juog neturi ko šeimynai pramanyti ar vaikams paduoti, nes nemoka Dievo dovanos ant gero apversti.

Vaisius, pribrendęs ar nepribrendęs, kirmino pamėgin-tas, nuo medžio ant žemės szoka ir, žolėje pasislėpęs, puva. Iš tų tai vaisių galima pataisyti skanų gėrimą arba pavilgą. Krepsį nukritusių obelių ar gruszių numazgok, išpjaustyk kirminus ir kauliukus, supilk į katilėlį, užpilk vandeniu teip, idant vaisiai apsisemtų ir virk, pakol pasidarys minkszti. Paskui supilk vis tai į storą maiszelį, kaip rugusį pieną pili, nusunkdamas, ir tenuteka vanduo, nespaudžiamas, pats. Kad skystimas nutekės, ant 8 kvortų skystimo idėk po 2 svaru cukraus; potam reikia jį virinti ant ugnies $\frac{1}{4}$ arba pusę valandos, maiszant ir putas nugraibant. Kad putos nebekils, supilk į butelius, užkemszk korkomis, karsztame vaszke pamirkytomis, ir pastatyk szalton vieton.

Kas liko katile pertrink per aszutinį rėtį su mediniu samcziu, pridėk biszkį cukraus ir truputį pavirink ant ugnies, tankiai maiszdamas, idant neprisviltų. Kad koszė nesugestų, ant 2 jos svarų reikia pridėti szeszta dalį loto saliciliavos rugszties ir gerai izmaiszyti ir dėti į indą nors ir molinį, paplautą bet saliciliava rugsztim; paskui pridengti indą su baltu sziuurkszcziu popierium, pamirkytu teip-gi ta rugsztim, pridengti dar plyniu popierium (pergaminavu geriausiai) pamirkytu vandenyje, ir pastatyti szaltoje sausoje vietoje užrisztą. Tokie pavilgai gali stovėti daugiau ne metus. Pigus daiktas, o gaspadorystėje dideliai naudingas.

M.

Lietuvio Malda pabaigoje XIX. amžiaus.

Vieszpatie, mūsų Valdone danguose!
 Meldžiam' męs Tavęs, paskendę varguose!
 Dvasia jau mūsų bevargstant nuliūdo:
 Apgink mus nuo gudo!

Antai bedieviai kiek turi jie triuso:
 Užgina mokslą, ded' panczius ir tąso ...
 Vieszpatie! regėdamas tą pikną būdą,
 Apgink mus nuo gudo!

Jei mokslas veda prie Tėvo Szviesybės,
 Dėlko jie trokszta lietuviams tamsybės?
 Bažnyczius sunus kam virkdo ir žudo?
 Apgink mus nuo gudo!

Nekeliam maiszto priesz Vieszpatystę:
 Žinom', juog Tujen davei jiems ponystę.
 Jieszkom' teisybės ir tos mažą grūdą ...
 Apgink mus nuo gudo!

Męs praszom spaudos ir apsiszvietimo;
 Męs mylim' kalbą — tėvų palikimą, —
 O jie į Sibirą užtai mus gruda:
 Apgink mus nuo gudo!

Tiesa, prabocziai gal kuo nusidėjo;
 Bet sunus, rodos, jau daug prikentėjo ...
 Matei, kiek verksmo isz duszios iszsprūdo:
 Apgink mus nuo gudo!

Vieszpatie! ar reiks mums amžius teip būti?
 Tu mus atpirkai: ar leisi pražūti?
 Tavo Szvent's Kraujas už Lietuvą pludo:
 Tu mus apginsi nuo gudo! ... *M. Dagilėlis.*

Juokas. O Dieve mano! prie Tavęs szaukiuosi:
 Duok man Lietuvą po smerdziui danguose!
Tas pats.

☪ Tikybos ir doros dalykai. ☪

1. **Piemeniszki rasztai J. M. Vyskupo M. Valancziaus.**
 Apie svetimus dievus.

Motiejus - Kazimieras Valancziauskis, isz Dievo ir
 s. Apasztaliszkojo Sosto mylistos Žemaiczių Vyskupas,
 Myliausias savo Aveles sveikina!

Su didžiausiu savo szirdies sopuliu girdžiu, juogiai
 daug vietose Krikszcziionys-Katalikai praszo meszkininkus,

idant namus, butus, ir jų gyvulius šventų, o anie už pinigų visokias su meszka šventvagiszkas dvaro ceremonijas, vedžioja visur po triobas, klėtis ir staldus, po daržines ir jaujas, tą žvėrį šokindami ir pagal savo norą rėkindami; paskui išspesztomis jos kudlomis, sumaiszę su nukirptais gaspadorių ir gspadinių plaukais smilko, o kas labiausiai bedieviszko, Dievo munką, paveikslą Nukryžiuotojo mūsų Išganytojo, siulais apraiszuoja, kažikokius burtus ant vandenio sznabžda, o vis tai, kaip sako, nuszalinimui ir atitolinimui ligų, nelaimių ir sužavėjimų. Ir yra tokie, kurie tam įtiki! dar Mano Avinczijoje, Mano Vyskupijoje, kurius pats lankiau, pats persergėjau ir per mano kunigus nepaliaunant persergstu ir mokau, idant svetimų dievų neturėtų!! (Exod. XX.)

Yra kurius pats pastiprinau s. tikyboje, o kurie nuog jos atstoja ir ing stabmeldžius (pagonus) virsta; nesgi ar kitoniszkai galiu sakyti, ar galiu Krikszczionimis-Katalikais vadinti tuos, kurie dieviszką galybę pripažįsta meszškai ir nedaug iszmingesniems už meszką-meszkininkams, žmonėms svetimiems, prastiems ir labai tamsiems?! Dievas tarė Szventrasztyje (Deutr. XVIII), idant nebūtų tarp mūsų burtininkas, dienų skirtojas, žavėtojas, ženklų žinovas ir sapnų iszguldinėtojas. Prastai nutiko Ochozijui karaliui (IV Reg. 1), kad susirgęs siuntė klaustų stabmeldžių dievaiczių, ar iszgys ir sveikas paliks. Elijas Pranaszas sutiko pasiuntinius ir tarė, juog nekelsis isz patalo karalius, kurs svetimų dievų jieszko; ir tikrai: ligonis numirė. Veizdėkite ir jus, krikszczionis, idant Dievas ir jūsų baisiai nenubaustų ir savo ryksztės ant jūsų neperleistų už teip sunkų grieką! — Įsakau visiems klebonams, idant pirmoje Szventoje dienoje szitą Mano gromatą žmonėms isz ambonos perskaitytų, o ponus ir visokią vyresnybę praszau ir maldauju, idant savo paduotiems užgintų meszkininkus ing namus priimti; ant galo, visiems kunigams prisakau, jei po apskelbimu ir szitos gromatos perskaitymui leistų kas meszkininkams savo namuose tokias stabmeldiszkas ir šventvagiszkas ceremonijas atlikti ir daryti arba jų burtams ir žavėjimams tikėti, idant ant spaviednės apsoliucijos neduotų, nes iszriszimą isz to bjauraus ir bedieviszko

grieko, kaipo Piemuo, sau palieku. Rasziau Varniuose 1856 m. rugpjucio 21 d.

Motiejus Vyskupas.

P. S. Szis rasztas padarė galą kvailai, nežmoniszkai zobovai-meszku žudymui, lietuvius iszliuosavo nuo pavojaus, grieko ir įvairiausių apgavysčių, kurių luokininkai dasileisdavo, parodo, kaip asztriai katalikiszkoji dvasiszkija kariauja su žmonių prietarais ir niektikyste.

Red.

Sekmas — Nevogk.

Motiejus-Kazimieras Valancziauskis, isz Dievo mielaszirdystės ir s. Apasztaliszkojo Sosto mylistos, Žemaičių Vyskupas savo Aveles sveikina!

Vieszpats Dievas davė Maižiesziui ant Synojaus kalno ant akmeninių lentų suraszytus savo prisakymus, o tarp anų sekma — **nevogk**. Iszmanykite, kaip sunkus griekas yra vagystė, kad ana ir mislyje padaryta ne mažu nusidėjimu skaitos, nes nedovenai deszimtame prisakyme Dievas tarė: **negeisk nė jauccio, nė asilo, nėjokio daikto artimo tavo!** O ką dabar sakyti, kad vagystė daros per nevalią, su užpuolimu: kada užpuola ant keleivio arba ant namų, iszplėszia ir atėma artimo pinigų, naudą, o jei prieszinas, gandina, žudo, o tankiai ir smertį padaro? Szioje gadinėje labai įsitankino ta piktybė; labiaus Paprūsėjo kas dieną gal iszgirsti iszlaužtą bažnyčią, iszplėsztus namus, galvažudžių primusztą arba užmusztą žmogų. Neiszpasakytą szirdgylą jaucciu, kad girdžiu, juog tai mano Avelės, žemaičiai, žmonės-katalikai daro! Iszsipaiszinę veidus, persidarė drabužiais gali nebijotis, kad juos kas pažintų; gal pasislėpti priesz vyresnybę; iszsimeluoti suduose, — bet Dievo akis mato ir pažįsta kiekvieną, o Jo teisybė anksciaus ar vėliaus pakoros už tuos bjaurius nusidėjimus. Kraujas, nekaltai pralietas, krivida, artimui padaryta, szaukia ing dangų. Ar pažįstate nors vieną galvažudį, kurs ant savo lovos numirtų? Tą gaudydami nuszavo, užmuszė; kitą sugavę smertinai užpliekė arba nuplaktą ing Siberiją iszvarė. Bet kas dedas su jų dusziomis? Žinote gerai juog griekas negal būti atleistas, kol pagautas svetimas daiktas nebus sugražintas. O sugražinti netik

ne pigus, bet retai galimas daiktas yra. Penki, šeszi draugėje vogė, plėszė; keturi, penki prapuolė, nesugražinę savo dalies; palikai vienas, — už visus ir visą tu vienas kaltas esi sugražinti, o kitoniszkaai neapturėsi atleidimo, prastosi iszganymą, pragarą nusipelnysi. Nuo to sergėk, Dieve!

Kunigai visose bažnyčiose tą mano grometą per tris nedėles po pamokslo skaitys ir apskelbs, juog iszrishių nuog tokių griekų, kaip: **plėszimas, užpuolimas ant kelio arba namų** sau iszskiriu ir palieku. O kunigai iszrishių tokių negalės ir tokiuos ar prie manęs paties siųs, ar raszys prie manęs, praszydami galybės iszrishių. Rasziau Varniuose 1857 m. gruodžio mėnesio 5 dienoje. —

Motiejus Vyskupas.

P. S. Prie užpuolikų ant kelio priguli ir tie mūsų „donoscikai“, kurie isz kerszto, isz pavydo arba už keletą maskoliszkių rublių iszduoda į sargų arba policijos rankas tuos, kurie vargingai, su tikru pasiszventimu pagamina lietuviams Dievo garbės knygas, mokslo laikraszcius arba szejp jau kokiuos dvasiszkaai naudai kelti paskirtus dalykus. Nėkoks kunigas negali jiems dovanoti tos artimo skriaudos arba pražudymo, kol neatlygis lyg paskutinio skatiko. Kadangi iszdavikai paprastai yra nuskurdeliai, girtuokliai, iszgamos, paszlemekai, nieko arba nedaug turto teturintįs, tai paprastai negali skriaudos atlyginti ir teip gyvi bebudami jau į pragarą yra paskirti; savo darbais, patįs atsiskiria nuo draugystės viernųjų krikszcionių ir paprastai biauriai, tikrai su paties velnio pagelba, kaip tikri judosziai, mirszta!

Red.

Nėviena atmaina negal pasidaryti umai. Motiejus-Kazimieras Valancziauskis, isz Dievo mielaszirdystės ir s. Apasztaliszkojo sosto mylistos Žemaiczių Vyskupas, Myliausias savo Aveles sveikina!

Jau perbėgo isz kalno vyresnybės rasztai, juog Szviesiausias Imperatorius maloniai priėmė nusprendimą Jomylistų Ponų, kurie, rupindamies apie savo Valstiezių laimę, nori naujus suteikti įstatymus ir aprasztyti jų pavinastis. O juogei nėviena atmaina negali pasidaryti

umai ir staigiai, negali stotis skubinais ir greitai, bet turi savo rėdą, it laiptais kokiais, eiti, todėl įsakyta yra Ponams, idant iš tarp savęs išskyrę keletą vyrų, nusiųstų į Kauną ir Vilnių, kurie po vyresnybės akimis užsiims apmislįjimu pigiausio būdo privedimo išpildymo to gero noro ir rūpesčio apie vargdienius žmonelius artojus. Tuotarpu daėina prie manęs žinia, juog jūs, apie tai išgirdę, nereikalingas sukelate kalbas ir, nelaukdami galo, įspėti norite, kaip ir kas bus. — Kaip krikszczionis ir katalikai visą paduksį ir viltį padėkite Vieszpaties Dievo Apveizdoje ir visiszkai ant szventos Jo valios atiduokite; o kantriai, ką vyresnybė įstatys, laukdami ir tikėdami, juog kiekviena valdžia nuog Dievo yra, atduokite, pagal s. Povilo žodžių: kam szlovę — szlovę; kam baimę — baimę; kam muitą — muitą, kam donę — donę. Nė patis pirm laiko apie tą dalyką kalbėkite, nė kalbanczių klausykite. Dievo valia stosis ir be nereikalingo mūsų rūpesčio.

Malonė jums ir pakajus nuog Dievo Tėvo ir Vieszpaties Jezaus Kristaus! Raszyta Varniuose. 1858 m. sausio mėnesio 11 dienoje.

Motiejus Vyskupas.

P. S. Szitą piemeniszką rasztą išszaukė nė tuszczies kalbos, kaip atsargiai J. M. Vyskupas išszireiszkia, bet tikri maisztai, ypacz tę, kame smulkus dvarponiai su žmonėmis ne permielaszirdingai apseidavo. Išgirdę paskalą apie išzliuosavimą valstieczzių „su žeme“, jie atsakė daugalyje vietų eiti į dvarą. Kitur patis dvarponiai, o tokių daug daugiaus buvo, už niek skaitė visas paskalas, apie atėmimą nuo jų mužikų, neklausė ir nepildė nė „inventarinių knygelii“, kurios neseniai išzduotos apkirpo dvarų reikalavimus nuo lažininkų. Budami Kamajuose Zarasų paviete, porą deszimtų metų atgal, pažinome vieną išz tokių kariautojų už lažininkų tiesas, Alijauszą Tumą, kurs po keletą sykių net su pagelba Peterburgo, surėdė dvarponių komisijas, perkratymui inventarinių knygelii dvarponių Venclavovicziaus ir Pomernackio. Nors jis elgės griežtai pagal įstatymą, vienok dvarponiai (varnas varnui akių nekapojas) pripažino jį už maisztininką ir be

sudo, neva tai per apsirikimą, per trejus metus brukinėjo po visos Rosijos kalinius ir „ratas“. Kas žin, ar tebegyvas tas senelis, kurs daug mokėtų apsakyti.

Red.

2. Už viera!

Pirmuose metuos' penktøj' deszimtėje,
 Kad Mikalojus ant sosto sėdėjo,
 Po Verbų pirmoje nedėlios dienoje
 Dudakaviczių*) nemažoj' sodoje,
 Loc baisus žaibai isz debesio juodo,
 Iszkrito bėdos, kur Szventuosius duoda.
 Gyventojai ramus isztolo pamato,
 Juog prie jų eina maskolių piechota.
 Ateina vaiskas, idant plienu, sztiku
 Popą įduotų miniai Katalikų.

Kaip spietlių biczių bitinėlis rėdo:
 Kur jis pritupia, ir spietlius susėda, —
 Tarp unijotų iszminczia pagirtas
 Yra Lukoszius, tikra viera tvirtas.
 Ant jo tai balso žmonelės sujudo,
 Tartum', paszaukti būt' ant Dievo sudo —
 Apgul' bažnycią, kaipo bitis korį.
 Grudas su popu maskoliai nedori.
 Kaipo priesz vilnis turis nola kieta,
 Norints dūkst' jura, baltas putas mėto, —
 Teip-pat vieroje Unijotai tvirti
 Tą sztikų sieną krutim's nūr' atspirti.
 Nuo pirmos dienos lygi penktos ryto
 Eina ta karė neiszpasakyta.
 Aszaros krauju, aszaromis kraujas
 Be perstojimo gausingai skalaujas.
 Senelės, panos, vaikai kelių metų
 Subėgo ing tą munkų, smerczio vieta.

Szėtonai eiti visur yr' papratę,
 O keliai, žinom', labai aniems plati;
 Tad atsirado tarp szėtonų burio,
 Kurs baisų ugnį sodžiuje sukūrė.

*) Magyliavo gub. Apie tai bus „Vys. Val. Kronikoje“. *Red.*

Kad Unijotai paregėjo umai,
 Juog baisios liepsnos musz' dangun ir dūmai;
 Juog senės, vaikai lopiszeliuos' dega, —
 Metę bažnyčia, ant namų nubėgo.
 Noris nepeikti, negal ir pagirti,
 Juogei ne visi buvo, kaip reik', tvirti.
 Lukoszius, Prokop's, Mikola ir kiti
 Vis prie bažnyczios buvo dar matyti.
 Kaip pagaun' žašį erelis ing nagus —
 Maskolhai visus pagauna nabagus.
 Gubernatorius, szuva Engelgartas,
 (Tas isz vokieczių-maskolius, benkartas),
 Lukoszių pirma liepė kotavoti,
 Tris szimtus drūtų lazdu atrokuoti:
 Jam kankintinių reikėjo karunos.
 Tazkės jo kraujas ir lakstė net kunas.
 Kad szimtą lazdu sumetė kruvoje,
 Klausė, ar vieros savo netstoja?
 Bet jisai žodžio savo nesulaužė,
 Norints jie lazdu tris szimtus sudaužė.
 Po baisių munkų didžiu balsu tarė:
 „Mylistą Jezus tai didžią padarė,
 Juog leidė kęsti dienoj' munkos Savo —
 Garbė Tau, Jezau, už tą loską Tavo!
 Tu už man' kentei — buk-gi pagarbintu!
 Aszen už savo kaltybes tik kentų“. . .
 Kruviną, buk tai kokią mėsos czvertį,
 Vež ant kliosztorių, ing ratus įvertę,
 Jauzdams, kad skausmams greit tur' galas būti,
 Jautė ir meldės. Ir tą paczią naktį
 Prisakė sunums, anukams atkakti.
 „Vaikeliai, tarė: bukit vieroj' drūti! . . .
 Kad greitai mirsiu, duoda skausmai znoką.
 Kaip Abraomas sunų Izaoką,
 Laiminu jums ir kryžium žėgnoju . . .
 O neužmirszkit, ką toliaus rokuoju . . .
 Jei kuriam viera patiks pravoslauna,
 Tegu tas pekloj' tik vieta tegauga!! . . .
 Bukit jus gudrus ir ant duszios tvirti

Ir nesiduokit' nuo vieros atskirti...
 Lai Dievo loska jus visados gano!..
 Popo neveskit ant pagrabo mano.
 Kunigams mūsų kad nedaleis pikti
 Paskutiniają tarnystę atlikti,
 Patįs aduokit' žemei mano kuną . . .
 Su viernais Dievo loska tegu buna"!..
 Už dviej' adynų nuo tos kalbos galo,
 Lukosziaus kunas suvisu atszalo.
 O, liepsna vieros, kaip tu karszta esi:
 Krauju užpilta — ir tai neužgesi!!!

Prokop's ir Kasprās, it žvaigždės sietyne,
 Teipo-gi savo sukvietė giminę.
 Tarė tuos žodžius: „Turit jįs atminti,
 Kad vieros savo nereik užsiginti.
 Kurs drįstų atstot nuo tikros szviesybės
 Lai tas pražūna amžinos' tamsybės!
 Bukit' su Dievu, Diev's su jums' lai buna!..
 Skausmai lieps dusziai greit iszeit isz kuno..
 Prie Kaspro popo kad nebūtų, pėdos,
 Padirbkit grabą, kad du eit' isz bėdos.
 O grabo tuojaus neturit' užkasti:
 Greit reikės moczią ant kapų atneszti
 Padėsit kartu — toksai mano noras.
 Paskui lai žvyras prislėg' mumis storas...
 Įspėjo. Pirmoj' Velykų dienoje
 Ir žmoną ano lazdom's užkapojo.
 Budeliai, pratę žmonių kraują gerti,
 Daugybei tokių padarė dar smertį.

Mikolai vienam galės nepritrūko;
 Tik anam galo neatneszė munka.
 Jį kreivatikiai kliosztorij' uždarė...
 Žinok, tę munkų užpylė jį marė,
 Nes kreivatikiai žodžiais jį kruvino.
 Kas toliaus stojos, nieks aiszkliai nežino.
 Negreitai sargas tylom's pasakojo,
 Buk tai monakai aną numaitojė,
 Kuną įkiszę už murų baloje...

Motina, brangi tu motina!

Kaip tavo szirdis buvo tad kruvina!

Kas-gi savyje tiek galės pajausi,
Kokioj' kalboje tokius žodžius gausi,
Idant galėtum' tikrai apsakyti,
Per tiek tai metų ką kentėjo kiti?!
Ko tai nedarė kreivatikiai pikti:
Dievui dalyką turim' tą palikti!

Katil's broginis, didelis be mieras,
Kolai užverda, reikia ugnies geros.
Putos, drumžtinos kad virszun iszkjla,
Tad gali tarti: isz dugno suszilo.
O jeigu malkų neperstosi dėti,
Vanduo greit pradės virti, szokinėti.
Bėda! jau tyszka toli szitai laszas,
O kam jis užkrint, puslė ir szaszas.
Ant Mikalojų katilas atseina:
Virė, kol Kryme nesugriaudė vaina...
Oi, kiek tai žmonėms atsėjo kentėti!
Kiek jisai laszų smertinų iszmėtė!
Ant Unijotų tuokart visa syla
Verdanczio ano pykczio iszsipylė.
Kurs pravoslaviją priimt nenorėjo
I Siberiją iszeiti turėjo.
Kad persekiojo, kiek tik pykczio teko,
Ne vienam vargszui atstojo ir spēka:
Nors baisūs skausmai ing szirdį jiems durė,
Vienok pristojo prie szaszuoto burio.
Kaip tą sudysi Tu, Augszciausis Pone?
Tai darė, degant tėvynės malone.
Dievą prie žemės kaip gal prilyginti?
Kaip dėl tėvynės vierą gal paminti?
Oi, nenuteisjys teip pikto darbo
Nėkoksai saikas žemiszkojo skarbo!
Motina, brangi tu motina,
Kaip tavo szirdis buvo tad kruvina!

Vaikus kad liepė kriksztyti per nauja,
Kiek tad nekalto iszsilsėjo krauja!

Ne viena moczia papuolo po sudu,
 Kad peilį szirdin sunaieziui įgrūdo,
 Tardama: geriaus žemėje tau būti,
 Nekaipo duszia turėtų pražūti!
 Ta dauž' ing kūlj, ir, it sena vyža,
 Sunaus galvelė ant szalis isztižo;
 Placziai smagenimis apsitaszke žemė,
 O kraujas ratą didelį apsėmė...
 Motinos, brangios jų motinos,
 Kaip jųsz szirdįs buvo tad kruvinos!

Bet-gi to viso negana dar buvo.
 O tai Navickas, tas pasiutęs szuva,
 Tar: kožnas rasztą lai nuo popo gauna,
 Kad jau priėmė vieraą pravoslauną!
 Tarė ir teipo būti jau turėjo:
 Ant Unytų kailio lazdos greit trupėję.
 Pavardžių būtų rokundas nestriukas.
 Pirmas senelis Stepon's Suchoniukas;
 Anam atskaitė deszintis septynes;
 Vos gyvą aduod' ing rankas giminės.
 Kryskis Tamosziuks — pusantros deszimties:
 Turis tiek metų nenorėjo gintis.
 Budeliai aną, kol apmirė, daužė,
 Bet stiprios ano valios neperlaužė
 Ir visi buvo, kaipo uola, tvirti,
 Visi už vieraą norėjo numirti.

Juog vyrai stiprus yra, kad pažino,
 Moterų kraują metės anie gerti.
 Tuoį Radauskienė ir duktė Kotrina
 Savo kraujuose gavó pasinerti.
 Darbai Navickio žmones Mogyliavo
 Skaudžiai per szirdį žmoniszką užgavo;
 Artimo meilė kad szirdys' rusėjo,
 Peikti Navicką balsingai pradėjo.
 Tad isz gudrybos ar buvo sarmata,
 Juog geri žmonės tokiuos darbus mato,
 Ar kad jų akis tiktai apmonyti,
 Visus ing sodžius liepė iszvaryti.

Bet Jonavicziui, kad schyzmą priimtų,
 Liep užkart' pilti lazdų po du szimtų...
 Caras Mokrinai*) rod' szirdį nedorą:
 Džiaugias, juog viernai pildo tarnai norą...

Dabar tą patį, Katalike, gauni:
 Jug visas vietas užėm' pravoslauni;
 Visokias kliautis ant tavęs iszranda,
 Idant augsztesniai pasilipt' ant sprando.
 Bet szendien gėda, kad teip maž beliko
 Isz brangių turtų tikro kataliko.
 Kogi tai dabar girdėti negausi?
 Nebgera savo Motina Szvencziausi...
 Kur anų akis, kur anų yr' gėda:
 Girdžias, maskolių abrozus įveda!
 Motin' Szidlavos, Motin' Kalvarijos!
 Apjuokti Tave tie žmonės nebijos!
 Pana Szvencziausi Asztrioje Bromoje!
 O tai Žemaicziai jau Tavęs atstojo!
 O, Czenstakavos, mylistomis garsi,
 Gal jau už mumis dabar nebužtarsi!
 O, Motin, Motin! szauksiu szimtais kartų:
 Och, neuždaryk suvis meilei vartų!
 Ne visi esam teip nedori, pikti...
 Teikis Motinā Lietuviams palikti!
 Dovanok ir tiems, kurie teip paklydo,
 O, Karaliene! o, Bokszte Dovidō!
 Duok aniems, Motin, laiku susiprasti,
 Kad, teip eidami, tur prapulti.
 O, Motin, Motin! Motina ir Pana!
 Lai Tavo meilė mus visados gano!

Julijus Anusaviczė.
 (Anusas)

*) Kankinimą moterų ir zokaninkų, kurių perdėtine buvo Mokrina Mieczislauskaitė, važinėjusi prie pat caro, apleidžiamo: tą gal rasti atskiroje knygelėje.

Krislas kunigų akyse, o raštas — daktaru.

Ne kartą razdavome ir randame lietuviszkuose mūsų laikraszcziuose, vardą ir pravardę kunigų, plėszikais pravardžiuojamųjų, kurie už palaidojimą savo parapijonų buk paėmą net po 20 rublių. Tai vėl skaitome apie jau mirusį kunigą, kurs buk daugiau nieko neveikęs, tik pinigų rinkęs ir juos skaitęs; stengiasi paduot net skaitlių tų pinigų, žinoma, dvigubai padidintą. Tai vėl kitas, mokydamas žmones, kad nemaitintų ubagų už jų maldas, kad neduotų jiems almužnų, nesa ubagus privalo užlaikyti kunigai, vietoje bažnytinių savo tarnų arba, kaip raszėjas iszsireiszkia, „kunigo bernų“; kad kunigai priimtų į teip vadinamas szpitoles visus savo parapijos ubagus, atiduotų jiems savo kalėdą, užlaikytų juos, mokytų darbų ir teip toliau. Tokiuos tai pamokus duoda lietuviszki „žmonių“ laikraszcziiai Lietuvos „kunigams“. — Ką apie tai pasakyti? Teisybė: kunigai-lupikai, nes ima už miszias, už laidotuves etc.; bet ką-gi darysi, kad ir kunigas turi valgyti ir apsidengti, turi parsigabenti ir skaityti visokias knygas ir laikraszczius, idant galėtų būti apszvietėju savo burelio, o to visko nieks jam už dyką neduoda. O kad kunigai priegtam isz savo įeigos netureziams daug daugiausai duoda, juog ir sutaupytus savo pinigų tankiausiai ant bažnyčių atiduoda, to niekas nežino; juog daugybę jaunumenės į mokslus leidžia, to neatmena, juog netik dienomis, bet ir naktimis **dykai** per isztisus metus važinėja pas ligonis, ramindami juos, suteikdami jiems palaiminimą ir paszalpą ne tik dvasiszką, bet tankiai ir medegiszką, tai vis — niekniekis! Kunigo priderystė yra mokyti žmones bažnyczioje isz sakyklos ir spaviednyczios; tas priderystes kunigai, abelnai sakant, stropiai atlieka, teip kad už tai žmonės juos godoja ir garbina, kaipo didžiausius savo geradėjus; to viso daugumas mandragalvių nė suprantą nė mato, nes bažnytiniai Lietuvių paprocziai jiems svetimi yra. Lietuvoje, manding, nėra nė vieno, kuriam nebūtų žinomas sunkus mūsų kunigų padėjimas. Isz vienos pusės, kunigas surisztas policijos pancziais teip, kad iszvažiuot isz savo parapijos į kitą neturi tiescs, o sztriuopos ir nubaudimai už peržengimą

to policijos prisakymo, gana aiszkiai nekartą parodė, kad kunigus gudai labjausiai sergsti ir nekenczia jų, kaipo didžiausių savo priešų ir piktadėjų. Ar jie turi tame dalyke tiesą? — Turi, ale tokią pat kaip ir anie **musiszkiei** užpuldinėtojai, kurie kunigams, jei primanytų, tai paliktų vietas perdėtinių ubagų szpitolėse. Isz kitos pusės, žinomos yra algos kunigų; daugumas jaunųjų kunigų **nėjokios** algos negauna nuo rando; vikarijuszai gauna mažiau už tamsiausius valseziaus rasztininkus, ba tik po 150 rublių*), o klebonai neva daugiau, ba po 300 rublių, bet vis-gi neima tų tukstanczių, kuriuos gauna kiti inteligentai-urėdninkai. Žinomas teipogi yra dalykas, juog kunigas nuo savės negali paduoti gudų valdžiai jokio, kad ir naudingiausio, užmanymo, ba pasiliktų neiszsklausytas. Gana gerai žino kunigai, kad ne tik szpitolės vargdieniams būtų reikalingos musų Lietuvoje, bet reiktų cę daug-daug visokių kitų labdaringų namų ir mokyklų. Ir dvasiszkuose dalykuose reiktų susirinkimų pakėlimui dvasios, kaip tai darosi kitose szalyse; bet kas isz to visko, kad apie tai galima tiktai mąstyti, sanprotauti ir nieko daugiau?? —

Kas didesnis žmonių „lupikas“, dvasiszkiejie ar svietiszkiejie inteligentai, geriausiai galėtų atsakyti patijs žmonelės. Jau nuo žilos senovės ne turi žmonės pasitikėjimo ant szejp jau „ponelių“, nes prityrė, kad tie neva inteligentai daugiausiai naudojasi isz jų tamsumo ir nelaimės. Ar tai žmogus nuvyks su koku reikalu į kanceliariją, ar į sudą, — kas kalbės su juo, jeigu nesitikės nieko nuo jo pelnyti? Tegu kuriam isz ukininkų triobos sudega, tai liki iszgriebia savo ugnepinigių, kiek jis turi prisirupinti, atlikti žygių, iszsikaszyti? Žino apie tai geriausiai tie tiktai, kurie tokios nelaimės datyrė. Asz pats žinau ne vieną isz tokių, kurie, negalėdami „vėjų sugaudyti“, žydams pusdykiaii savo ugnepinigių pavedė. Paimkime ir gydytojus, tuos už visus kitus inteligentus žmoniszkiausius isz savo paszaukimo. Kaip tankiai girdėjau ir juos besiskundžiant-czius, juog žmonės neturi ir ant jų pasitikėjimo, kad

*) Tai Lenkų karalystėje. Lietuvojė ir Rosijoje — nė skatiko negauna.

szalinasi nuo daktarų, o eina pas kokiuos tą tamsuolius feldszierius, bobas ir tt. Bet ar turi tiesą ir daktarai skustis? Jei isz deszimtis kunigų vienas sutaupė sziek tiek, daktaras kiekvienas pralobo; kiti dvarus perka, pasogas dukterims duoda; kiti tiesiog milijonus sukrauna*), — o vis isz ko? Ar ne isz žmonių, — ar ne isz jų nelaimės? Viename Lietuvos paviete pirm kelių metų gana skaudžiai įsigarsėjo vienas daktaras atmintyje ir kisenėje aplinkinių žmonių. Liuosavo jis, mat, podraug su pavieto virszininkais rekrutus nuo kariumenės. Liuosuodamas, nuodijo juos viseip; apjakino ne vieną, ar szeip atėmė sveikatą. Už tą „geradėjystę“ lupdamas begėdiszkai daug, supylė apie porą szimtų tukstanczių rublių. O matydamas, ant galo, juog žmonių akis jau atsidarė, ba ir kunigai ėmė drausti nuo tokio liuosavimosi; matydamas, juog jau bus jam ant Lietuvos angsztai, iszdumė į užrubežį. Ir tai ne pavienios tokios ypotos, kurie teip siurbia žmones. Yra czę jų gana daug. Neminavoju jų pravardžių, prisilaikydamas lotyniszkos patarlės: „Nomina sunt odiosa“. Tegu dabar daktarai patį atsako ant klausimo: „dėlko žmonės nuo jų szalinosi, neturi pasitikėjimo“? Asz pats pažjstu ukininką, kuris nuėjęs pas daktarą iszsigydyti akis, ir užmokėjęs už vieną receptėlį 25 rublius, bijosi dabar daktaro, kaip ugnies. O kaip lupa daktarai už parvažiavimą į namus, tai nēr' ką nē kalbėti. Skaito jie tada jau ne tik mylias, bet ir viorstus, lupdami po kelias deszimtis rublių, o garsingesniejie isz jų tai ir szimtais už tai lupti nesidrovi. — Jeigu-gi szendieniniai mūsų miestelių daktarai netarpsta teip puikiai, kaip pirmiau ir nelobsta teip greit, tai, isz vienos pusės — kaltė nepasitikėjimo žmonių, o isz kitos — kurkas didesnis skaitlius tų-gi daktarų; teip kad dabar vienas kitam kenkia.

Jeigu teip elgiasi su mūsų žmonėmis daktarai, kurie turi tiesą vadintis ir prigulėt prie žmoniszkosios inteligencijos, tai apie visokius virszininkus ir gaujas jų tarnuczinauninkų nēr' ką nē kalbėti, ba tie jau „isz prigimimo“ yra žmonių plėszikais ir dykaduoniai. Ir jeigu mūsų žmonės netiki jiems, tai kas-gi kaltas?! — *Kelmelis isz Szilakojo.*

*) Jei pavyksta pragarsėti. (Zacharjin).

P. S. Iš to viso, kas augszcziaus pasakyta, matome, juog szalije skundų ant kunigų-lupikų randas dar daugiaus skundų ant inteligentų-lupikų. Bet kaip dėl burio inteligentų-lupikų negalima visus inteligentus pavadinti lupikais, teip pat dėl kelių gobszių kunigų — negalima visiems kunigams prikabinti „lupikų“ vardą. Tuotarpu daugumas inteligentų to prasto dalyko nenor suprasti, ir nesiliauja savo gazetėlėse už prasikaltimą vieno ar kito kunigo dergti visą kunigiją. Metas jau inteligentams suprasti, juog žmonių lupimas vienokiai yra peiktinas ar tai asaboje kunigo, ar szejp jau inteligento. Todėl kaip dvasiszka vyresnybė baudžia lupikus-kunigus, teip ir patįs inteligentai tegu nežiuri per pirsztus ant apsiėjimo tūlų savo brolių inteligentų-lupikų, bet tegu pasirupina iszrasti kokį nors būdą tiems inteligentams lupikams pabausti.

Advokatai turi savo garbės sudžias, kurie, reikalui esant, gali netik sudrausti, bet ir tiesas atimti. Nejaugi tik daktarai yra be kontroliaus? Paskutiniuose laikuose atsirado sziek tiek pagirtinų jaunų gydytojų isz tų paczių lietuvių, kurie, apsibuvo tėvynėje dėl platesnių, žmoniszkesnių idėjų, neg pelnytos kodaugiausiai. Bet kaip gi jų dar nedaug tėra! kaip-gi ir tie tik svetimo akyse krislo jieszko, o ne mato rąsto savo „kolegų“ akyse! Dėlko jų nevaldo? Dėlko szalip žmoniszkių krikszczionių-daktarų atsiranda tokie szaszai, kaip Garždų „žydinis“, Arnsonas, apie kurį seniai mums dyvus raszo. Pragarsėjęs „geru“*) savo gydymu, jisai stacziai neturi jokios mielaszirdystės ir paprastos žmoniszkos gėdos. Už nuvažiavimą už trijų mylių ima 25 rs.; už vaistus-skyrimai; paraszimą recepto vėl skyrium 1 rs., ir teip vis, kol tik ligonis sirgs, o jis receptus raszys ir vaistus, neduok, Vieszpatie, savo, ne isz aptiekos duos! Lygsta kartais dar neiszvažiavęs; bet kad iszvysta padoriai iszveizdžiančią ligonio trobą — trigubai pakelia. Nuvažiavęs pas vieną neturtingą žmogų už 12 viorstų, paėmė 15 rs., už receptą — 1 rs., už gydyklus 4 rs. Kad po kelių dienų

*) To „gerumo“, arba, tikriaus, primaningumo mės cze neužgin-czijame: gali būti primaningas.

patį ligonį prie jo nuvežė, nes nebeiszsitateko ant parvežinimo „brangiojo“ daktaro, o ligonis kelyje apalpo, „žydinis“ nepuolo prie ligonio, bet liepė padėti ant stalo 2 rs., apžiurėjęs ir receptą paraszės, liepė padėti dar 8 rs. (gydyklai skyrimai). Kada žmogus, arendatorius, szaukęs ant savo neturto, atsakė: smertis dar prastesnė už neturtą, o asz nuo smerczio gelbėju . . . Vienas dvarponis atvežė sergantį kudikį; bet pirma to buvo buvęs prie kito, ką žydinis žinojo; tada atėjusiam iszkalbėjo už vaikszcziojimą prie kitų ir kudikį apžiurėti atsisakė. Reikalui atsitikus, galėtų tokių gražių faktų pririnkti pilną terbą; tai žino ir sąsiedai — kolegos. Isz kur daktarams tokios privilegijos? Dėlko žmonių skriaudikai — tik kunigai? Dėlko juos, tankiausiai nekaltai, gali po laikraszczius, **prascziokams paskirtus**, szmeižti, o savųjų né inteligentų laikraszcziuose negalima pabausti? Ar ir czę turi iszsipildyti priežodis: varnas varnui į akį nekerta?

Žinome ir isz patrijotų vieną, kurs apžiurėjęs ligonį, „lygsta“: jei man duosi 70 rs., 30 rs., 150 rs., tai asz tave „pagydysiu“. Žinome ir tokį, kurs moteriszkas ligas per daug vyriszškai gydžia. Žino tai ir „kolegos“ ir tik juokias!! Apraszymu tokių purvų nesutepėme „Tėvynės Sargo“ ir netepsime. Ir p. Kelmelio straipsnis, nors apskritai paraszytas, gulėje mūsų redakcijoje — **trejus metus**: vis nedrįsime „szlovę plėszti.“ Bet dalykas rodos baisenis už tuos, kurie tankiai po liberaliszkus laikraszczius apszaukiami; dėlto, žymiai suminksztinę apraszymą, spauzdiname, idant žmones mylintįs gydytojais teiktus paveizdėti, kame yra didesni skriaudikai ir juos valdytų, o lietuviszka jaunumenė juo užsiukatytų pasilikti savo tėvynėje ir iszliuosuotų lietuvius nuo pavedžių „žydinių“ ir kitų svetimtazczių, kurie isz tolimų krasztų vyksta į Lietuvą ne žmonijai tarnauti, bet pelnytis.

Szį balsą drąsiai keliamo ir dėlto, kad atėjo laikas, kad kitur jau pradeda rupintis, idant neturtingi sodiecziai galėtų naudotis pigia daktarų paszalpa. Plocko gubernijoje jau susitvėrė tam tikros draugystės; dėlko-gi pas mus negalėtų įvykti?

Red.

—(G) Negryna sąžinė. (G)—

Monologas.

Naktis. Mėnesiena. Kiemas: priesx akis — duris į svirną, po kairei — butas su suoleliu pasienyje.

Jauna mieguista moterisxkė atadairomis isxpuola iš svirno su kurexiu, sziurpulingu szauksmu.

U-u-u!... Szalin!... O, Jezus, Marijėle! (*Puolus ant keliu, baimingai į svirną žvalgydamos*). Už duszeles, czyszeiuje kentanczias, atilsio nerandanczias... Vieszpatie, suteik joms pakajų, o amžina Tavo szviesybė tegu joms szvieczia!... Sveika, Marija, mylistos pilna! Vieszpats su Tavimi... (*Stojas*). Ach! Ir vėl jis... visas melinas... prie lovos suknebes, susirietęs... tik akis, kaip degantįs angliai, kaip ylomis, perveria... o iszszikėtę ir, kaip vanago, užsirietę pirsztai isz palovio siekia nutverti... o balsas, isz kanczios ir persigandimo užkimęs, kaip isz kubilio: „Barrbarra! bent kunigą... tavo tai darrbas — tai karrtu su manim“!... U-u! tie akių spinduliai, perveriantįs vidurnakezio tamsą: numirelį, ne tik apsnudusį, prižaditų, o balsas isz požemių... ne! isz palovio, stabu isztiktą ant kojų pastatytų. (*Dairos aplink.*) Visur kapų tyla... visi iszmirę... užnuodyti!... Jei būtų tiktai sumigę, ar-gi negirdėtų to balso: „Barrbarra! su manim“!... nuo kurio visos sienos virpa ir lubos, kaip nuo vežimo, per brukį pralekianczio, barbia?!... Ak, Vieszpatie! dovanok mano vyreliui amžiną atilį! (*Vėl puola ant keliu ir muszas į krutinę*). Dovanok ir man, nusidėjelei, tą baisią žmogžudystę! Mano kaltybė, mano kaltybė, mano visūbiauriausi kaltybė!... Suteik stebuklą, idant viską galėcziau užmirsztį!.. Plikais keliais kas szventą dieną eisiu aplink bažnyczią, palikdama kruviną taką; aszaromis kasdieną vilgysiu nuodėmingą savo guclį; dusausiu ir vaitosiu ir iszdžiūsiu, kaip szienas, — tik Tu, Vieszpatie, atimk nuo manęs tą mėliną szmėklą! (*Žegnoja svirną*). Vardan Dievo Tėvo ir Sunaus, ir Dvasios Szventos. Amen. Amen!

(*Vilkdamos prie suodelio*). Vieszpatie, Vieszpatie! ir kuomet tam bus galas? Jau pusė metų sukako, kaip jisai mirė... (*Sudreba*), o Kastelis jį užstojo, o nė vieną naktį dar nedatyriau ramumo, neparagavau saldaus miego!... (*Užlaužia rankas*). O, meile nuodėminga! kaip-gi tu esi karti! O, Kasteli tu mano, dėl kurio teip kankinuos! dėlko-gi tu nuo manęs szalin bėgi? dėlko-gi tavęs nakties laiku prie szono neturiu, idant už placzios tavo krutinės užsiglauscziau priesz anas iszplėstas rankas, o tankiomis tavo garbanomis akis sau užsiskleiscziau, kada ano akis ima durti?!.. Bet apleistas vyro guolis tavęs nemato... Kas mielą vakarėlį tu pažydžiais trenki, szauki. Arielkoje taries atminimus paskandjusias, liarmais nemelagę sąžinę užszauksias... A, matyt, lygiai degtinė tavęs negelbsti, kaip ir baimingi mano apžadai!... (*Patylėjus*).

Mažvaikiais budami, bėgiodavome ant upelio, Bedugniu praminto. Kaip kalaviju, perkirto jis smilczių kalną ir giliai, giliai blizgėjo szalta savo plienine akimi, kaip smakas, tykas aukai įkrentant. O staigios skardis, rodos, buvo su juo sandare: vos tik užsistosi, sziu-u! į pat galą. Laimingas, jei nusvirusio karklo nusitvėrei ir pagelbos suszaukei; skubėk! nes ir isz-po karklo smiltis szuur-sziur-sziur, bira, ir jauti, kaip karklas linksta, szliauzia ir tuoj', tuoj', jei neiszszoksi, nubruks tave į pat smako žiotis. Praėjo keliolika metų, ir vėl, rodos, atsistojau ant Bedugnio skardžių, o ant jų pastumė naujas iszrinktasis prietelis... Bet kad vėl pajutau, kaip isz-po kojų žemė griuva, szliauzia ir į prapultį traukia, veltui nusiminusi szaukiuos pagelbos: jis užsipila akis, idant mano žuvimo nematytu...

(*Tyli. Nukrechia drebulys*). Utiti! naktis szalta. Eicziau į lovą... bet jis tę tebėra... tebėra, žinau, kol gaidys nepragys; tada tik duos man pakaju... jei kliedėjimas, ir per sapną prakaitą iszmuszantis, gali pakajumi vadintis. (*Paslaptingai*). Eisiu į triobą... prie savo mažutėlio lovelės... Pakrisiu prie jo, nors ant žemės: žinau, priesz nekaltybę piktos dvasios neturi galybės. (*Kelias. Saldžiai*). Eisiu... priglausiu prie szirdies tą vienatinį savo tartą, vienatinį gryną atminimą...

(*Eina, bet staigiai apsistoja*). Bet ne! jis toks pavedus į nabaszninką tėvą... tokios-pat akis... Jei nubustų, (*baimingai*) nabaszninkas jo akimis dirsterėtų... (*Nuliūdas*). Ne! Miegok sau, aniolėli, ir sapnuok, nuliūdęs, dėlko tavo garbužėlė bėga szalin, kada tu rankeles prie jos tiesi ir verksmingai: mama - mama! szauki... Patvoryje vieta tavo mamai... (*Verkia. Paskui vaikszeioja, rankas sunėrusi*). Ach, tas kudikis!...

Jug ir asz buvau kudikiu, ir mane vadindavo gražia ir linksma, kaip aniolėlis. Ir paaugau graži ir linksma ir visų akis patraukianti. Sztai buriai jaunikių, senų ir jaunų, aplink szokinėja; bet ar man galvoje anie? Stengiau su visais siausti, linksmintis, o pailsusi, visus užmirszau, įkrisdama į negyvą miegą. Pirszliai, kaip virvė, eina; tėvai su jais rokuojas, dera; o man koks rupestis? Tik siaucziu ir bovijuos, nė vardo jaunikių nežinodama. Sztai ir mėsiedis baigias; tėvai apskelbia iszrinktą jauniki. (*Sarkastiszka*). Ak, kaip tai gerai! rankomis isz džiaugsmo ploju, juog bus veselija, juog dar labiaus galėsiu siausti. Draugės sznibzda: persenas, keturiomis deszimmtimis metų vyresnis; o ar manęs kliuva? Be rupestizio siaucziu sau per pintuves, siaucziu per veseliją; dar labjaus, kaip pagirdyta, siaucziu po veselijų. Ir juo siaucziu ir dūktu, juo labiaus vyras priesz mane meldžias, jei ne žodžiais, tai akimis, kurias turėjo... (*purtnas*) įstabiai galias ir asztrias. Besiaucziant, mažne netikėtai, sztai kudikis atsiranda. Ant valandėlės turėjau liautis, bet veikiai vėl, kaip mažmergė, įnikau siausti su savo lėle, už kurią nė vienos dar labiaus nemylėjau. O vyras tik szypsos ir į mane akimis meldžias. Geras buvo net perdaug.

Turtingas, vienas pats bute įtaisė gražią briką, puikius arklius. Kas szventė — į miestelį; po Miszių — į gerąją karcziamą saldžiosios atsigerti ir vėl siausti buryje vyriszkių, kurie tuojaus mus apspito. O man kas rupi, ko jie prie mūsų spieczias? By siaustų, by tarszkėtų, by bovytus. Anų tarpe veikiai ispėjau tave, Kasteli, nes už visus buvai „szumnesnis“, už visus daugiau galėjai iszgerti, už visus liarmavai, judėjai ir už visus arcziaus prie manęs tryneis. Įkaszęs vyras su savaisiais marma,

o vedu sztai nuoszaliai juoku gerkles plėszeva... Labiaus už kitus tarp žmonių apsitrynęs, puikiaus pasirėdęs, czystesnis... u! Ir dyvų-dyvai! Kad vyro veido, apart akių, (*nusipurtina*) nė į vieną žymelę neįsisitebėjau ir gerai neatmenu, pono Kastulio, akis užmerkusi, macziau ne tik tiesią nosį, pilnas raudonas lūpeles, bet ir kiekvieną ūsų ir cziuprynos plauką, kaip yra „susirangę ir pasisukę. Vyras „poną Kaszčių“ mėgė, kad su juo gėrė; o Kastelis, įtikdamas, netik gėrė, bet ir grįztanczius mus su buteliu palydėjo. Asz — moteriszka; jis apyponis: vedu susisėsva isz galo; vyras — su vežėju. Žmonės sznibžda ir padyvija; bet man kas rupi? Byle siausti. Susiprieteliavova teip, kad kurią dien Kastulio nematau, nė siausti nebendoriu; tik vis pro langus dairaus, beneatjoja. Atlekia... Szirdis, kaip pauksztis, suspurda; lekiu sutikti ir tą savo isz džiaugsmo virpancziaį szirdį ant rankų ir lūpų, tartum, iszneszu. Nuszvinta ir jis, kaip auszra skaisczioji! sprenzina sztai szoka nuo balno, grobia už abiejų rankų, o pats, rods, seile užsirija: tik juokias, tik sveikina, tik glaudžia... Szirdis isz pilnumo jausmų ko ne sprogtsta... Ak, laikas! Kiek daug siulijei, o kaip mažai tedavei!...

Neilgai trukus, džiaugsmas pavirto į tikrą kuniszką skausmą. Skaudžia szirdis, kad nematau Kastelio; kad iszvystu, dar labiaus pagauna mausti ir net visiszškai apsistoja plakti... Kastelis ir-gi iszbalo; akis neramiai ėmė bėgioti; nuliūdęs atjos, dar labiaus nuliūdęs iszjoja. Neregiamą syla vedu prie kits-kito stumė; supratova, juog viena be antros mūsų szirdis nebus užganėdėtos, — ir isznyko isz mūsų namų linksmumas. Ar vyras tai permanė? Gali būti; nes, rodos, ir jis paniuro; bet kas man darbo? Juo nėkuomet nerupinaus.

Vieną sykį... — o, buk tu prakeikta, ta valanda! — atjoja Kastelis, iszbalęs, kaip drobė. Įjojo ir, nesėzdamas nuo arklio, „szit, sako, dovanų tavo vyrui“!... Tarė ir, žirgą suspaudęs, kaip žaibas, isznyko. Paėmiau butelį... Smilkt per szirdį, kaip yla! Negeros tai dovanos — sznibzdėjo balsas. Brukiau į szėpą ir szokau szalin, kaip dabar nuo tos szmėklos. Negalėjau būti nė toje triobėje:

szėpoje, rodės, sėdi gyvas sutvėrimas, o biaurus, kaip pats velnias... Sukrebždės pelė, mane szaltis nuo pakauszio lyg padų užmarins: rodės, ta pikta dvasia laibus savo nagelius į szėpos plyszius kaiszioja, knebinėja ir iszeiti mėgina... Baisi valanda!... (*Pradeda karscxiaus vaiksxcxioti*). Lūpos man sukepė, veidas isztyso, o szirdis vien alpo ir... Kastelį szaukė. Kankynės!... Nebeiszturėjau: lai žemė skirias, sakau, o busi tu mano, Kasteli! su Dievu negalima velnias tepadeda!... Pati nesižinau, ką bemisljanti: kraujas smagenis užpylė. Rankos virpa, kvapo nebeatgaunu; cę puolu, tę puolu; daiktus be reikalo kraustau... Patraukau... Ateina jisai... Jii! (*purto*). Senas, plaukai nutriuszę, nosis mėlina, ūsai nukarpyti, marszkiniai stori, dvokiantis... Ir kaip asz viso to lyg sziol nepersergėjau!... Kaip galėjau su juo porą metų teip artimoje santaikoje būti?... „Ponas Kastulis“... sakau, nusigrįžusi į peczių: „tau atsiuntė... nalivkos... szėpoje...“ ir staigiau iszėjau pro duris į aną svirną gulti. Karszta, mėtaus, smilkiniuose, kaip su kuja, kala o su kiekvienu sutvaksėjimu tai vyras, tai Kastelis, tai vyras, tai Kastelis, kaip ant siulo, priesz akis szokinėja. Po geros valandos įeina jisai... svyrinėja... gėrė... Nieko nesakydamas, atgulė szalip, bet ir-gi nenuguli, raitos, sėdas, gula, raugėja, spiauna... Sustingau; guli, kaip negyva; rodos, ir szirdis sustojo plakti... Baisu pasidarė: vienu matu supratau visą nuodėmės didybę ir biaurumą... Norėjau szokti, gelbėti, bet... jo szalyje nebebuvo: susįrietęs, ant žemės klupo, tas baisesias akis į mane įrėmęs. (*Greit, neapribotai priesz save žiurėdama*). Akių spinduliai pramuszė nakties tamsą ir, kaip užnuodyta viliczia, įsmego į szirdį... Ir iszvydau... tamsoje iszvydau... aną gyvą numirelį... mėliną... su iszkrypsiomis lūpomis... Baimė smerczio, įnirtimas, kersztas — viskas ant jo veido sumiszo, o isz szirdies iszveržė tuos baisesius žodžius, kurie ir dabar ausyse tebeskamba: „Barrbarra! bent kunigą!... A — a! tai tavo darbas... tai-gi su manim... į kapą!“... Ir iszvydau tas baisesias rankas su iszkėstais ir užriestais pirsztais jau augszcziaus lovos... jau tverianczius už gerklės... (*rankas nerviszkai*)

kratydami, eina atatupsta į pasienį), bet staigiai krenta ant aslo — nebegyvas. . . (Krenta ant suoloelio, užsidėdama veidą rankomis.)

Kunigai skelbia pragaro karoną pikies katiluose kame tą kitame pasvietyje . . . (*szoka*) Ei, pamokslininke! ateik ir paklausyk (*plėszia palaidinę nažutką*), kas dedas mano duszioje, tai galėsi pasakyti: neįsieskokite pragaro kitame pasvietyje: jį cę-pat, su savim nesziojas kiekvienas nusidėjelis! . . . Sako, vienas velnio paregėjimas drąsuolius apalpinas: velne, esi laukiamas, jei užstosi aną szmėklą su jos akimis ir užriestais pirštais! . . . (*Pabludusiai*). Poteriai — nieko neprideda; apžadai — ir-gi . . . Dievas — atstumė . . . tai gal velnias, susimylėjęs, priims į savo globą . . . Gana to . . . pragare negali būti prascziaus . . . Laimė cę tik liežuvių teparodė: nėra ko gailėtis . . . Obelis . . . Szniuras, aure, prie svirno . . . (*Skubinas prie svirno, kurio duris tame tarpe isxlengvo užsidaro. Szoka atgal*). U-u! ir vėl . . . né isztolo . . . Ale bus laikas, kad gaidys pragys . . . (*Sėdas, sunkiai alsuodama. Vėl ima svajoti*).

Laimė . . . Laimė . . . Kame-gi ji? Genama — bėga; įsieszkoma — slepias; į spąstus pagauti nesiduoda . . . pakasynos; žmonės sznibžda, bet liežuvio ne į savo dalykus nekisza; bet man jau vis tiek pat: visi jausmai užmirę. Sztai ir antras szliubas, su Kasteliu; bet ir tas, kaip sapne. Meilės žodžiai né man, né jam nebedrįso iszeiti ant lūpų. Neatmenu né spaviednės, né prisiekos žodžių: rodos, né vienas isz mūsų jų neatkartojo paskui nustebusį kunigą. Sztai Kastelis ateina į butą, bet didžiausios savo pasogos: džiaugsmo ir laimės (kitokios neturėjo) — su savimi neatsinesza. Blaivus — saugos, kad né akis mūsų nesutiktų, bijos ir prisitikti prie manęs; girtas — pablusta, musza ir spardo, kaip kokią juodą savo nelaimę, o asz, kaip kokia kaltininkė, kencziu, né žodžio neisztarydama. Nežinomos dvasios varinėjamas, dvakinėja girtas po laukus, be apginėjo palikdamas namus, kur asz be paguodos kankinuos . . . Tai tau vyras! . . . Kam jis man dera? . . . (*Nubunda*.) Tikrai! Kam jis ir bevadinas mano vyru, jei isztikruju nenori juo būti? . . . (*Karszcziuodama*). Ar-gi ne jis — tikroji priežastis mano nelaimių? . . . tasai nusidė-

jelis . . . girtuoklis jau su iszpurtusiu veidu ir su padribusiais paakiais, apsilėidęs jau ir nuskaręs . . . net ir marszkiniai visuomet be saktelės . . . ūsai isztysę . . . (*Ironizškai.*) Cha, cha, cha! ir tai vadinas gražusis mano „ponas Kastulis“, kurio visa duszios ir kuno pajiega troszkau, dėl kurio duszią ir kuną velniui atidaviau ant kankynių?? . . . Žiurėk, sviete: tai mano „vyras!“ Ccha, cha, cha! „Vyras“ — po szventvagiszkos spaviednės, su užslėpimu vyržudystės, į niekus verczianczios moterystės prisieką . . . „Vyras“ dėl žmonių akių . . . Bet jei nenori ar negali ir tokiuo būti, naudotis savo rankomis sutaisyta nuodėminga meile; jei apleidžia savo nusidėjimo sėbrą ir vienas pats jieszko nusiramino, — tai gana to! pažink, kas tai yra užvilta ir sumindžiota, nors nuodėminga, meilė! Jei szmėkla į tave neszaukia, tai asz anais sztiurpulingais žodžiais į tave, žydberni, suszauksiu. Kastuli! . . . tai tavo darbas . . . tai-gi su manim! . . . į kalinį . . . į Siberiją . . . į Katargą! . . . Tenai tepabaigia auszti nuodėminga mūsų meilė! Tenai pradžia tikros metavonės . . . Visam pasauliui apskelbsiu: tai tiesa, ką patylomis žmonės sznibžda! . . . Tai geriaus bus, neg kartuvės: szirdies balsas man kalba, juog katarga daugiaus duos laimės, neg nuodėminga meilė su neramia sąžine! . . . (*Bėgdama isz kiemo.*) Prisipažintų!! Prisipažintų!! —

V.

Isz Vyskupo M. Valancziaus Kronikos.

„Margumynai“.

1844 metai.

1. Gintila — Administratorius Žemalčių Vyskupijos.

Rugpjuczio 25 d. Telszių Nominatas Pavyskupis, sz. Teologijos Daktaras, sz. Vladimiro III, sz. Onos II kliasos Orderų Kavalerius, diemintiniu vyskupiszku kryžiumi papuosztas, kunigas Jonas Kryzostomas Gintila Szviesiausio Ciesoriaus Mikalojaus I tapo paskirtas rėdytoju Telszių Vyskupijos. Szisai pralotas, kaipo sąnaris R. K. Kolegijos, gyveno Petropilėje; iszkeltas į Vyskupijos Administratorius,

teip o-gi valdžios suglobtas pinigai, ko-ne 1000 rublių, pirma iszsiuntė juriomis į Riją milžinišką savo biblioteką (knygyną), paskui 17 d. rugsėjo m. ir patsai iszkeliavo į Žemaitiją.

2. Žilinskas Gintilos vietoje Kolegijoje.

Rugsėjo 4 d. Asesoriui R.-K. Kolegijos Vilniaus Pralotui, Vaclovui Žilinskui Maloningiausiai paliepta būti Nominato Pavyskupio Gintilos vietoje trecziuoju sąnariu R.-K. Dvasiszkosios Kolegijos su tai tarnystei prigulinczia alga. Szis pats pralotas per isikiszimą Ministro Perowskio apturėjo Maltos bažnyczios kapelionystę, duodanczią metinės įeigos 2500 rublių asign. Jis jau nuo keleto metų visiszškai parsidavė valdžiai, kuri užtat ir neužmirszta jo.

3. Palaidojimas senojo Administratoriaus, Pavyskupio Kunigaikszczio Symano Gedraiczio.

14 rugsėjo. Varniuose. Vakar atsiliko szioje Katedros bažnyczioje liūdnos apeigos laidotuvių į amžinastį pasitraukusio Pavyskupio, Telszių Vyskupijos Administratoriaus, kunigo Symano-Mikolo Gedraiczio, kurio kuną 12 d. szio mėnesio czę parvežė isz Jo buveinės, Alsėdžių, kame 7 d. praėjusio rugpjuczio Dievui duszią atidavė, jausmingai apverktas artimųjų savo genčių ir po jo vadovyste buvusios vyskupijos, isz kur, kuną iszbalsemavus ir paprastą dievmeldystę atlikus, tarp skaitlingai susirinkusių žmonių, tikrai prisidedanczių prie visuotinio gailėjimos skaudžiai nustojus Piemenio, pranykstanczios szios palaikos iszlydėtos tapo tam paskutiniam patarnavimui susirinkusių dvasiszkųjų, artimųjų ir tolimesniųjų genčių.

Nepaprasta buvo regykla Alsėdžių bažnyczioje iszstatyti Vyskupo palaikai be jokios iszkilmės, tikrai sulyg jo valią priesz smertį — padėti ant coluno tik tarp keturių žvakių. Dievobaimingas Vyskupas ir numiręs geidė duoti žmonėms nusizeminimo pavyzdį.

Pravežant kelyje per pavieta miestą — Telszius, gedingą konduktą sutiko su prigulincziu paszlovinimu vietinė zokanų dvasiszkija ir mieste esantįs svietiszki ir kareiviszki

virszininkai. Paskui konduktas nuvyko į kunigų Bernardinų bažnyčią, kame su liūdnu giedojimu ir atsakanczia muzika atlaikytos tapo gedingos s. Miszios, o paskui vienas isz to zokano kunigų sakė pakasynų pamokslą. Po pamokslui įvyko eksportacija (iszneszimas) nabaszniko Vyskupo kuno, palydžiant lyg pat mieste ribos visiems tiems, kurie buvo sutiktų konduktą, teipo-gi didžia minia gailescziu perimtų žmonių.

Isz czę konduktas traukė Varnių linkui. Prisiartinant prie szio miesto, iszėjo isz vyskupijos susirinkusi skaitlinga dvasiszkijs po vadovyste kapitulos sanarių; visa dvasiszkoji Seminarijos jaunumenė po vadovyste savo mokytojų; ant galo, visa vietinės Konsistorijos Kanceliarija. Susirinko savo sanjausmą iszreikszi, nustojus dvasiszko savo vado dvarponiai, bajorai ir szejp jau visokios ruszies žmonės. Gedingą konduktą sutiko už viorstos nuo miesto. Czę dvasiszkijs suturėjo konduktą, nuėmė nuo triumfaliszko vežimo savo vyskupo kuną, pakėlė ant kunigiszų savo peczių ir su juo su duszią perimancziu giedojimu į vieną gailingą garmoniją sujungtų balsų, su neperstojancziu verksmingu visų varpų balsu ir suskrudinanczia gedinga muzika, traukė katedros bažnyczios linkui.

Konduktui susilyginus su Seminarijos triobesiais, buvusios po ypatingą globą ir rupescziu į amžinastį nuėjusio vyskupo, eiseną apsistojo ir vienas isz Seminarijos profesorių turėjo tam liūdnam projovui atsakanczią prokalbą vardu tos įrėdnės, kuri tikrai suprato visą didumo datirtos pragaiszties. Isz czę konduktas toliaus traukė į katedrą, kuri, iszkilmingą bet draug ir liūdną iszvaizdą igavus, ant savo krutinės prisiėmė brangius Piemenio palaikus. Tę kunas buvo pastatytas ant katafalo, iszkilmingai parėdyto. Tuojaus suskambėjo aidas nesuskaitomų balsų, siunczianczių prie Galybių Dievo karsztas maldas amžino atilsio nabaszniko dusziai. Ant galo, vakar, atlikus paprastas egzekvijas ir iszklausius trijų kalbų, dviejų lenkiszki ir vienos žemaitiszki, grabas tapo nuo katafalo nuimtus, įleistas į po bažnyczia esanti sklepą ir pastatytas szalip grabo jo pirmtakuno. (Vyskupo kunigaikszcio Juozapo Gedraiczio, garsaus kalbininko,

vertėjo į lietuviską kalbą Szventraszczio Naujojo Sandaro. Abiejų Gedraiczių kunu nesugriuvusiu tę-pat tebėra. Red.)

Garbės vertas Piemuo, senoviszkos kunigaikszčių kilmės, pragyveno 80 metų amžiaus, 57 metus kunigystės 32 vyskupystės. Pirmutinį mokslą sėmė pavietinėje Kauno mokykloje; paskui klausė mokslų kurso Žemaiczių Semina-rijoje, o užbaigė Lenkų sostapilėje. 25 metuose savo amžiaus apturėjo laipsnį Teologijos Daktaro, o 27 metuose nuo Lenkų Karaliaus Stanislovo Augusto Orderą s. Stanislovo I laipsnio. Paskui 1831 m. apturėjo nuo maloningai mums dabar vieszpataujanczio Ciesoriaus Mikalojaus I Orderą s. Onos I kliasos, 1832 m. papuosztą ciesoriszka karuna, o 1843 m. orderą s. Vladimiro II laipsnio.

Nuo-pat įstojimo į dvasiszkujų luomą — užėmė szlovingas jerarchijoje vietas: buvo pralotu prabaszczium, Szidlavos Infulotu, o 1808—1820 metų buvo sąnariu R.-K. Dvasiszkosios Kolegijos. 1829 m. Vardiniu Augszcziausiu Ukazu tapo paskirtas Kolegijos Prezidentu ir tais pat metais Augszcziausiu paliepimu tapo pakeltas į Pagelbi-ninkus Žemaiczių Vyskupijos. 1831 m., Szviesiausiam Ponui liepiant, isz sostapilės atvyko į Žemaitiją ir nuo to laiko isz Augszcziausios valios vargo kartu su a. a. Vyskupu kunigaikszcziu Juozapu Gedraicziu, valdydamu vyskupiją, o tam 1838 m. mirus, tapo Szviesiausio Ciecoriaus užtvirtintas ant Administratoriaus Telszių vyskupijos, kurioje tai szlovėje ir iszbuvo lyg pat savo smerczio.

Visas amžius szio seniausiojo visoje Rosijoje Vyskupo atsižymėjo nepertraukiamais darbais dvasiszkame aprubyje visuotinio labo bažnyczios ir jam pavestos avinyczios. Kaipo saulė priesz užsileidimą, teip jo gyvenimas priesz smertį nauju apsigobė skaistumu. Visuomet buvo persiėmęs augsztu savo paszaukimo paskyrimu; tecziaus paskutiniuose savo buvimo ant szios pakalnės metuose, lyg nujauzdamas prisiartinanczią valandą atidavimo skaitliaus priesz Augszcziausiojo Sostą isz pavestos jam avinyczios, pradėjo rupestringiaus kisztis į visas szakas savo rėdo; rupestringame surėdyme Vyskupijos Seminarijos, perkeitime Varnių szv. Roko szpitolės į Pasitaisymo

Namus, paskyrimė tokios pat Kęstaiczių szpitolės prieglaudai kunigams-invalidams, įrengime, kame viernųjų reikalai buvo, naujų parapijų, — paliko neuždildžiamus paminklus savo rupestingumo apie dvasiszkią ir jam pavestą avinczią. Dar perniai, amžium prislėgtas ir susilpnėjęs, szlovingas senelis, regėdamas szirdingą geidimą isztikimų Bažnyczios sunų priimti s. Dirmavonės Sakramentą, tomis apeigomis užsiėmė su regimu paszventimu susilpnėjusios savo sveikatos.

Toksai Vyskupo pasielgimas padarė gilų ipsudį ant szirdžių katalikų: suprato savo Piemenį žmonės dievo-baimingi, suprato jį Kristuje Broliai Vilniaus Vyskupijos, kurios virszininkas J. M. kun. vyskupas Cyvinskis, užjauzdamas nuliūdimą, į kurį pasinėrė szioji Vyskupija, kaip tik apturėjo žinią, tuoj netiktai pats su augsztąja ir žemąja dvasiszkią Katedros bažnyczioje atliko dievmeldystę už nabaszniko duszią, bet apart to parėdė, kad ir vyskupijoje tokia-pat būtų atlaikyta.

Gyvas turėjęs itikėjimą savo Monarchos, valdžios lenkiamas, giminių garbinamas, pavaldinės dvasiszskijos ir svietiszkiųjų mylimas, gerbiamas Vyskupas Kunigaiksztis Symanas Gedraitis ramiai nužengė į kapų tylą kaip ramus buvo jo gyvenimas. Te atsili pakajuje garbės vertas Piemuo! —

4. Biografija naujojo Administratoriaus, Gintilos.*)

Jonas-Kryzostomas Gintilauskis, arba Gintila gimė 1788 m. Telszių paviete Gelindėnų sodžiuje. Į mokslus vaikszczių isz pradžios Kalvarijoje, o paskui Telsziuose. Perėjęs keletą kliasų, Gintila, metęs mokyklą, tarnavo teip vadinamojoje Telszių „palestroje“ (prie sudų); bet neturėdamas, vilties dėl savo kilmės ką nors užsitarnauti, iszvažiavo į Vilnių. Czę sziek tiek pragyvenęs, kad protyrė nelengviai ką nors gausias, įstojo į dvasiszkiųjų liuomą Vyriausioje Seminarijoje ant kaszto Mogyliavo Vyskupijos, nes toji nėvieno neatsiuntė. Tai atsitiko

*) Szį rasztą priduriame isz 1857 m. „Kronikos“. Red.

1807 m. Pabaigus mokslus, pripažinta jam laipsnis Kandidato Teologijos. Įsiszventęs į kunigus 1812 m., suilyg parėdymu Arcivyskupo Sestrencevicziaus per keletą metų mokė teologijos Regulariszkus Konauninkus Jeziorku kliosztoriuje Baltgudijoje. Paskui per tulą laiką buvo kamendoriumi Liucine. Trokszdamas dar labjaus pakilti moksluose, savo vyresnybei leidžiant, 1815 m. atvyko į Vilnių, pildė pareigas kamendoriaus prie s. Jono bažnyczios ir ant lekcijų vaikszcziujo į teologiszką fakultetą, ir apturėjo laipsnį Magistro Teologijos. Neilgai trukus, iszsiliuosavo isz Mogyliavo Vyskupijos, tapo priskirtas prie Vilniaus ir apturėjo kapeliono vietą prie Vilniaus gimnazijos. Dar nekantantas, jieszkojo ir apturėjo vietą perfekto, arba apžiurnos klierikų Vyriausiojoje Seminarijoje. Pasilikdamas ant tos vietos, ypacz stengės palikti garsiam savo iszkalba profesoriui Chodaniui. Mirus, rodos, J. M. kun. Tamoszauskiui, profesoriui, liko neužimta fakultete teologijos katedra, ir kun. Gintilai liepė mokyti exegetikos, nes maždaug mokėjo ebrajiszka. Pildė tada pareigas užvaduotojo adjunkto 1817—1822 m. Prityrimas czę parodė kun. Gintilą neesant atsakancziu ant universiteto profesoriaus. Vilniaus universitetas kiekvienoje kapituloj turėjo tiesą patalpinti keletą užsipelnusių ypatų; nenorėdamas Gintilą paleisti be užmokesnio, davė Žemaiczijų Kanoniją. Teip tatau 1822 m. kun. Gintila atvažiavo į Varnius ir apėmė savo vietą. Czę jaunas, kaip jį vadindavo, konau-ninkėlis neturėjo ką veikti. Isz nuobodžio kiauras dienas praleisdavo bevažinėdamas ir bemedžiodamas. Tankiai medžiojo su dvarponiais, tankiausiai-gi pats vienas žiurkinėjo po pelkes aplink Varnius. Pats pasakajo szaudęs varnas nue medžių, aplink katedrą stovinczių, kad katedroje Suma buvo. Vyskupas Juozapas tylėjo; dievobaimingas oficijolas Gaileviczius, kaipo kapitulos sąnariui, ir-gi nieko nesakė,—todėl kun. Gintila bovijos, aimatavos lyg papiktimui kitų. Daugiausiai budavo Mosėdyje prie džiakono Dausino, kame tada garsų dirbdavo alų. Tenai vieną sykį kun. Gintila nuvezė profesorių Chodanį. Per szeszerius metus teip uliavojo ir tapo visų apjuokiamas ir niekinamas. Misionorių seminarijos profesoriai visur isz jo tyeziijos,

pagaliaus ant lekcijų. Teip gyvendamas, 1828 metuose tapo kapitulos iszrinktas į Kolegiją už Asesorių, kur veikiai ir iszvažiavo.

Beto, tais pat metais iszprasžė dvarponių, kad perstatytų jį vyskupui ir apturėjo Kartėnos kleboniją. Ir cžę, kaip ir visur, kun. Gintila tik mislijo apie savo iszkilimą. Pasergėjęs, juog, norint išengti į diduomenės draugiją, reikia mokėti francuziszkai, pradėjo mokytis; vienok gerai ir per visą savo amžių nepramoko. Geizdamas isztaisyti sau kelią visur, liko tikru „rundininku“; dėlto 1830 m. tapo apdovanotas orderu s. Vladimiro 4 kliasos. Sziais metais sukilo szaljs, nuo Lenkijos atitrauktos. Kada Szvies. Ciesoriui Mikalojui I pasakė, juog žemaiczius aklai veda dvasiszkija, 1831 m. iszsiuntė į Žemaitiją kunigaiksztį Symaną Gedraitį, Pavyskupį, draug su tuo kun. Gintila. Atvykę į Žemaitiją, važinėjos nuo vienos bažnyczios lyg kitos, iszleidinėjo atsiszaukimus, bet niekas jų neklausė. Kad Plungėje rinko žmones į bažnyczią, viena moteriszkė suszaukė balsingai: „Ar męs nesakėme, juog reikia iszpjauti ponus ir kunigus!“ Tas balsas labai nugandino pasiuntinius. Beto, ties Szvekszna maisztininkai ėmė szaudyti į kareta, kame pasiuntiniai sėdėjo; laimė, kad nekludė. Grižo tada į sostapilę be pasekmių. Kun. Gintila padavė ministruui memorandum apie priežastis sukilimo. Sziane dokumente labjausiai kaltino czinauninkus, kurie savo perdėjimais žmones erzino. Už tą savo pasiszventimą liko apdovanotas orderu s. Onos 2 kliasos. Tame laike įgijo neiszpasakytą norą rinkti knygas ir per savo buvimą sostapilėje įgijo jų daugiaus, neg privatiszkam žmogui reikia, nes jo knygynas vertas buvo 30 000 rublių sid. 1833 m. dėl inkstų skaudėjimo važiavo į Karlsbadą gydytus; grįždamas, užvažiavo į Žemaiczius ir ketino cžę pasilikti, bet szaltai priimtas Vyskupo kunigaikszczio Juozapo, o nepadoriai priimtas praloto Benedikto Smigielskio, tuomet Vyskupo Kapeliono, Alsėdžiuose, vėl grįžo į sostapilę už Asesorių. Nuo to laiko pasidarė baisus savo vyskupui ir kitiems, nes, įgijęs malonę Direktoriaus Departamento Svetimų Iszpažinimų, Vėgėlės, dirbo, ką norėjo. 1835 metuose iszsižadėjo Kar-

tėnos klebonijos, kurią per jo rupestį apėmė doras Mateuszas Gintila. Kad 1835 m. Vyskupas Juozapas Gedraitis norėjo Joną Gintilą atitraukti į Žemaičius, jisai pasirupino pas valdžią, kad jį paskirtų treciu Kolegos sąnariu, ir teip pasiliko Petropilėje. 1836 m. gavo vietą kapeliono prie Maltaniszkos bažnyčios. 1838 m. be jokio perstatymo iš Vyskupo Gedraiczio pusės, kun. Gintila Monarcho tapo paskirtas Szidlavos Infulasu. Bet juo kilo augsztyn valdžios akyse ir bažnyčios laipsniuose, juo niekino jį visa katalikiszkoji draugija ir matė jame pavojingą ypata, ypacz kad valdžios ketinimai iszgriauti katalikystę buvo visiems žinomi.

Kun. Gintila, rodės viską padarysias, by tik jį iszaugsztintų. Likęs Szidlavos Infulotu, iszveržė nuo kunigaikszcio Symano Gedraiczio 5000 rs. ant pataisymo buk tai jo padarytų apleidimų. Isz tų pinigų gi pastatyta Szidlavoje karcziama ir nieko daugiaus. Kun. Gintila pyko ant praloto Smigielskio už nedorą priėmimą; beto bijojo, kad nepralengtų jo apėmime Žemaičių Vyskupystės; todėl perstatė valdžiai Smilgielskį, kaipo maisztininką, labai darbsztų 1831 m. Ir valdžia užgynė Smilgielskiui važiuoti į Alsėdžius ir Varnius. Szis kun. Gintilos perstatymas buvo griesztai melagingas, nes kun. Smigielskis maiszto laike ant patalo ilgai iszsirgo uždegimu plauczių. Kad Szvies. Mikalojus I kunigaikszti Symaną Gedraitį paskyrė Pagelbininkų kunigaikszcio Juozapo Gedraiczio ir sziam mirus, pavedė jam Vyskupijos rėdymą, kun. Gintila tapo paskirtas Žemaičių pavyskupiū ir tuojaus liepė sau mokėti pavyskupiū algą, 300 olendriszkų dukatų. Tai įvyko 1840 m. Žinoma, Rymui apie tas atmainas oficijalizškai niekas nepraneszė ir dėlto nieko nežinojo; tuotarpu Gedraiczių giminės praneszė Popiežiui, juog kun. Gintila jau ima pavyskupio algą ir teip atėma nuo tebegyvenanczio Adramitijos Vyskupo Symano užsilaikymo būdą. Tas dalykas labai pagadino Ryme kun. Gintilos szlovę.

1841 m. kun. Gintilai davė orderą s. Vladimiro III kliasos.

Kunigaikszcziui Symanui mirus, Žemaičių kapitula, kame kun. Gintila turėjo szalininkus, ypacz pralotą

Giniatą, iszrinko jį už savo vikarijų. Ta žinia labai jį pradžiugino, nes jau mislijo, juog nebetoli bėra Žemaiczių Vyskupystės. Kapitula dar ir tuo paklydo, juog pripažino jį už vertą Žemaiczių Infulos. 1844 m. rugpjuczio 25 d. kun. Gintila tapo paskirtas į Administratorius Žemaiczių Vyskupijos, o dar priesz tą perstatytas Popiežiui Gregoriui XVI ant Žemaiczių Vyskupo. 1843 m. apturėjo diementinį kryžių ant paveikslo pravoslaunu opatų; 1856 m. orderą s. Stanislovo I kliasos. Ant vieno savo perstatymo į Rymą kun. Gintila pasiraszė: „Nominatus Episcopus Samogitiensis“, ir tai Ryme nepatiko, nes s. Sosto dar nebuvo į Vyskupas paskirtas. Tuotarpu Szvies. Mikalojaus I vardu valdžia ėmė reikalauti nuo szventojų Sosto, kad kun. Gintilą iszkeltų į vyskupas, bet Popiežius Gregorius XVI nenorėjo nė klausyti apie tai, o ant perstatymo savo ranka paraszė: Gintyllo nunquam Episcopus, t. y. Gintila nėkad os nebus vyskupu. Sziam Popiežiui mirus, reikalavo nuo Pijaus IX užtvirtinimo, bet ir tas nepasidavė. Ir teip kun. Gintila ant visados pasiliko tik rundiniu „Nominatu“. Monarcha, matydamas, ant galo, juog tuose dalykuose nesutiks su s. Sostu, ant Žemaiczių perstatė kun. Valancziauskį.

Kun. Gintila buvo žmogus vidutinio ugio, plikas; turėjo vieną akį kreivą, arba žvairą; taboką gėrė ir cygarą rukė; kalbėjo labai daug, nekam kitam neduodamas laiko kalbėti; Vyskupiją rėdė per rasztus, nes pats neiszvažiuodamas sėdėjo Alsėdžiuose; szlovės pas žmones nėjokios neturėjo. Priegtam buvo nepaprastai darbsztus literatas; kraustė ir rėdė savo knygas; raszė lenkiszkaiebrajiszką žodyną; priraszė daugybė laksztų, bet vis niekus, nes ebrajiszkai gerai nemokėjo. Užlaikė žydėlį, kurs jam padėdavo raszyti ebrajiszkas knygas, sutaisė jų gana daug, bet nežinau, kur jos dingo. Daug talmudiszku knygu pirko nuo žydu ir turėjo gana gerą pažinimą žydiszkos literaturos.

1850 m. atidavęs valdžią Vyskupui Valancziauskiui, tuo pradėjimu sėdėjo namie, retai kur iszvažiuodamas. Isz nuobodžio prigudo biszkį gerti; nėko nenorėjo priimti. Amžių baigdamas, padirbo testamentą; gavo gerklinę

džiova. Turta, gyvas budamas, iszdalijo gentims, o didžiają dalį knyginio, jo prieteliui oficijolui Giniatui papraszius, dovanojo kapitului. Seminarijai atidavė moksliszkus įnagius: mapas, paveikslus vieszpataujanczių ir portrietus Szventųjų Tėvų. Dar labjaus artinantis smercziai, pasidirbino monumentą ant szventoriaus Alsėdžių bažnyczios ir grabą. Nekartą gulinėjo į aną, kaip kad prisimieruodamas, ar gerai bus gulėti; atsikvietė isz Kretingos Bernardiną Jagele, kuriam keletą sykių spaviedojos ir, ant galo, 1857 metuose liepos 25 dieną atidavė Dievui dusią ir tapo palaidotas sklepe ant Alsėdžių bažnyczios szventoriaus. —

Gužutis (Isz Kondrato).

1.

Suszviltė vėjas, surukę dienos.
 Pranaszai szalczio jau slaugos.
 Rimtas gužutis, szienpjuczio draugas,
 Sparną iszskleidžia, dumoja vienas,
 Skrenda lankyti rugienas.
 Tę pakaleneš, nuleido snapą,
 Rimtai užmerkė akele:
 Lietuvos vaikas nuliūdeš tapo,
 Juog laikas rengtis į kelią.

2.

„Mielu tai skristi į pietų szalį,
 Naujo daug sviete regėti,
 Mąstant, ką teko vargų kentėti,
 Vaikszcziot' po Niliaus pakriauszę žalia,
 Ant piramydos sėdėti.
 Bet, ak! tik Dievas szendien supranta,
 Ar priepuolių neturėsiu,
 Ar dar iszvysiu Nemuno krantą,
 Ant savo lizdo ar sėsiu!...“

3.

Rubas Lietuvos, tu malonutis!
 Czę viskas laime vaidina!
 Szildo saulutė, kvėpia szienpjutis
 Pievose skamba skaiszczios dalgutės
 Vaikas ant lizdo kalena.
 Bet kad pagrišziu, žiemai praėjus,
 Kaž kaip Dievulis aprupis?
 Ažuolą szitą nulausz gal vėjas,
 Ar ledas kietas sutrupis . . .

4.

Geriaus, kad savo akis nemiega:
 Laimės apsergsti szaltinį!
 Žiemą bet arti junta krutinė;
 Pievos jau tuszczios, apdengs jas sniego
 Stora kaldra sidabrinė“! . . .
 Ir gandras, mūsų laukų globėjas,
 Isztiesęs snapą raudoną,
 Į augsztą skrido, atsiduksėjęs, —
 Apleido lanką geltoną . . . *Margalis.*

Mokyklų dalykai.

1. Panevėžyje. Buvusias lygsziol Panevėžyj' dvi teip vadinami „szkoly gramoty“ ruska vyresnybė paslapezziomis perdirbo szį rudenį į „cerkauno-prikadzk'as, kuriose vaikai bus mokinami po pcų valdžią ir prižiurėjimu ne tiek skaityti ir raszyti, kiek labjau ruskai gyventi ir pravoslaviją mylėti. Todėl perspėjame visus apylinkės lietuvius katalikus, kad savo vaikų tenai neleistų, o leidžiamuosius kogreicziausiai pasirupintų isz tų atimti; o padaryti teip netiktai Panevėžyj', bet ir kitur visur, kur yra tokios „cerkvės mokyklos“.

Istorija to atsitikimo trumpa. Pirmoje spalį mėnesio dienoje policija visur po miestą szioķį apgarsinimą prilipdino: „Mokslas Panavežio cerkvės mokyklose esancziiose

prie Ramygalos ir Sobornos ulyczių, sziomet prasidės nuo 2 dienos spalį; todėl paduodame žinią norintiems leisti savo vaikus į minėtas mokyklas“. Pasirasęs Panavežio sprauainkas.

Perskaitęs tą apgarsinimą, pradėjau klausinėti, iszkur atsirado teip ūmai tos „cerkvės“ mokyklos, kurių dar, regis, lygsziol Panevėžy] nebuvo. Per didelį vargą nuo tamtikrų ypatų dasižinojau, juog tai buvusios „szkalos gramoty“ paliko į cerkaunas perdirbtos; o kad žmonės nesibaidytų, todėl padaryta viskas paslaptinai.

O dėlko jie teip padarė? Priežastis yra szii. Neseniai skarbas per Pobiedonoscev'o rupesnį paskyrė 7 milijonus rub. ant įkurimo cerkauno-parapijinių mokyklų. O kad mūsų žmonės teisingai neapkenczia ir kęsti negali tų mums netikusių pravoslaunų kliasų, todėl maskoliai, kaip kad yra papratę, ryžosi ir cęę apgauti, tai yra paslapcziomis, nēkam nieko nesigyre, permaintyti seniaus buvusias kliasas ir padaryti isz jų savotiszkas. Per tą apgaulę jie ir cerkvės mokyklas skarbo pinigais įtaisys ir žmonių nuo anų nenubaidys; nēs nevienas, savo vaiką tę patalpinęs, iszpradžios nē praste-nesupras, kad tą yra kažkoki atmaina, o vėliau susipratus, vargu jau bus atsitraukti; tę besimokydamas kudikis ir savo kalbą, ir tikybą užmirsz: katekizmą ir tikėjimo dalykus tose kliasose popai katalikų vaikus vienkart su pravoslavais ir liuteriais moko.

Tas naujas cerkvės mokykloms uždėti ir praplatinti būdas dar kartą mums parodo, juog maskolių vyresnybei nēkiek nerūpi mūsų mokslas ir naudingas mums apszvietimas; jinai rupinasi tiktai mus į tikrus ruskius ir pravoslavus perversti. Mūsų kraszto apszvietūnai velija geriaus tukstantį žmonių tamsybėje laikyti, kad tiktai nors vieną, savo melagystėmis galvą apsukę, tikru maskoliu padarytų; kad nē mūsų kalba, nē senovės paminklai kadanors nē minėte ne minėtų czionai kitą kartą Lietuvius ir Žemaiczius savo kalboje Dievą garbinus. Todėl jie su tokia atyda naikina jau per szimtą mažne metų mūsų mokyklas (Vilniaus Akademiją, Universitetą, gimnazijas ir k.). ardo senoviszkus paminklus, griaua bažnyczias

arba į cerkves verczia (Kražių, Kenstaiczių, Kameldulų ties Kaunu ir k.), pagaliau tvirtų kryžių (isz akmens ar geležies) statyti nedaleidžia. Tuotaru stato savotiszkas mums netikusias mokyklas, budavoja cerkves, kurių nėra kam lankyti; baisiems ir bjauriems žmonėms paminklus rengia (kaip antai — Muravjev'ui); pravardžiuoja senoviszkus mūsų miestų ir vietų vardus: Mažeikis — Muravjevo, Kvėdarna — Konstantinovskoje, žemaičių Naumiestis — Aleksandrovskoje ir tt. Mūsų szirdis plyszta, tai regint. Ar negeraus būtų, kad vyresnybė nenaikintų mylimųjų mūsų paminklų, nedraustų mūsų kalbos? kad ji uždėtų ir budavotų nors maskoliszkas mokyklas, bet kad tose kliasose ne pravoslavijos, ne melagysczių mokytų isz visokių svaiginiavimų Odincov'o ir Hovaiski'o ir k., o duotų mūsų vaikams naudingą reikalingą mokslą apie mūsų žemės ir žmonių reikalus; kad mokydami maskoliszką rasztą, kalbą ir istoriją, neniekintų mūsų kalbos, nekraipytų musosios istorijos, kad mūsų szirdies bereikalo neužgautų teip skaudžiai. O dabar esanczios mūsų kraszte žemosios mokyklos apie mūsų naudą ir reikalus visai nesirupina.

O dėlko jie teip daro? Ar bijo, kad mėš maiszto nepakeltume? Ar mėš priesz Ciecorių kariaujame? Saugok Dieve! Patįš maskoliai juokias, kad jiems kas koki maisztą dabar mūsų kraszte minavoja.

Dar kitas daiktas. Karcziamoms isznykus, rados reikalas uždėti miesteliuose vieszbuczius, gaspadas, kur keleivis naktį ar dieną pavargęs gautų pasilsėti, turėtų kur galvą priglausti. Didesniuose miestuose, kur yra daugiau darbininkų ir amatnikų, kur daugiau žmonių su visokiais reikalais atvyksta, reikalingi ir naudingi yra namai, kur žmogus gali sziltos arbatos visados gauti už pigią prekę atsigerti ir szilto viralo pasisrėbti. Visur po miestus ir rengia, labjau teip vadinamas „blaivystes draugystes“, aludes ir „arbatnikus“. Žinoma, kaip kitur daro, teip ir pas mus: nenori nuo kitų pasilikti. Bet kas kitiems pritinka, tas mūsų kraszte yra netikęs. Dėlko? Pastatę tokį arbatniką, žinoma, už mūsų paczių pinigų, maskoliai, visųpirmu pasirupina pargabenti popą;

jis atlaiko savo „molebeną“ ir szvenczia naują vietą. Miesto rėdas už tai turi dar užmokėti popui 10 rublių. Jau to ir gana; mūsų žmogus, pamatęs popą szvencziant tokią vietą, bijo ir isztolo koją kelti į aną: jisai numano, kad tik turi būti czionai kas nors negerai, kad maskoliai popą traukia. Pagal mūsų protą iszpultų ne popui, bet kunigui tokias vietas paszvesti, — juk jos yra paskirtos ne pravoslauniems, bet mūsų žmonėms lankyti. Popas tegu szventina, jei jau tas daiktas yra butinai reikalingas, kur kitur, Maskolijos viduje įkurtus arbatninkus, o ne pas mus. Ne, maskoliai teip nedaro. Jiems rodos, kad jie czionai vieni tegyvena, kad kiti visi negyvi. Akurat jie teip daro, kaip aklas ožys, kurs, į avelių buri įėjęs, mislijo tarp savųjų pakliuvęs; tuomtarpu avelės, ožio smarvę pajutusios, visos iszsiblaszkė, o ožys vienas kutėje bestiebsas pasiliko. Teip ir maskolių perdaug gudrūs darbai nė mums naudos neatnesza, nė jiems patiems: kur tiktai popas pasirodo, mūsų žmonės beregint isziskaido; iszmingai ir daro, teip ir reikia: kam maskoliai kaiszioja nosį, kur nereikiant.

Negana to; prie tokių arbatninkų įtaisytos yra biblijotekos arba **knygynai**, buk tai dėlto, kad žmogus, atėjęs arbatos atsigerti, veltui galėtų sau gazetų ir knygų pasiskaityti. Užmanymas labai geras, tiktai ne mums. Dėlko? Dėlto, kad maskoliai tenai nepatalpina tokių rasztų, kuriuos mūsų žmonės suprastų ar būtų žmonėms naudingi (nė lietuviszkų, nė lenkiszskų knygų tenai nerasi), bet tiktai tokias tycz tetraukia, kuriose ir mūsų paprocziai, ir mūsų tikėjimas yra stacziai o neteisingai iszjuokiami, peikiami, o pravoslavija ir maskoliszki paprocziai į padaugias melagingai keliami. Mūsų žmonės, žinoma, tokių rasztų, kaip ir iszpuola, nė į rankas neima, nė jų skaito. Už tat visoki miesto maskolpalaikiai veltui, už mūsų pinigus džiaugias tuos netikusius melagingus rasztus skaitydami. Tegu jiems eina ant sveikatos tas skaitymas ir darbas, o mums isz to didelio pikto nėra; gailu tiktai pinigų, kurie yra mokami tiems arbatninkams ir knygnams užlaikyti.

Be cerkaunųjų, yra Panevėžyje dar ir kitos mokyklos: **Realna VI klasių, Učytėlių Seminarija,** Valstinė Žmonių ir keletas privatnų berniukų ir mergaičių miszrių mokyklų.

Szj rudenį miesto rėdai per didelį vargą ir rupesni pasiklojo įkurti dar vieną žemesniąją **parapijos mokyklą;** ta žadėjo būti viena isz geresniųjų, skyrium talpinti vaikelius ir mergaites; todėl isz paczios pradžios vaikų susirinko gan daug. Miesto vyresnybės yra nutarta, kad prie tos mokyklos būtų netiktai popas, bet ir katalikų kunigas vaikszcziotų; tam tikslui paskirta yra mokėti algos keletą deszimtų rublių ant metų, kaip kunigui, teip ir popui. Tuom tarpu yra kiteip: popas vaikszcziuoja nuo pat pradžios ir moko savo keletą pravoslaunų, o katalikams mokyti kunigo dar lygsziol nekviecia. Jei nori greicziaus kunigą gauti, tėvai, kurie leidžia tę savo vaikus, turi skųstis miesto vyresnybei (Попевъжское Общественное Гор. Управление, ant Ramygalos ul.) ir paklausti, dėlko jų vaikams mokyti nėra kunigo?

Dabar-gi, ar nejuokas? patįs katalikai samdo popą, o savi kudikiai mokyti nēr kam.

4. **Učytėlių Seminarija,** isz buvusios seniaus katalikų gimnazijos perdirbta, į dvi dali yra padalyta: augsztesnę ir žemesnę. Žemesniojoj' besimokydami vaikai taisosi į augsztesnę; į tą žydus atskyrus, priimami yra miszrai vaikai visų iszpažinimų; augsztesniojoj' vieniems tiktai burliokams-pravoslavams tėra vieta.

Buvęs lygsziol tos mokyklos direktorius p. Bieliajev'as gale szio rugsėjo pasimirė. Naujo dar lygsziol nėra.

Bieliajev's buvo didelis nors, kaip paskui pasirodė, netikis maskolių darbininkas, kurs buk, pagal „Vilniaus Viestniuko“ supratęs, kaip reikiant, užduotį vyresnybės siųstųjų darbininkų Sziaur-vakariniame kraszte. Darbsztumas jo, teisybė, buvo nemažas. Nėvienos valandėlės, sako, nepraleidęs bereikalo. Maž nebuvo tos dienos, kurioj' jis nebūtų iszradęs kokią nors naują būdą mūsų žmonėms į maskolius verstį. Sudai, policija, pravoslauna konsistorija, miesto rėdas, žaudavai, sliedovateliai arba tyrėjai — visi turėjo darbą su užmanymais to maskolių darbininko.

Užgirdęs kur privatniai kudukį skaityti ar raszyti besi-mokinant, iszvydęs kur susirinkus mūsų žmonių burelį apie savo vargus pasikalbėti, p. direktorius nė savo žilos galvos, nė munduro nevengdamas, policija vedinas, tuoj puldavo jieszkoti „kaltininkų“, **kratas daryti**; nors mažiausiai ispėtuosius žmones vargino, tąsė po sudus, o nevieną, ir visai nekaltą apskundęs, neteisingai nusztriopavodino. Negana to; dar į maskoliszkas gazetas visokias klaidingas žinias apie mūsų reikalus tankiai raszydavo, sumaskolinimo užmanymus paduodavo, paszkvilus ir neteisingus pranešimus netiktai ant szejpiau privatiszkų žmonių, bet dar ir ant paczių draugiszkų institucijų paduodavo. Teip, praėjusią vasarą melagingai buvo paraszė į vieną maskoliszką laikrasztį — regis, „Новое Время“ — kad Panevėžyje katalikai ir „lenkai“ teip esą užsiponiavoję, juog **nėvienos maskoliszkos mokyklos mieste neturią?! Mat, kaip begėdiszkai meluoja. Miesto vyresniejie, ant sesijos susirinkę, net oficialiszką rasztą turėjo raszyti, kad Redakcija atszauktų tokią žemą melagystę.**

Nedyvai, kad p. Bieliajev'as, teip besielgdamas, buvo įkirėjęs lyg gyvo kaklo ne tiktai mūsų žmonėms, bet ir patiems pagaliau maskoliams.

Ne dėlto teip raszau, kad numirelio vardą norėcziau daryti, bet norėdamas isz priežasties jo mirimo dar kartą paminėti tą teisybę, juog tie tariami maskolių darbininkai, pasiuntiniai, policijautai, czinauninkai, mokytojai, direktoriai ir kiti jų mokslo žiburiai, kitų akis szvytindami ir badydami, savasias visai užmerkę laiko. Tuojau asz tą parodysiu. Budamas per keletą metų mokyklos direktorium, Bieliajev'as netiktai apie mokslo ir tvarkos dalykus pats vienas despotiszkai rupinosi, bet dar ir seminarijos **kasą ir pinigų**, mokytiniams užlaikyti gaunamus, į savo rankas buvo paveržęs. Ta kasa, direktoriui mirus, rados isztusztėjus lyg dugno, o nemokėtų skolų daugybė, labjau pardavikams, isz kurių krautuvių imdavęs daiktus ir saviems, ir mokyklos reikalams atlikti.

Gal paklausi, koks-gi, jam mirus, turės rasties sumis-zimas, kaip vyresnybė iszpeiks tuos jo darbus? Nemislyk, varnas varnui akies neiszkirs. Dabar vyresnybė tyli, jo

apsileidimo nė minėt ne minėdama. Dar kažkoks maskolpalaikis (tur būti Malinin) savo Vilniuj' esanciose gazetose iszgyrė Bieliajev'ą, buk tai tas maskolis savo užduotį ir darbą gerai supratęs, — tikra teisybė, juog buvo tą supratęs: darė, kaip tikras maskolius.

Mirė vėžio sukrimstas. Sako, kad priesz smertį atsi-praszinėjęs, kad jam dovanotų tie, kuriuos neteisingai buvęs nuskriaudęs; pats iszvydęs savo piktus darbus, kuriais ilgą laiką vargino mūsų nekaltus žmoneles, savo maskolizškumą ir pravoslaviją platindamas. Gailu, kad pervėla tesusiprato; tepasimoko isz to kiti, kuriems dar tebėr laikas.

Yra Panevėžyje dar vienas maskolpalaikis, užkampinis advokatas, paslapcziosios policijos agentas,*) kurs, klientus sau gaudydamas, laksto po visas miesto landynes, vienkart naujienu jieszkodamas; ir jisai, mirusiojo Bieliajev'o pėdomis eidamas, nemaž žmonių apskundęs žudo ir vargina. Moka sziek tiek lietuviszkai ir lenkiszkaiz snekėti, ir prastus žmones nekartą apgauna: samdo, girdi, sau už advokatą, sude už save statydami. Saugokitės, Lietuviai, to statkakczio ir nėkad su savo reikalais prie ano nevaiksztinėkite; yra tai piktas žmogus. Ar maž turite savųjų geresnių advokatų? Sulauks ir p. Malinin'as užmokesnio ant amžiaus galo, kaip mirusis Bieliajev'as! Y.

2. **Joniszkis.** Už daugalį dalykų joniszkieczius verta pagirti (Žiurėk kitur sziaime ir praėjusiam numeryje). Už kitus verta ir papeikti; ypacz už leidimą mergaiczių į ruską mokyklą. Isz viso Joniszchio uczilkoje yra 15 mergaiczių; 7 katalikės, isz miestelio „aprintųjų“ tėvų, arba geriaus tųjų dukteris, nuo kurių tapo nutrintas lietuvio vardas. „Sveikiejie“ lietuviai, sodiecziai neleidžia. Ir gerai daro! ko tenai pusmergės su pusberniais prie jaunų mokytojų iszmoks? . . . *Mažasai.*

3. **Taujenuose,** Ukm. p. Valdžia, prispirdama, tėvams liepia savo dukteris siusti į Taujėnų mokyklą pravoslavizskos dvasios srėbtų. Girdėt, neperlabai sekas: surenką

*) vadinas: Malinin's.

vos į keletą ypatų. Jei teip „blogai“ ir toliaus klosis, ketina uždaryti. Ir gerai padarys: kad neduoda lietuviskai mokytis, tai ir visiskai nereikia. Kas gero, kad svetimi mokytojai, svetimos mokyklos vaikus prieš tėvus sukursto?

Gargažė

— P a m i n a v o j i m a i. —

1. A. a. kun. Jonas Skaczkauskas.

Rugsėjo mėnesio 6 dienoje 1900 metų Panevėžyje užbaigė žemiszką savo gyvenimą amžiną atilsį—kunigas Jonas Skaczkauskas, 67 metus savo amžiaus sukakęs. Į kunigus įsiszventinęs buvo Žitomiro vyskupystėje ir tenai savo kunigavimo jaunystę praleidė, per 17 metų Kijeve kamendoriumi. Per tiek metų didžiame mieste besidarbuodamas, sveikatos nustojęs, ant galo ryžos keltis į prigyntąjį savo krasztą, į Kauno vyskupystę. Mūsų diecezijos vyresnybė, matydama, juog a. a. kunigas Jonas dėl savo, nors ir mažos, sveikatos gali dar būti naudingas ir rupintis apie dvasiszkus žmonių reikalus, davė jam vieną ir kitą mažą filijų bažnyczėlę, kuriose jis tikrai su kunigiszku uolumu szelpė pavestus savo piemenavimui žmones įvairiuosę jų reikaluose ir varguose. Ant galo, dar labjau susilpnėjęs, J. M. Vyskupui leidžiant, nuo parapijos atsitraukęs, pats ant savęs prasidėjo gyventi. Teip gyveno liuosas keletą metų, pirmu Traszkuuose, o kad tame miestelyje sunku yra su gydytojais ir su kitais senatvės reikalais, todėl szį pavasarį į Panevėžį atvykęs apsigyveno. Nusisamdė sau kamarėlį ties bažnyczią ir ramiai, tyliai paskutinės valandos laukė.

Dievas buvo aplankęs a. a. kun. Joną ilga liga, kurioje nelabai kam buvo sarginti; artimesnės giminės pirm jo buvo iszmirusios, o kad atsargiai skatiko nebuvo susitausojęs, nebuvo už ką ir nusamdyti. Kol dar galėjo nueiti į bažnyczią, Miszias atskaitęs, nors rublį turėjo, isz kurio nors ir menkai, bet vis-gi galėjo pasimaitinti pats, tarnaicziui užmokėti ir nuomą už gyvenimą atiduoti.

Susirgęs ir to nebteko, o reikalai didesni radosi: reikia ir daktarui, ir aptiekai užmokėti, o ir daktarai nuo kunigo nor brangiau gauti: kaip, sako, kunigas gal neturėti!!

Dar patarė kažkoks daktaras a. a. kunigui Jonui szią vasarą į Rigą vykti gydytis. Kiekvienam malonu iszgyti. Ir iszvažiavęs isz Panevėžio pats vienas pagaliau be jokio žmogaus. Radviliszkyje reikia persėsti isz vieno vagono į kitą, o ligonis pats vienas nebegali; geležinkelio tarnai susimylėję jau pagelbėję. Rigoj nėko gero neradęs, po keliolikos dienų dar silpnėsnis vėl į Panevėžį sugrįžo. Dar kiek nedėlių pasirgęs, ant galo, akeles užmerkė. Malonu buvo matyti tą tyliai, ramiai, merdėjantį, it žiburi gęstantį, amžinos vilties pilną senelį kunigą, kurs visą savo amžių teip isztikimai artimiems dėl Dievo malonės tarnavęs, neberekalo vylėsi pas tą patį Dievą malonę atrasiąs. A. a. kun. Jonas kakdinós tuo, ką turėjo; nėkam savo reikalais nė vargais nesigyrė nė skundės: tykiai gyvenęs, tykiai mirė.

Minėdamas tą kunigo Skaczkausko mirimą, nekartą atsimenu, kaip reikalinga yra kunigams „Emeritų Kasa“; jug tai nepirmas ir nepaskutinis menkumo atsitikimas; yra dar blogiau ir vargiau buvę; datirsta to reikalo seni kunigai, o dar tankiau jauni, kaip tai atsiėjo amžinatilsį kunigams: Pauperiui, Užpurui ir kitiems, kurie pirmuose savo kunigavimo metuose sunkios, o ilgos ligos aplankyti, mirė, daug vargo pamatė.

Tokiai emeritų kasai įtaisyti, žinoma, reikalingas yra tam tikros vyresnybės daleidimas, kurį per J. M. Vyskupo rupesnį, regis, galėtų įgyti. Jei tokias kasas turi valdininkai, rasztininkai, aptiekoriai, gydytojai, feldezieriai, pharmaceutai, tarnai ir miestų darbininkai, dėlko-gi negali sau kunigai jos turėti? Nedidelis daiktas būtų sveikam kunigui kas metą tam reikalui po 5—10 rublių atidėti, o nuo 600 mūsų vyskupystės kunigų per keletą metų susirinktų imanoma pinigų suma, isz kurios procentų pagal kasos komiteto nutarimą, tikram reikalui pasirodžius, vienas ar kitas vargszas galėtų nors mažą paszalpą gauti, o svei-

kiemsiems nebūtų reikalo su tokia baime ir atyda apie senatvę ar kitą kokią nelaimę rupintis ir „atsargi“ sau tausoti.

Vyresnybė kunigams neduoda nė algos, nė paszalpos nė mažiausio skatiko. Kunigas yra mylimas ir aprupintas, bet kol sveikas; susirgus, artimos giminės nesant (kliosztorių ir tam tikrų invalidų vietų pas mus seniai nebėr), kas rupĳsis? Ne pati, ne vaikai: visųartimiausių giminių nėra; tolimesnės paczios yra papratusios į kunigo rankas žiurėti. Maž tesirupina ir svetimiejie, vienas ant kito nusivilę. Visiems regis, kad kunigui nėko netrūksta, kad visoko yra pertekęs. O kad kam kartais ir ateitų toks rupesnis į galvą, ir tas, dvasiszką rubą privengdamas arba „Varpą“, „Ukininką“ ar kitus įpykusių žmonių vienpusiszkus rasztus apie visokius „Visų szventų vakarus“ skaitydamas, rankas pakrato. Laikas patiems apie save pasirupinti! —

X.

- 2. A. a. kun. Juozas Skardis.

3 d. lapkriczio mėnesio Petropilės ligonbutyje ant svetimų rankų, pagelbos prigimtu liežuviu nepriszaukdamas, Dievui dusią atidavė jaunas, nes vos 27 metus užstojęs, kunigas — lietuvis *Juozas Skardis*, Teologijos Magistras. A. a. kun. Skardis kilęs buvo isz Ukmergės pavieta, Vyžonų parapijos, Dvasiszką Seminariją ir Akademiją iszėjo Petropilėje. Tuojaus buvo paskirtas į Charkuvą už jaunumenės kapelioną, kame įgijo kopūkiausia šzlovę, kaipo žmogus szviesus, tikrai kunigiszškai dievobaimingas, visoko mokąs iszsižadėti dėl artymo meilės. Charkuvoje nėkad nematyto didumo mielaszirdystė, lenkimas vargdienių, kurie su isitikėjimu kreipės, nes viską veltui, — a. a. kun. Skardį apguobė tokia szlove ir meile viso miesto, visos katalikiszkos jaunumenės, juog tosios garsas pasiekė Petropilę. J. M. Arcivyskupas Kazlauskis, prityręs kun. Skardžio galvos ir dorybės, pasikvietė pas save už kapelioną; bet Skardžiui atvažiavus, jau ant lentos gulėjo. Teip kun. Skardis, palikęs be vietos, glaudės tai prie vienos, tai prie kitos bažnyczios, kol ant galo po kelių mėnesių nebuvo

priskirtas už kamendorių prie szv. Kotrinos bažnyczios. Neužmirszdamas teologiszku mokslų (rengės duoti egzaminą ant Teologijos Daktaro), kame tik buvo visur darbavos su neapsakomu pasiszventimu.

Per kiauras dienas, nevalgės, nors silpnos sveikatos, klausė iszpažinties, skelbė Dievo žodį, važinėjo prie ligonių ir tt. Nors Petropilėje prabuvo vos tik apie 11 mėnesių, vienok tais nepaprasto uolumo darbais, kaip spaviedninkas ir pamokslininkas, teip pragarsėjo, kaip dar nė vienas, visą amžių Petropilėje pragyvenęs ir augsztas vietas užėmęs. Tai reiszškė laidotuvės. Iszgirdus, juog Skardis, silpnutis, o ant tuszczios, važiuodamas už miesto prie ligonio, nuszalo, ir karsztlige apsirgęs, pasimirė, neapsakomos minios žmonių su visais Petropilės kunigais susiszpietė į bažnyczią. Nuliūdimas, verksmas... Kad grabas nebūtų buvęs vinimis sukaltas, nebūtų likę drabužių: būtų sudraskę, norėdami nors tikį paminklą pasilikti. Buvo pritaisytas pagrabinis vežimas su baldachimu, su ketvertu arklių, žodžiu sakant, su visa galima pagrabine iszkilme, bet žmonės nedaleidė padėti ant vežimo; pasiėmę ant rankų, augszcziau galvos iszkėlę, neszė per visą Petropilės miestą į pat kapus. Užtikrą, Petropilė regėjo laidojimą Arcivykupų, bet tokio žmonių prisiriszimo prie jauno Dievo tarno dar nematė. Ir vertas! savo szventumu buvo garsus jau klierikavimo laikuose. Budamas geriausiu kunigu, buvo ir didžiu Lietuvos ir lietuvių mylėtoju; džiaugės jų darbais; laimino ir dar daugiaus laukė. Mūsų rasztenybė didžios vilties nustojo... Amžina atilsį! —

Rutų Lapelis.

Mūsų rasztai.

1. „Ateitis“, nedėlinis tautiszškai-socijalistiszkas laik-rasztis, nuo 14 d. rugsėjo iszleidžiamas „pittsburginės socijaliszkos Lietuvių kuopos“.

Sena visuotinė patarlė: „kaip grybai dygsta“ kogeriausiai pritinka prie socijalistiszkuju Amerikos laikraszczijų, „szliu-piniais“ tę vadinamųjų; bet, kaip grybai, veikia ir

suglemba. Kaip lekiančios žvaigždės blyksterėjo prieš Amerikiečių akis jau į 10 tokių laikraszečių, apie kuriuos tik paminavonė beliko: matyt, ne per gera dirva — Amerikos Lietuva — jų auginimui. Naujas tos ruszies laikrasztis — „Ateitis“ — pamėgino tą patį dalyką szvelniaus pradėti. Savo atsiszaukime jis sako: „Nenorėtume matyt, kad mūsų darbas atsižymėtų spalvomis asabiszkumo bei tuszečių gincų. Mēs tikime, kad nurodydami gerą, tuo jau pacziu nusmelkiame blogą“. Apribodamas-gi socializma, sako: „vieni jį peikia, visai jo nepažindami, kiti jį peikia, pasiremdami ant klaidingumo tūlų jo szakų, kurios reikalauja nuo savo sąnarių daugiaus tikėjimo, negu sąprotos“ (№ 1. p. 1). Nū, sakome, susiprato vieną sykį Amerikos geradėjai; tokius pamatus galėtų prisiimti ir ne socialistiszki laikraszečiai, su tokiais galima santaikoje gyventi, tokius skaityti. Tecziaus neilgai tesidžiaugėme: vos tik pridėjo savo ranką dr. Szliupas, kaip tuojaus į purvyną sumynė visus laikraszečio principus ir prižadus. Jau № 6 isztyszko paprastos pasiutelio seilės ant katalikystės: „Veltui yra laukti, kad supuvęs Romos medis atnesztų sveiką ir naudingą tautai vaisių. Kerpes reikia, kaip paraszitus, ravėti nuo medžio, jeigu norime tajį gaivume užlaikyti“. (43 p.) Nū, tai kas kita! Teip reikia ir pradėti be melagyszečių ir apgaulių. Dr. Szliupas ir p. J. Naujokas teraszai prospektus, o ne kas kitas, jei nori laikraszečiui antdėti socialistiszką varšą! — Mēs ne perdaug tesikiszame į Amerikiečių barnes; tai bado tokiems begėdziams, kaip Naujokas, akis bado; todėl norėtų ir mus įpainioti; bet veltui: jo per akis melagingą pliovonę ant 47 p. paliekame be atsakymo; negut tik tiek: kada Tavo, p. Naujoke, biszkeliai pranyks, tik truputį smarvės palikę, „Tėvynės Sargą“ minavos ir jieszkos, kolai bus kam užsiimti Lietuvos civilizacija. —

„Ateitis“ skelbia sekanczias knygas, visiems žinomas, kaipo spauz dintas Amerikos kloretuose. Tą sąraszą perspauzdiname, idant iszmingi lietuviai ir tikri katalikai nė isztolo jų nepalytėtų, netik nepirktų, negut tik apart „Mythų ir Pasakų“ ir isz bėdos „Lietuviszkiejie Rasztai ir Rasztininkai.

Mythai, Pasakos ir Legendos žemaiczių. Pirma dalis.
 Iš ko kyla melai ir visokios skriaudos? V. Dembskio.
 Imtynės varguolių su bagocziais ir socialistų platforma Suv.
 Valstijose.
 Parmazonas, arba baisumas Dievo rustybės.
 Vienakis, apisaka iš gadynes Prancuzų revoliucijos.
 Ką turime veikti dėl mūsų išganymo?
 Pasaka apie Adomą ir Jieva.
 Lietuviszkiejie Rasztai ir Rasztininkai.
 Lietuvių pratėviai Mažoje Azijoje, Lietuvos Mylėtojo.
 Vaiszės Kristaus pas popiežių Pijų IX.
 Gyvenimas Jėzaus pagal naujausius isztyrimus.
 Iszganymas vargdienio.
 Lietuvestės praeitis, dabartis ir ateitis.
 Dievas, Dangus ir Pragaras.
 Pamatai tikėjimo.
 Įrankiai szventos Inkvizicijos.
 Apie auginimą vaikų.
 Burų maiszta Vokietijoje.
 Olga Liubatovicziutė.

2. Kas nori dorių ir iszmintingų knygelį, tepraszai, kad atitrauktų iš Amerikos.

„Dirvos“ redakcijoj gaunamas sekanczias knygas.

„Medega S. Daukanto bijogratijai“, 128 pusl. su 14 paveikslėlių
 Prekė 1 dol., su apdarais 1,20 dol.

„Medega mūsų tautiszakai vaistinikystai“, Dr. J. Basanavicziaus
 38 pusl. su 2 autoriaus paveikslais. — 40 c.

„Rankvedis Senoviszkos istorijos“, Kn. I. Rytų szalys.
 Ant 72 pusl. aprażyta trumpa istorija senovės Aigipto, Assirijos ir
 Babilionijos, Fenicijos, Medijos ir Persijos, Judejos, Indijos ir Kynų,
 su 14 paveikslėlių. — 50 c.

Anima Vilis, apysaka Marės Radzevicziutės, iš Siberijos
 gyvenimo, 169 pusl., 75 c.

Lietuviszkas Albumas, (paveikslai liet. rasztininkų garsesnių vyrų
 ir vietų). 50 c.

Lietuviszakai trakiszkos Studijos, Dr. J. Basanavicziaus. 60 c.

Pajauta, Lizdeikos duktė arba Lietuva XIV szimtmetije. Knyga I.
 Istoriszkas apsakymas Bernatavicziaus. 60 c.

Lietuviszkos pasakos 192 psl., 200 pasakų. 1,50 dol.

Lietuviszki Dainiai pradžios XIX szimtmezio. Kliasiszakai
 tautiszkas perijodas. Parengė į spaudą Jr. Jonas 40 c.

Rankvedis senoviszkos istorijos kn. II. Graikija (su paveikslėliais).

Rankvedis Fyzikos (su paveikslėliais), 40 c.

„Dzukiszkos Dainos“. Trakų paviete užraszytos, 75 c.

„Tvanas“ istoriszka apysaka, H. Sienskevicziaus, t. I. 80 c.

Padėjimas Liet. tautos Rusų vieszpatystėje 35 c.

Kristijono Donelaiczio Rasztai. 40 c.

Dėvoniszkių kryžius. 10 c.

Tetervinams burkuojant 10 c.

Antanukas (apysaka) B. Pruso 15 c.

Katalikų Bažnyczia ir mokslas pagal Zahn'ą, vertė kunigas A. M. Milukas 15 c.

Kun. Pabrežos Botanika 1,00 dol.

Kun. Burbos Rasztai, t. I. 80 c.

Adresuoti reikia: *Rev. A. U. Milukas,*
Shenandoah, Pa.

3. „Suskaita arba Statiska visų lietuviszkų knygų, atspausių Amerikoj nuo pradžios lietuviszko Amerikon emigrancijos iki 1900 metų. Suraszė. Jr Jonas. Kasztais Fondo Liet. Parodos Paryžiuje. Plymouth. Pa. Spauda „Vienybės Lietuvnikų“. 1900 m.

Knygos surasztytos pagal metus, kuriuose buvo atspaudintos. Pirmutinė Amerikoj iszėjus lietuviszka knyga (neskaitant neužbaigto žodynėlo) buvus „Historia Septiniu Mokitoiu“, iszleista Chicagoj 1880 m. Nuo tų metų iki 1886 m. iszėjo Amerikoj tik 4 kn., 1887 m. tapo atspaudintos 11 knygų. Nuo tada jau metai į metus pasirodo pusėtinai lietuviszkų knygelijų. Ir teip: 1888 m. — 7 kn., 1889 m. — 6. 1890 — 2, 1891 — 5. 1892 — 7, 1893 — 10. 1894 — 14, 1895 — 12, 1896 — 14, 1897 — 29, 1898 — 21, 1899 — 24, 1900, t. y. szįmet, jau Amerikoj iszėjo, kaip statistika rodo, 13 knygų. Tai-gi isz statistikos matyt, kad per pastarus 20 metų skaitlius liet. knygų labai pažymiai užaugo ir juo tolyn, juo vis smarkyn auga. Tas pats ir su laikraszcziais. Pirmas liet. laikrasztis, „Lietuviszka Gazieta“, buvo iszleistas p. Tvaraucko New Yorke, bet pasirodžius 12 ar 14 numerių „Liet. Gazieta“ sustojo iszeidinėjus. Antras laikrasztis „Unija“, pasirodė Brooklyn'e, 1884 m. 1885 m. pasirodė „Lietuviszkasis Balsas“, 1886 atsirado „Vienybė“, 1888 m. „Saulė“, 1892 m. pasirodo net 3 laikraszcziai: „Apszvieta“, „Lietuva, ir „Garsas“. 1893 m. atsirado „Bostono Lietuviszkas Laikrasztis“ ir „New Yorko Lietuviszka Gazieta“, bet užžibėję vėl tuoju užgeso.

1894 m. užgimė „Nauja Gėdynė“ ir „Viltis“. 1896 m. „Susiv.“ pradėjo iszleidinėt savo organą „Tėvynę“. Tą patį metą pasirodė ir laikraštis, „Rytas“, „Kardas“, „Lithuanian weeckly Magazine“ ir „Pensylvanijos Darbininkas“. 1897 m. prie „Garso“ pradėjo iszeiti „Lietuviszkas Knygynas“. 1898 m. atsirado „Blaivystės Laiszkas“. „Galybė“. „Dirva“. 1899 m. užgimė „Viltis“, „Linksma Valanda“, „Katalikas“, „Tarnas Bažnyczios“ ir „Nauja Draugija“. 1900 atsirado „Kurėjas“, „Ateitis“.

Didžiuma isz augszcziaus paminėtų laikraszczių neatlaikė sunkaus ant szios pasaulės gyvenimo ir persikėlė į amžinastį.

Žemaitis ir Velnias.

Pasaka.

Mums senucziai pasakojo,
Kad seniau velniai vaikszcziujo,
Kad suėję, sznekucziaavę
Ir ragaut' taboką davę.
Szitai kartą kas nutiko,
Pasakose užsiliko. —

Kad žemaitis laukus sėjo,
Kur nebuves, kipszas prėjo.
— Sveikas, tarė, ką beveiki?
Darbininko gal tau reikia?
Gražia moku aszen sėti,
Tau apsėt galiu padėti. —
— Et, ponaitis gali eiti;
Paspėsiu vienas apseiti! . .
Jus liežuviu makaruoti
Ir temokat, peklą szluoti.
Mums, vargdieniams, reik' manyti,
Kaip kąsnį duonos pelnyti.
Užtat tauzyti nenoriu:
Nėra laiko gaspadoriui!

Velniui kalba ta netiko,
 Visas paraudo — užpyko. —
 — Kaip tai, sako, taip kalbėti,
 Amžinai mane nudėti?
 Jug pusė gaspadorystės
 Prigul man be melagystės . . .
 Reiks ant savo pastatyti
 Ir pusiau vaisius dalyti! —
 — Gerai, bondžiau, pastatysim',
 Pusiau vaisius pasdalysim!
 Kad du daiktu neužmirszus:
 Kad tau szaknjs, man būt virszus. —
 Velnias to nesitikėjo:
 Tik baltosioms paveizėjo,
 Ragelius augsztytyn pastatė,
 Kaip ožys, barzdą pakratė.
 — Nėkaip, tarė, nesutiksiu:
 Prie szaknelių nepaliksiu! —
 — Gerai — sako gaspadorius:
 Tai jau toks esi daugnorius —
 Nusodino bulbėm's lauką.
 O tų tiek esą prie kauko:
 Kad niekur nėra girdėta,
 Kad tiek būtų užderėta.
 Kaip sulaukė rudens czėso,
 Ir dieneles jau pravėso —
 Nebėr' laiko ilgiau laukti;
 Gali žiema greit užplaukti
 Žemait's renka savo dulius,*)
 Velnias stiebų risza kulius.
 Antri metai kad atkako,
 Gaspadoriui velnias sako:
 Szimet jau szakneles rausiu. —
 — Gerai — tarė gaspadorius:
 Jei jau tok esi daugnorius . . . —
 Kvieteliais laukus nusėjo.
 O kaip pjauti juos prisėjo,

*) duliai — ių = bulbės (Pakurszėj').

Kviečiai, kaip lendrės, lingavo,
 Varpas, kaip skujos, sviravo. —
 Dar nė auszti nepradėjo,
 Velnias kviečius jau tupėjo.
 Gaspadorius kviečius pjauna,
 Nupjautus kluonuose krauna;
 O velnias szaknis knebena,
 Iszknebenęs, sukedena;
 Surinkęs, peklon gabena
 Ir joms ugnį tų kurena.
 Teip žemaitis esąs spraunas,
 Kad jo velnias neapgaunąs.

M. Dagilėlis.

Įvairios žinios.

1. **Dar viena draugija!** Atsitiko keliauti szventą dieną; todėl skubėjau į R. miestelį Sumos iszklausytų. R. bažnyčia senutė, maža; žmonių trecia dalis pasilieka ant szventoriaus; rymau ir asz tų pat, nes buvo graži vasaros diena. Po Miszparų einu pro vartelius, o nuoszaly stovi burelis jaunikaiczių ir sznekuecziuoja. Staigiai, kaip įbestas, sustojau: vienas jaunikaitis kalbėjo: „Kaip tai Vieszpats visados puikiai rėdo! Sztai, kad bažnyčioje pasibaigė **dievmeldystė**, ketina žemei tuteikti reikalingą rasą“. Dievmeldystė! isz kur czę tas žodis? Greit prisiartinau; visi nutilo, žingeidingai mane tirdami, kas esu. Pradėjau klausinėti apie pradėtą muro bažnyčią, apie vaisingumą metų; rods, biszkį atsileido. Ant galo, stacziai užklausiau, kaip pakliuva į jų kalbą knygu žodis? Tada vienas su įtikėjimu atsakė: **padarėme draugiją tam tikslui; apsiėmame paprastoje savo kalboje vartoti, tik grynus lietuvizkus žodžius;** mokyti jų per skaitymą lietuvizkų laikraszczių ir knygu, o kas nemoka skaityti — per klausymos skaitanczių; persergėti ir su padėkavone priimti persergėjimus, kada kas iszsitaria: czėsas, pabažnas, szumnas, možna ar kiteip pavedžiai. Nežinome, kuomet ir kas

tai užmanė; bet užmanė gerai ir pritinkamai: szendien prie tos draugijos priguli daugybė isz visų apylinkės parakvijų ir vis auga, nes prigulėti gali lygiai turtingi, kaip ir neturtingi, kad tik būtų dori ir blaivūs, nes su nedorėliais ir girtuokliais negut tik kipszas tegali obuoliautų eiti. Įtekmė pasidarė netikėtai neiszspasakytai didelė ne tik ant kalbos, bet ir ant papročių, ant doros. Kad pirma, bažnyčioje pabaigę, slankiojomės pakarcziamiais ar tuszczias kalbas su mergomis plepėjome, dabar tik žiurime, ar negal kur į burelį susispiesti ir saviszškai pasirokuoti apie tam tikrus dalykus. —

Isz džiaugsmo ko nepersprogau! Malonus Dieve! Nejaugi apszvietimas ir szitą krasztelį pasiekė? Jug tai „inteligentai“ — apszviestūnai . . . O, sekite jų pėdais visi jaunikaicziai! Trokszkite szviesos, o bus jums duota! —

2. Isz Ramygalos, Ukm. p. Alinė pilna žmonių; kaip bitės aplink korius, teip isztroszkusios žmogystės ruoszias ir užia aplink alaus butelius. Įeina tris juodbruviai vaikinai ir drąsiai prabilo: „prosza daé szest butelkov pivo!“ — O kokie czę „lenkai“? — paklausiau, iszgirdęs teip keistą lenkiszką kalbą? — Isz Szvenczgalio sodžiaus, Biliai, — atsakė kaimynas. Neseniai du sugrižo isz Amerikos, o vienas isz Afrikos. Vienas parsineszė gana pinigų, nusipirko ukę Vadoklių parapijoje ir paliko „lenkais“. Girdėjai, kaip jų kalba lopyta? Tėvai né to tiek nemoka. Turtai suvedė juos su bajorais ir raudonsiuliais, o jie isz Bilių padarė Bileviczius ir pakeitė lietuviszką kalbą. Dabar su sodiecziais lietuviais né bekalbas né bedraugaujas, nors geri žmonės nesykį juos persergėjo. Juokinga pradžia jų isiraszymo į bajorus; tai neseniai sztai buvo. Visi Bilio sunūs užsigeidė isitiecti kailinius su juodomis apkaklėmis. Įgavo bajoriszką futrą, suardė ir užsidėjo kalnierius. Pasirodė tie kailiniai vogti buvę, valdytojas, bajoras Sipiniauskas, atsiszaukė, ir Biliai turėjo, žinoma, gadyti, ir nuo to prasidėjo jų bajoriavimas ir lenkavimas. (Tikras atsitikimas). Matyk, szendiena pavojingi ir kanczių suėsti kailiniai, jei bajoro yra . . .

Keleivis.

3. **Isz Joniszkiu.** Joniszkiu parapijoje tapo didelė permaina. Prie senojo klebono buvo lenkiskai giedamos Adynos ir senoji Karunka; dabar gieda naują ir gražiau, o lenkiską kalbą pasitraukė į Vilniaus parubežį pas savo geradėjus ir užtarytojus, kurių tų netrūksta. Nors naują, didelė bažnyčia dar ne visai užbaigta, bet žmonės jau tų meldžias, liuosiai ir gražiai. Yra koras, sutaisytas sulyg dabartiniu Bažnyčios reikalavimu. Gieda dar ne visiskai szvelniai, bet daugalio nēr kaip geisti nuo neseniai susitvėrusio. Susideda isz jaunų, gabių vaikinų; daugiausiai rubių (kriauczių); gaidas jau skaito. Seniaus, budavo, retai iszgirsi dainuojanczius, negut tik dykinant ašoczius su alucziu. Dainavimas ir giedojimas buvo nupuolęs, kaip liudija sziokasai atsitikimas. Vienam kunigui sodžiuje papraszius uždainuoti, vyriūcai teip atsiliepė: „Ar męs girti, Kunigėl, kad dainuosime“? Szendiena jau ir nebegirti dainuoja. Jaunimas apskritai gana mėgia skaitymą ir eiles. Isz dainininkų tankiausiai vaidinas Maironis (Pavasario Balsai), Vienužis (Tėvynės Dainos), Jaksztas (Dainų Skrynelė), Kudirka (Lietuvos Kanklės); žino nekurias Baranaucko ir Margalio. Malonu klausytis, kad dainuodami supranta, ką dainuoja. Ta atmaina pasidarė per giedorius. Bažnyčios giedoriai, turėdami labiau iszdailintus balsus ir ausis, ką kame iszgirsta, lengviaus iszmoksta, o nuo jų ir kiti mokos, ypacz nuo rubių-szvatrikų, kurie eidami po svieta bovija jaunimą dainomis. Už vistai Joniszkieczius verta pagirti.

Pradžioje spalio mėnesio Sziaulių Žandorių Kapitonas su vietine policija iszkratė daktaro Vaineikio gimines. Ypatingo nieko nerado. Pas dėdę Ignacą Varaszaucką rado kalendorių; prie Kriksztomotinos, p. Endrilaityczios 3 knygas, tėviszkėje tik dainas; prie kaimyno Jurgaiczio — revolverį ir dainas, beg ne Juszkevicziaus. Tame pat laike krėtė dvarponį Jeloveckį, pas kurį gyvena studentas Vizinskis; bet nieko nelaimėjo. —

Joniszkiu arbatnamyje nuog 1 d. gruodžio m. virs pietus ir sziltas užkandas. Arbatnamio perdėtinis, valseciaus rasztininkas, Erazmovas, kaip iszmanydamas, stengias, kad lankytojų būtų kodaugiausiai; viseip vilioja, bet nelabai

kas klauso: sziokie-tokie kurpiai, meistra-palaikiai, dirbantįs prie bažnyčios, tarp jų maiszos kai koks nusmukkelnis miestictis. Isz moterų tik dvi labjaus žinomi: Vaickienė ir Lakoviczenė ir keletas žydmergių, kurios visos atsižymi ne per žaliai žaliuojancziu rutų vainikėliu . . . Kada arbatnamyje esti vakaruszkos, sveczius kviecia ant sienų iszlipdomos afiszos; bet apart minėtųjų ypatų rets kas isz miestiečių teina, o sodiečiai ir visiszkai nesilanko. Arbatnamis mažą naudą teatnesza.

4. **Isz Rigos.** Rigos lietuviams per rupestį Vilniaus Jeneral-gubernatoriaus Trockio užginta komedijas perstatydinti ir bovytis, kaip pirma; bet jie vilias nors ant Kalėdų iszpraszyti nuo Ministro daleidimą perstatyti „Dėdė atvažiavo“, kuri teip patiko Petropilės lietuviams.

Mažasai.

5. **Isz Pakruojo,** Pan. p. Asesorius, perkrikszta Koziela, paliko be vietos už savo nedorybes, kuriuos tik valdžią sarmatijo, dėlto priežastį atstatymo laiko ji paslapyje. O buvo teip, kaip jau raszyta: iszdavėjas kunigo Kazlauskio, Rozalino kamendoriaus, ant kurio Koziela turėjo pyktį, Jonas Szereviczius, ar Szereiva, sąžinės graužiamas, nuraszė prie gubernatoriaus, prisipažindamas, juog skundą ant kunigo paraszė neteisingai, Kozielos priverstas. Panevėžio žandorius, apturėjęs isz Kauno tą Szerevicziaus prisipažinimą, pauostė ir atrado, juog szimet Koziela daug žmonių neteisingai sužudė. Pasirodė, juog Asesoriaus užlaikė du žydu, kuriodu turtingiems gyventojams pamezdavo visokias knygas priesz valdžią, o Koziela tuojaus atvykdavo kratytų. Be vietos palikęs, Koziela puolo prie Kauno Vicegubernatoriaus Nekliudovo, su kurio sugulove perkriksztyta žydelka, yra apsipacziavęs ir užtat vietą gavęs. Bet kad Nekliudovas daugaliui asesorių yra savo suguloves nupirsęs, sunku visas jų nedorybes uždengti, ypacz, kad tokie szvogriai-asesoriai, kaip lengva atspėti, yra isz po tamsiųjų žvaigždžių.

6. **Kunigo krata.** Pranesza mums, tik nežinome, isz kur, bene isz Radvilisztkio, juog tų kamendoriaus gyvenimą iszkrėtę, gaspadoriui nesant namie: žandorių pulkauninkas

su prokuroru tai galiąs padaryti. Jieszkoję ypatingai rasztų, ir visa, ką tik radę raszytą, pasiėmę; bet kompromituojancijos korespondencijos tasai kunigas nevedęs, todėl ir tuose popiergaliuose nieko pikto neesą. Oi tie rasztai: jie, nesunaikinti, piktesni yra už paczius sznipukus, nes stacziai tankiai visai mažai kaltus, iszduoda į policijos rankas! Kam-gi juos laikyti? Ar kad nereikalingi skaitytų?

7. **Isz Palangos.** (Senas rasztas). Važiuoju per Palangą; žiuru, afiszos reiszkia Lietuviszką Teatrą: Velnias spąstuose“ (buvo tai 16 d. liepos m.) Kaip czę pravažiuoti? Eisiu! Nueinu — visur tuszczia. Kas czę yr? Sena motuszė atsako: nebėra... nebebus... policeiskis nebeleido; paveizdėk prilipytą popierių: nebevalna, sako, ir gana!... Pakabinau nosį ir iszvažiavau. Važiavau... o ką mąszčiau ir galvojau, tai to policeiskis ant sienos neantklejuos...

Keleivis.

8. **Isz Petropilės.** Praneszu apie petrapilieczių lietuvių krutėjimą paskutiniame laike. 1, 16 d. rugsėjo Lietuviszka Savytarpinė Draugija kėlė vakarą. Buvo perstatyta versta isz lenkiszko komedija: „Dėdė atvažiavo“, trumpa, vienoje veikmėje, bet labai juokinga. Artistai iszpildė su pasisekimu, ir žmonėms labai patiko. Pelno buvo 89 rub. 2, 21 d. spalio m. kėlė vakarą Labdaringa Draugija. Buvo perstatyti net dvi komediji: „Prieszginiai — Nesiprieszink“ ir „Abejotina Ypata“; abi isz lenkiszko verstos. Perstatymas buvo silpnas. Pelno apie 90 rs.

3, 4 d. lapkriczio mėn. Labdaringa Draugija kėlė vakarą ant naudos Lietuvių-Studentų, Kredito Draugijos salioje. Buvo koncertas; paskui szokiai. Solistai dainavo rusiszka ir prancusiszka. Skambino ant fortepijono ir ant smuiko graijo. Bet už viską labiaus publikai patiko pana Žarnowska, solistka, nes, budama lenkė, padainavo lietuviszka isz lenkiszko verstą dainelę: „Gdybym ja byla sloneczkiem na niebie“. Apdovanota puikiu balsu, su fortepijono pritarymu, dvasią kėlė į kitus svietus. Ant galo, Lietuviszkas Koras po vadovyste

p. Sosnauskio dailiai ir labai dailiai padainavo keletą lietuviszkų tautiszkkų dainelių. Skaitlingas koras, turtinga p. Sosnauskio garmonizacija visus, net ir lenkus, užėmė. Už tai p. Sosnauskiui labai acziu! Praszome neatsakyti savo sandarbystės ir ant tolesnio laiko. Pelno buvo virsz 500 rub.

4, 21 d. lapkriczio Savytarpinė Draugija kėlė vakarą su perstatymu dramos: „Ponas ir Mužikai“, o paskui, žinoma — szokiai. Loszikai roles iszpildė su pasisekimu, su žinojimu; buvo ir silpnų tarpe 15 veikiancziųjų ypatų; žinoma, mylėtojai. Apskritai sakant, neprastai pasisekė. Apie tai raszė „Pet. Wied“, 23 lap., „Pet. List“, 22 lap. Intelligentai loszimą pripažino už gerą, bet paczią dramą už silpną. Darbininkams teip patiko, kad kiti net apsiverkė, klausydami tragiszkkųjų dalių. Žmonių buvo labai daug; pelno apie 300 rub. Ant Kalėdų bus atkartota ta pati drama su permainymu kurių-ne-kurių loszikkų.

P. S. Męs dramą „Ponas ir Mužikai“ statome augszciaus už visas originaliszkkas. Yda — perkeblus darbas su permainomis dekoracijų.

Red.

5, 22 d. spalij m. neseniai universitetą pabaigusį p. Czeponį policija iszkrėtė ir suėmus į kalinį pristatė į Liepoją. Prie kitų studentų-lietuvių ir-gi darė kratas ir, žinoma, sžę-tę po biszkį rado. Vis tai darbai Vonseckio, nuo kelių metų garsaus lietuvių persekiotojo Suvalkų ir Kurszo gub. Dabar važiuojas į Rįgą su tuo pacziu tikslu. Ar-gi jau niekas nepamusz jam kojas?

Rutų Lapelis.

9. Isz Raguvos, Ukm. p. *Jomarkų nupuolimas.* Raguvos miestelis seniaus buvo garsus jomarkais ant Žolinės. Daugybė perkmainių suvažiuodavo isz tolimų krasztų. Pasilengvinus susineszimui gelžiniais ir szejp jau geresniais keliais, persimainė ir prekiavimo būdas; prekybos vidurvietės prisigaužė prie didžiųjų, gelžies kelių ir traukia prie savės pardavėjus ir pirkėjus; tame tarpe senovės jomarkų miesteliai, kurie buvo toliaus nuo

gelžkelių, sugurdo, sunyko. Teip nutiko ir Raguvai, išvedus gelžkeli per Panevėžio pavieta.

Vagių miestelis. Ilgiaus isztvėrė Raguvos szlovė, kaipo vagių miestelio, visoje apylinkėje; ta szlovė turi savo istoriją. Kaipo pirmą priežastį liūdnos Raguvos szlovės galime parodyti nedorumą atėjunų maskolių, kuriuos, valdžia apgyvendino szioje parapijoje po pirmajam lenk-mecziui 1831 m., iszdalydama jiems žemes b. Ukmergės marszalkos Straževicziaus. Dvaro sėdybą su senu parku ir sodnu valdžia „dovanojo“ popams, kuriems ir cerkvė iszmurijo. Valdžios mislis buvo užvaisyti tarp lietuvių maskolystę, tik veisliniai ruskiai, isz gilumos Rosijos isz-varyti už vagystes, žmogžudystes ir kitas nedorybes, ir cę nerimo, darydami ant lietuvių blogiausią ispūdį ir įtekme. Jų tai kaltybė, kad žodis „burliokas“ pas lietuvius dabar reiszkia tą patį, ką „vagus, plėszikas, žmogžudis“. Teip tatau „poselencų“ užduotis, kaipo platintojų maskolystės, pasibaigė ant niekų; veikiai ir jų veislė pasibaigtų, kad ne valdžios globojimas, neleidimas savo žemes lietuviams parduoti. Užtat girtuoklystė, paleistuvystė ir vagystė, pramintos „trimis pamatinėmis ruskių dorybėmis“ žymiai atsimuszė ant szio tamsaus nuo amžių Lietuvos kampo. Žmonės cę buvo baudžiava nuvarginti; dori jausmai ir be to pridilę per slėgimą ir tamsoje laikymą; „placziai“ linksmas maskolių gyvenimas, kaip žerte-užžerė akis lietuvių - vargdienių, ir prie to visu pirmu patraukė lietuvius, pajutusius 1861 m. savo laisvę; pridygo karcziamų po miestus ir sodžius, užužė lietuviai draug su burlokais, sužviegė rinkos nuo musztynių, nes ir lietuviai pradėjo „placziai eiti“. Szventės ir turgaus dienomis pavojinga pasidarė szeip jau žmogeliui mieste pasirodyti, nes, kaip matai, guzą gausi, neatsargiai pasipynęs po kojų kokiam įkauszusiam raguviui. Isz karcziamų, kaip isz užianzių aulių, pakarcziui iszkrisdavo žmogystos su perkirsta kakta. Paskui girtuoklystę seka vagystė. Daugumas prasigėrusių, nebeturint isz ko gerti, pradėjo prie svetimos naudos, kaip katinai prie laszinių, laižytis. Ir cę maskoliai susiedai buvo pirmais mokytojais, padrašindami bukszczius lietuvius begėdiszku savo drąsumo; prieteliai - žydėliai

gražiai galus slėpė. Atsirado plėszėjų ir žmogžudžių, be jokios baimės ir gėdos reikalaujančių nuo ramių ukininkų dovanų, jei nori ramiai gyventi. Vaikai žiurėdami į tėvų pasielgimą, iszdyko ir isztvirko: jaunumenė baisiai pasileido. Kaimynai, į raguvietes rodydami, sakydavo, juog mergos daugiaus vaikų turi, neg moteris.

Bet Dievas, ant galų galo, susimylėjo ant tos nelaimingos, paniekintos szalelės. Keletas vyriausiųjų „gołowozieų“ pakliūvo į suda, įtraukė ir svarbiuosius savo pagelbininkus-kupczius; paskui vieni gavo regėti Siberiją, o kiti iszsprūdó į Ameriką; likusiejie biszkį aprimo. Tuotarpu ir apszvietimas, visur platindamos, pasiekė ir Raguvos kampa. Geri žmonės, dvasiszkiejie pradėjo karsztai drausti žmones nuo piktų papratimų, raginti prie apszvietos. Pasirodė daugybė elementorių, knygų dvasiszko turinio; prasidėjo po sodžius mokymas vaikų skaityti ir tikybos dalykų, o policija medžioti ant tų knygų ir mokyklų. Nuo to žmonės dar labiaus sukruto prie knygų. Raguviečiai pradėjo žydais ir maskoliais kratytis.

(Toliaus bus).

Dumbrė.

10. Isz Rozalino, Pan. p.

Tu, miesteli Rozalino,
 Dėlko teip esi garsingas?
 Koku būdu tu įgijai
 Sau pagarbas ypatingas?
 Ar dėlto teip tave žino,
 Kad daug užlaikai davatkų,
 Tarp kurių dar nepragaiszta
 Isikerėjimas pliatkų?
 Ne, davatkų pas'elgimas
 Mano vardą tik gadina;
 Kvapas bet placziai pasklydo
 Žalio gret manęs puszyno.
 Kaip gydyklą kokią svarbią,
 Visas Kaunas gerai žino;
 Kunigai ir szejpjau žmonės
 Lanko tankiai Rozaliną.

Kad Bažnyčioj' šventą dieną
 Pasibaigia dievmeldystė,
 Tuojaus renkas į pusyną
 Ivairi, marga draugystė.
 Kunigai cžę ir bajorai
 Sau atlaiko gegužynes;
 Kvortas loszia, juokias, szneka,
 Geria vyną isz stiklinės.
 Ir bryliuotos cžę mergelės
 Žaidžia žaislas vis padorias,
 Arba supasi lopsziuose,
 Susikibusios į poras.
 Jaunikaicziai ir mergaitės
 Užia dainas tėviniszkas;
 Kad gerai sutaiso balsus,
 Ramiai skamba visas miszkas.
 Cžę naszlaitis ar naszlaitė,
 Aplankę genčių kapelius,
 Eina, aszaras nubraukę
 Per puszyno tuos takelius.
 Nors jų szirdį skausmas spaudžia,
 Bet vėl save nuramina,
 Kad pažiūri ant gražumo
 Vis žaliuojanczio puszyno.
 Teip kiekvieno luomo žmogui
 Linksmus tam' puszyne būvis.
 Ein didis cžę ir vargdienis,
 Ein ir nuskriaustas Lietuvis.

Agata Roxalimietė.

Tos kelios eilės, sudėtos be vargo augusios mergaitės, isztikimos skaitytojos „T. S.“, nurodo eiszkieiai, juos mūsų darbas nenucina ant nieko. Niekur kitur nesimokiusi, Agata vien isz lietuviszkų laikraszczių suprato priegaidą, metriszkus įstatymus ir iszmoko dailiai lietuviszkai iszsi-reikshti. Ką pasakys tie, kurie sako neverta „Sargą“ skaityti?

11. Isz Sziaduos. Mūsu Bažnyczia muro, seniai jau pastatyta ir seniaus buvo matyti užtenkanti. Bet su

laiku žmonių skaitlius auga, o Bažnyčia, vis tokia pat bebudama, tapo perangsztą. Jaunas darbsztus klebonėlis, kun. Szaluczka, užmanė praleisti szonus, po ketvertą sieksnių kožną. Ant pliano teip perdirbtą bažnyčia graži; vilimos, juog ir isztikro bus nė szio, nė to. Pas mus žmonės Dievą myli ir Bažnyčiai duosnūs (iszskiriant, žinoma, keletą pusgyvuliukų). Galima neabejoti, juog per 3 metus sudės kelioliką tukstanczių.

12. **Isz Vaszkų** pranesza, juog žydai tikrai buvo uždarę mergytę — Ūną Zajarskikę; tai ir buvo pirmoji priežastis maiszto priesz juos.

13. **Panevėžio** spraininką gubernatorius uždarė ant 14 dienų už peržengimą valdžios ribų. (Jis buvo savo vardu uždengęs Ruopo kruogą Linkavoje).

14. **Staigvyliuose** (Paszvitinio parapijos) krėtė policija Poželą, kurio brolių 8 kliasų buvo suėmę Liepojuje. Bet nieko nepeszę, patampė žmogų, norėdami isztraukti isz kiszenės; potam liovės. — „Ot butumei pasakęs, kur brolio knygos, ir povisam — tarė žandaras, veždamas jį į Linkavą. — O dabar ar gražu tau teip važiuoti!“ — „Tatai, kodėl nebus gražu? Su tokiais ponais dar nevažinėjau!“ . . .

15. **Isz Vyžonų.** (Pabaiga V. N 11). Vyžonų klebonas yra didis naikintojas karcziamų po sodžius ir szejp savo aveles skaudžiai bara už arielką. Tokie Vilkabrukiai ir kiti sodžiai nors su didžiu vargu iszbaidė isz tarpo savęs nuo seno užsigyvenusiuos žydus, kaip jau buvo raszyta „T. S.“ Daug vargo deda kunigas kamendorius, kas szventę apart pamokslo mokindamas žmones katekizmo isz sakyklos, kaip mažus vaikus, ant klausimų ir atsakymų. —

Vienas vaikinas, Matiejus Tuskenis isz vienasėdžio Gargažynių perniai užbaigė Varszuvos Muzeume mokslą apie bites; ko jis gero padarys savo kaimynams, tolesniai tik galima bus patirti. Girdėti nesigaili su kitais pasidalyti žiniomis. — Viena yra krautuvė katalikiszka ir, rodos, neblogai jai sekasi, jei prekėjas neprijunks prie arielkos, kaip dažnai su mumis dedasi. — Valscziaus arklių pacztą,

užlaiko teipogi katalikas. — Mergaitės moka sau ir broliams išsausti gražius audimus. L. Malinautskaiczia išz Vicu. Garg. nepabijojo išzvažiuoti į Chyliczkas už Varšuvos pasimokyti gaspadorystės. —

Gan nemažas Vyžonų miestelis yra išsiplatinęs abipus kriausių upės Vyžonos; nuo tolo, išz vakarių žiurint, labai gražią akyveizdą daro bažnyczia, stovinti ant pakiliausios vietos; savo didumu ir gražumu vieszpatauja ant visų namų. Miestelis užgyventas daugiausiai ukininkais; tarp jų raudasi nemažas skrusdėlynas žydų.

Išz Vyžonų leidžiaus į tolesnę kelionę per Kovarską. Czę gavau žinoti apie tokiuos kvailius, kurie nesibijo skolinti pinigų už dideles palūkanas pažįstamam žydui didžturcziai. Gal dėl privilejimo kitų vienas-kitas ir apsturės palūkanas, bet po skolintų pinigų nematys, kaip savo ausių.

16. **Isz Taujėnų.** Paskutinioji vieta, kurią noriu aprasztyti išz savo kelionės, yra Taujėnai. Taujėnų miestelis stovi ant vieszkelio už 16 viorstų nuo Ukmergės. Kaipu ypatybę czę galiu nurodyti ant murinės bažnyczios, puikiai papuosztos kasztais Kunigaikszčių Radvilų. Ar pažiūri ant altorių, ar abrozdu, ar bažnyczios indų, drapanų, — viskas brangu ir gražu. Priesz keletą metų tapo naujai padirbtas labai gražus išz marmuro didisis altorius kasztais dievobaimingos Kunigaiksztytės Celinos. Pavirszutiniszka struktura, kiek atmenu, pavedi į Vilniaus katedros bažnyczią. Abelnai kalbant, kunigaikszcziai yra prilankūs bažnycziai, galima juos tankiai matyti lankant Dievo namus, kunigą einantį su szv. Sakramentu pats Kunigaiksztis su sunumi veda už rankos. Puikus paveikslas visiems Lietuvos ponams, atszalusiems prie bažnyczios. Visur gali juos pasitikti, tik Dievo namuosę retai matysi, ant to gailu vargo ir laiko. Kaip jie Dievą apleidė, teip juos Dievas.

Taujėnų bažnyczia skaitosi pilija Ukmergės; prie jos ne teip didelis duszių skaitlius priguli, matyti vienok ir tę daugalis mėgia srėbti degtinę ir alų, nes tuodu užvedimu žymiai riogso po miestelį. Garsi Traupių ir kitų kaimynų blaivystė czę da nepasiekė apjakusios szirdies.

17. **Isz Traszkünų** apylinkės. (Ukmergės apskr.) Atsitiko man rugsėjo mėnesyje važiuoti nuo gelžkelrūmio Traszkünų su pasamdytu vežėju. Paregėjęs didžius murus brovaro degtinės p. Montvilo, tariau pasityciodamas, savo vežėjui: o tai jums gerai, galite pigiai ir sociai atsigerti baltakės! Ar žinai tamsta, jis atrėmė, kad Traszkünų parapiją su ta trucyzna visai mažai beužiima! Seni ir jauni, vyriszki ir moteriszkos raszomės jau nuo kelių metų į blaivystę. Teip mums patiko kunigų skelbiama blaivystė, kad bažnyčioje neatrastum daugiaus, kaip 50 ypatų geriančių. Ant veselijų, kriksztynų, laidotuvių — pakasynų pirma arielką, kaip vandenį, žmonės gėrė, dabar iszmintingesni ukininkai visai jos nebeperka; vietoje to pridaro namie didesnį saiką alaus. Už paturojus vaipanczius, kad nėra arielkos, iszniekiname, iszjuokiamo, kaip mokame; ko netrūkome juokais ant veselijų mano brolio isz vieno tokio avyksztiečio ir kavarskiečio.

Be tos peklos gaspadinės didi atmaina pasidarė mūsų parapijoje, tokie Umonis, Vaidlonis paskutiniai buvo girtuokliai, pesztukai, dabar jų negali bepažinti savi žmonės, tokie tykęs, geri kaimynai, kad negalime atsidžiaugti. Perdaug nėra ko girties, atsiranda ir iszgamų, kad žadėję neiszpildžia, bet tokių nedaug. Žinaigi, kiekvienoje bandoje randasi nususus avelė.

Ne mės vieni pamėgome blaivystę; tą patį galiu pasakyti apie savo kaimynus: Traupių parapiją ir Ruguvos. Raguviai už mus buvo garsingesni girtuokliai ant veselijų ne už ką jiems iszgerti 30 (trisdeszimts) gorčių degtinės, paskutiniais pesztukais vadinti. —

Pagoniszka jų szirdis stacziai apsireikszdavo tame, kad po įnirtusių musztynių ir pesztynių kruvinų pakausių atlikdavo po kryžiumi, stoviancziu viduryje rinkos. Ar-gi tai nepasitycziojimas isz Dievo ir Jo szventų prisakymų?! Kristus ant kryžiaus mus atpirko, isztiesęs rankas visus vadina į Dangų, prie meilės, blaivystės, o jie savo griekais tą patį Iszganytoją isznaujo kryžavoja... —

Susigriaudino ant galo ir jų kieta szirdis ant savo sunkių nusidėjimų; raguviai burias apstoję altorių

Marijos P., atnaszaudamės Jai, kaip užtarytojai draugystės, žada blaivystę.

Traupiečiai vienok mus visus, rodos, pralenkia toje dorybėje.

Nesumanant, kaip džiaugtis iš tokių gražių naujinių, savaimę man iš lūpų išveržė: garbė Augsburgiausiam už Jo szventas mylistas! Garbė duszių vadovams, nemažesnė garbė ir tiems, kurie jų klauso!

Atsigręžęs prie vežėjo, užklausiu, o vaikus ar raszote į blaivystę? Užgirdau, kad ne.

Gailu, paaiszkinau, kad to nedarote. Lengviaus neįpratusias szirdis nuginti nuo blogo, kaip tas, kurios jau grieką pamėgo. Anglijoje, Amerikoje ir kitur, kur tikrai myli blaivystę, pratina, prikalbinėja prie to nuo pat mažystės. Jūs teipo-gi praszykite savo kunigus, kad ir vaikus, leisdami prie pirmos komunijos, jei ne ant viso gyvenimo, tai nors ant kelių metų raszytų į tą skaisčiausią draugystę. Garbė jums žmonijos geradariai, kad negasaujate būti laimingais tarp nelaimingų! — ilgai sau vienas dumojau.

Isz Miszkių, (Pan. p.) Atsiminė Mieszkių (Miežiszkių) žmonės (pilija Panevėžio parap.), dėlko jie tokie girtuokliai, nors teip gražius paveiklus turi savo kaiminystėje; dėlko jų szirdis amžinai apjako nuo degtinės?!.. pries porį nedėlių man teko važiuoti per Mieszkių (Miežiszkių) miestelį, nors buvo jau ant rytojaus po szv. Baltramiejaus,*) atlaidų tos bažnyczios, vienok pilnas miestelis girtų ir geriančių ant vieszkelio. Girtas jaunimas drąsiai važinėjasi pro bažnyczią ir kleboniją, nekaip ir ant kersztų Dievui ir savo dvasiszkam ganytojui.

Mano draugas apsakinėjo, kad jam priesz keletą metų atsitiko būti svecziuose viename sodziuje priguliancziam prie Mieszkių (Miežiszkių) pilijos. Kiek tik buvo vyrų bažnyczioje tame szvendienyje, visi sugrįžo vakaro girti. Apraszymui jų grįžimą namon asz pasiskolinsiu žodžių nuo vieno rusų raszytojo. — Ne vėjai asztrųs puczia, ne

*) Turgų nėra Miežiszkyje.

juoda žemė supasi, bet klykia, gieda, keikiasi, griuvinėja, voliojasi, muszasi, bucziuojasi žmonės ant szvenczių. Tarp jų blaiviam, kaip plikam (nuogam) — nepatogu. Kaip akis siekia, ant kelių ropinėja, guli, važiuoja, kėtojasi girti; dejavimai ant dejavimų girdžiasi. Girgžda ratai netepti, o isz ratų, kaip telio galva, kabaldžiuoja, maskatuoja galvos snaudžianesių girtų. Be skardaus keikimo nė žodžio neužgirsi. Iszmintingi būtų... (Lietuvos žmonės) viena tik negerai, kad geria lyg apsvaigsta: į griovius, į klampines nuvirsta; net liūdna pažiūrėti. — Miežiszkiečiai, kaip tokie yra tamsūnai, pavargėliai. Mieszkiuose karčiama didelė muravota, net akį veria, bet jau bažnyczia, Dieve atleisk mano sunkius griekus, niekur nemaciau tokios palaikės! Naujesnė ir didesnė dvaro daržinė, kaip czę Dievo namai...

18. **Isz Uszpalių, Ukm. p.** Užpaliuose buvo rinkimas starszinos. Kokie tų juokai buvo visiems žmonėms, kurie tikt girdėjo! Kai pirmu buvęs starszina nebsivylo atlikti starszina ant antrųjų trejų metų iszpardavinėjo jis daug isz savo gaspadorystės visokių dalykų ir norėjo iszvažiuoti Palangon gyventų, nės jį tenai kvietė. O kiek tenai į jo vietą įstoti troksztanczių buvo! Nemaža — žodžiu sakant — buvo tokių kvailių kuopa: dėjo tie vyreliai pinigų prie rasztininko „sielskos“, kiek kurs iszgalėjo: po 100, po 80, po 50 rublių. Vienas kvailas kad būtų susibaudęs 300 rublių nuvežti p. tarpininkui (posrednikui), ir būtų likęs ponu starszina ir medalį užsidėjęs. O kurie neturėjo pinigų, žydus užpraszinėjo, degtinės duotų rinkėjams („vibar-niems“) lyg prisirijant. Visi tokie ir didžių pinigų ir pavaiszinimų negailėjo, dėlto kad paskui palikę ponu starszina būtų atsilupę nuo žmonių.

Bet viskas ant niekų nuėjo ir visi, troszkę tos garbės, paliko apdėtais szimtininkais ar deszimtininkais. Nors tai dideliai nepatiko „ukvatnikams“ į starszinas ir rugojo, bet gerai padarė rinkėjai jų neiszrinkę. Teip visuomet darykite, o bus jums garbė. Rinkite visuomet į starszinas žmogų-dorą ir teisingą. — O neduok, Dieve, tokio starszinos, kaip buvo Žeibokiszkių sodžiaus Svilas, plėszikas!

Mikielis Edelmonas.

19. **Isz Plungės.** Teip pat nutikę ir Plungėje, Tel. p. atėjus rinkimams, kits siulojęs 100 ant pragėrimo, kits 150 rs. (starszinos visa alga teisznesza 100 rub.); bet rinkėjai nepriėmę jų ir liepę laukan iszsineszinti su savo szimtais, o iszrinkę tą patį iszmingingą, teisybę mylintį ir nuo žmonių nereikalingai nieko nereikalaujantį, p. Viatkų. — Szaukia visi: lietuviai pagedo, iszdurnėjo; už pinigus savo cziupryną duotų nupeshti; o tie atsitikimai parodo, kad visai ne teip: jei tikrai doras žmogus pasimaiszo, tai tuoj szirdis patraukia ir be arielkos. Tada tik žmonės arielka sprogsta, kada kandidatai pradeda rungtis, visi budami iszgamomis, nagus užrietusiais ant svetimos kieszės. —

20. **Isz Gelvonų.** Garsina, kad Gelvonų parapijon Vilniaus vyskupijos esą paskirtas nuo pernai metų, pagal geidavimą griovo Plioterio, narsaus lenkintojo, kunigas lenkas, visai ne mokantis lietuviszkos kalbos, nors daugumas parapijonų nesupranta lenkiszakai; o pirmbuvusis kunigas lietuvis tapęs atstatytas, kaipo platintojas „chlopiszkos“ kalbos.

27 praslenkusio rugsėjo atvyko **Aukmergin** naujai paskirtas bajorvedis Veriovkinas, kuriam, regis, ne tiko praneszimas isz Vilniaus, ir treczioje dienoje vėl iszvažiavo isz Aukmergės. Pirmbuvusis Konstantinoviczius atstatytas kaipo gavusis blaksztą per žandą nuo Gelvonių griovo Plioterio szv. Petro jomarke.

21. **Ežerėnuose** (Novoaleksandrovo) bažnytiniai giedojimai atsilieka lenkiszakai, teipat pamokslas, nors bažnyczion sueina gryni lietuviai, iszskiriant pilionis. *J. B.*

22. **Prūsų Lietuviai.** Lenkiszkas laikrasztis „Kraj“ savo 39 numeryje-straipsnyje „isz Tilžės“ pranesza mums szitokias žinias.

„Jei kas kalba apie lietuvius, tai tada mislija tik apie tuos, kurie gyvena po maskolių jungu: Kauno, Vilniaus ir Suvalkų gubernijose, bet užmirszta apie lietuvius, gyvenanczius Prūsuoze, su kurių buviu, siekiais ir krutėjimu reikia mums susipažinti,

Lietuvių Prūsiose, kalbanczių savo boczių kalba, valdžios statistika skaito 200 tukstanczių. Mažne visi jie yra liuteriai (evangelikai), o tik nedidelis skaitlius iszapajsta katalikų tikėjimą. Vokiecziai norėjo lietuvius suvokiecziuoti ir dėlto Prūsų karalius Frideriks Vilhelmas I metuose 1732 parvarė isz Salzburgo apie 30 tukstanczių kolonistų į pavietus: Gumbinės, Stalupėnų, Pilkalnio, Ragainės ir į kitus; bet nė tai, nė augszta vokieczių kultura, nė stoka lietuviams savo intelegentiszķų vadovų, nė vienodumas tikėjimo nesusilpnino lietuvių ir nepavertė jų į vokieczius; ir galima tikėti, kad ir nepavers, nes kas-kart auga tarp jų patrijotizmas ir supratimas savo reikalų ir siekių; ir kas-kart kovoja jie drąsiau su vokiecziais, gindami politiszķas ir tautiszķas savo tiesas.

Paskutinieji 10 metų aiszķiai mums tą kovą parodo. Atsibudę lietuviai pradėjo iszleidinēt 5 lietuviszķus laikraszķius, spaudintus gotiszķomis raidėmis (litaromis); (apart tų iszeina dar 4 laikraszķiai, paskirti lietuviams Maskolijėje). Tiesa, kad 4 isz jų yra rankose vokieczių konservatistų ir darbuojas ant jų labo; bet penktasis laikraszķtis, kurs yra užvis daugiaus skaitomas, darbuojas dėl labo savo brolių lietuvių. Bet ne teip raszķenybė, kaip vis naujai susitvėrianczios draugystės parodo mums tautiszķą lietuvių judėjimą. Neskaitant draugystės „Biruta“, kuri tapo uždėta 1885 m., dar kitas naujai užsidėjusias, galima padalinti į 4 skyrius, szitokių: 1. tris literatiszķaimuzikaliszķas, 2. keturias politiszķas, 3. vieną blaiivystės ir 4. vieną tarpsavinės paszalpos lietuvaiczių.

Isz skaitliaus draugyszķių pirmo skyriaus atsižymi už kitus daugiaus draugystė „Lietuviszķas susivienijimas giedotojų“, kuri dažnai dainuoja Tilžėje, miesto sodne „Jakobsruhe“. Į tą sodną su didžiu noru eina klausytis muzikos ir dainų ne tik lietuviai, bet ir vokiecziai. Laike paskutinio buvimo Tilžėje (22 d. rugsėjo) cieszoriaus Vilhelmo II ant atidengimo paminklo karalienei Luizai, augszķciaus minėta draugystė tapo priimta į procesiją ir pastatyta pirmojoje vietoje, nežiurint į protestą kitų vokiszķų muzikinių draugyszķių. Politiszķų draugyszķių

pirmuoju siekiu yra rinkimas į seimą Germanijos savo pasiuntinių. Pirmoji iš jų tapo uždėta 1890 m., o paskutinioji tik 1899 m. Laike paskutinio rinkimo 1898 m. lietuviai pergalėjo ir iszrinko savo pasiuntinį p. Smalakį isz Tilžės. Ir galima tikėti, kad ateinančiuose rinkimuose lietuviai dar daugiau iszrinkis savo pasiuntinių. Apart augsčiau minėtų, daugal jau yra kilusių ir vis naujai kilstančių tarp lietuvių sodiečių ukiszų draugysčių.

Kilstantieji lietuviai visupirmu reikalauja nuo valdžios mokymo vaikų mokyklose lietuviszkai. Dažnai yra siunčiami praszymai su paraszu kelių tukstancijų praszytojų prie valdžios, idant pradinėse mokyklose mokytų lietuviszkai, o užvis daugiau praszo, kad religija būtų iszguldinėta lietuviszkai. Tame reikale, tarp kitų, daugiau atsižymi paduotas praszymas kelių tukstancijų motinų lietuvių. (Ir lenkės isz Poznaniaus nuėjo jų pėdomis ir pasinaudojo tuo tekstu dėl savo praszyimo).

Valdžia, kad ir nenoriai, bet yra prispirta klausyti visuomenės balso ir iszpildyti jų reikalavimą, ir dėlto į mokytojų seminariją Ragainėje įvedė jau lekcijas lietuviszkos kalbos. O judėjimas vis auga ir auga, teip kad galima laukti didelės jo įtekmės ant visų lietuvių“.

23. Biskpis statistikos apie Kauno guberniją.
„Pravitelstviennyj Wiestnik“ (valdžios laikrasztis) padavė skaitlių žmonių, gyvenancijų Kauno gubernijoje, pagal suraszymą paczios valdžios 1899 m. Apskritas skaitlius visų gyventojų isznesza 1 586 506, isz jų vyriszkujų 772 409, o moterų 814 097. Per visus tuos metus užgimė 55 798, numire-gi 36 457.

Pagal tikėjimą skirias jie teip: pravoslavų yra — 39 490 ypatų; katalikų 1 054 719; starovierų (atskalūnų gudų) — 25 758; evangelikų — 49 052; babtystų — 486; žydų — 301 224; kavaimų — 141; magometonų — 1144; armėnų — 5.

Isz to mės matom aiszkiai, kaip yra mažai pas mumis gudų, o tuo tarpu cerkvių yra pristatyta pilna gubernija, kurios dar ir dabar, kaip grybai po lietaus, vis auga ir

auga; nes gudai nežiūr ant to, kad cerkvės, seniaus jau pastatytos, stovi tuszczios ir be reikalo. Jie tik mislija, kad, kaip pristatys daug cerkvių ir kaip privarys gaujas popų, tai tada ir katalikai pavirs į gudus. Tiesa, kad cerkvę, pastatyti jiems yra lengva, nes reikia tik atimti nuo katalikų kokią nors bažnyčią, kunigus iszvežti į Viatką, arba toliaus, o kryžių ant bokszto pastatyti savo ir — gana, ir yra jau cerkvė... Bet tuszczios jų viltis: nesulaukė ir nesulauks jie to, kad mes paliktume gudais!

Ignotas.

24. **Nusprendimas Lenkiszkos Progresiviszkos Jaunumenės** ant seimo Paryžiuje rugp. m. Persitikrinę, kad tautiszkas atsipeikėjimas szioj istoriszkoj gadinėje yra artimai sujungtas su ekonomiszku ir draugiszku iszsiliuosavimu; kad lenkiszkoji jaunumenė, įpėdine liberaliszku lenkiszku tradiciją, negali abejojancziai žiurėti ant jokio (tautiszko) apsireiszkimo ir iszsiliuosavimo artymų tautų isz po caro jungo, — ypatinga tautiszka ir revoliucijinė priderystė mus verczia rupintis, kad vienytume visas spēkas, kurios prisidėtų prie panaikinimo caro rėdo ir kitų grobenčių rėdų; taigi susivažiavimas nupeikia visus tuos, kurie yra prieszingi tautiszkam bruzdėjimui lietuvių ir rusinų, o ypacz nupeikia laikrasztį „Przegląd Vszzechpolski“; iszreiszkia karsztą simpatiją tautiszkam lietuvių ir rusinų judėjimui, su viltimi, kad vieni ir kiti, atmes neužsitikėjimus, aiskiai ir tikrai darbuosis politiszkam iszsiliuosavimui kartu su revoliucijoniszka Lenkija.

25. Isz svetur.

Venecuela. Pietinėje Amerikoje yra respublika — Venecuela. Jos sostapilėje, Kazakase, buvo baisus žemės drebėjimas; visas miestas sutrupėjo, o 300 žmonių užmusztų.

Ispanija. Barcelionos mieste kilo maisztas Karlistų, kurie nori numesti jaunutį karalių ir ant sosto užkelti Karliosą (užtat maisztininkai praminti Karlistais). Jie darė ermyderį po visą karalystę; dabar bet subaigė juos valdyti.

Nev-Jorke (Amerikoje) namuose fabrikos ant septynių gyvenimų sprogo garo katilas. Tame priepuolyje užmuszta

200 žmonių. Iszkadą aprokuoja ant 15 milijonų rublių. Tą valandą važiavo netoli gartrukis (maszinas) per tiltą, virszum miesto padarytą, ir nukrito ant gatvės (ulyczios).

Austrijoje kariauja slavai su vokiecziais, kaip mės kariaujame su slavais; mus vieni nori sumaskolinti, kiti sulenkinti, o tē vokiecziai stengias slavus vokiecziais padaryti. Užtat, kad tik reikia naujus sąnarius skirti į Vieszpatystės Rodą, vis kyla tarp savės kariaujanczios partijos: vieni nori slavų, kiti vokieczių. Teip dedas ir sžimet.

Aprikoje (Transvalyje) kova neliaunas visiszkai. Burams bet vargzams kreivai eina: nustojo jie geriausių vadų ir per tiek laiko sylos nusilpnėjo, bet-gi pasiduoti nemislia, o tankiai ir anglikus priveikia.

Presidentas Krygeris buvo atvykes į Europą melsti užtarimo ir tarpininkystės, bet sunku dabar, nes europiečių atyda atkreipta ant Chinų. Burai bet nenustoja vilties.

Chinuose kas dedas, sunku ir pasakyti. Chinai renkas į burius, svecziai juos skirsto. Rosija lygsziol gaspadoravo po Manožuriją, vildamos, matyk, ją patyliu ant visados prisisavinti. Dabar bet vieszpatystės, siunczianczios tē kariumenę, nutarė, juog žemės užimti nevalna. Pagal paskutiniųjų praneszimų nužudyta Chinuose 5 katalikiszki vyskupai ir 30 kunigų.

Czenstakavoje buvo gaisras, kurs nemažą iszkadą padarė bažnycziai. II Czenstakavos Bažnyczioje buvo stebuklas neseniai: moteriszkė isz Varszuvos, turėjusį kelyje užilgintą reumatizmą ir su lazdomis vaikszciojusi karsztai melzdamos priesz stebuklingą Panelės Szvencz. abrožą, staigiai pasijuto sveika.

M.

Amerika. Kas davė Koliumbo atrastam krasztai vardą — „Amerika“? Lygsziolei buvo nuomonė, juog Amerigo Vespuci davė savo vardą Koliumbo atrastam krasztui. Bet sztai p. Julius Moreau (= Moró) „Bulletiné de la Sociétė géographique“ darodo, juog vietiniai Amerikos žmonės vadinę „Amerika“ dabartinios Nikaraguos kalnynus tarp Juigalbą ir Libertad'ą. Koliumbas priėmė tą vardą

ir paduoda jį savo paskutiniame pranešime Ferdynandui Aragoniszkiui. Bet, kada žinia apie atradimą, (Amerikos), Ispanų padarytą, pasklydo po Europą, tuokart tai knygininkas išz Saint-Dié, vardu „Hylacomylus“, kursai žinojo naujus krasztus tik išz apraszymo, išzduoto m. 1505 Alberiko Vespuci, išzgalvojo sau, juog Amerikos vardas paeina nuo vardo Vespuci'o. Darodinėjo veikalyje, apgarsintame 1509 m. Ta nuomonė prasiplatino; Koliumbo draugai jau išzmirė ir nebuvo kam nurodyti tos paskelbos neteisingumą. Užsilaike ji lyg mūsų dieny. Prie to dar reikia prikergti, juog vardas „Amerigo“ buvo visai nežinomas Valakuose; Vespuci vadinosi „Alberigo“.

Mažagėtas.

Kalėdų vakaras.

Anglijoj yra paprotis, juog vaikai eidami gulti kuczių vakare, stato savo bacziukus už kambarėlių durų, o ant rytojaus randa juos pripildytus visokiomis dovanomis. Sako jiems, juog naktyje, priesz Kalėdas, Dievas išzsiunczia savo aniolus su dovanomis; aniolai eina per gražius rūmus ir per menkas trobikes, ir visur, kur pamato mažus bacziukus, deda į juos visą — visokius daiktus.

Ir maža Onytė, eidama gulti Kalėdų vakare, pastatė už durų mažus savo bacziukus; paskui atsigulė į baltą lovelę ir norėjo užmigti. Bet szį-vakar' miegas pabėgo nuo jos: mislįs viena po kitos mainėsi mažoj' jos galvelėj ir neleido užsnusti. Visu — daugiausiai rūpėjo jai, ką ji ras rytoj' bacziukuose. Gal gražią lėlę su tikrais plaukais... gal mažą kuknikę su rendeliais ir puodeliais, tokią tur dukterėlė jos dėdės... O gal aniolas bus teip geras ir duos jai knygelę su pasakomis ir paveiksleliais... Už vis geriaus norėtų ji knygelės... Norėtų, kad ji būtų raudona, viduje gražios, ilgos pasakos, o prie kiekvienos daug paveikslų. Visas savo knygas perskaitė po kelius kartus; kiekvieną pasaką išz atminties išzmoko; nori dabar naują, nežinomą... Ak, kaip ji miegsta skaityti

pasakas! Apie vilkus, apie naszlaites, kurių pamotė nekenczia ... labjaus apie naszlaites... Jug ir ji pati naszlaitė; jos mamulytė jau seniai Dievas pas save paėmė; mažai ją beatmina Onytė. Atmina tik, juog buvo gera, gera ir ją labai mylėjo. Bet kaip ji iszrodė, žino Onytė gerai isz paveikslo, kurs kybo tetuszio kambaryje. Visados perstato ji matuszelę, kaip tenai: mėlynuose rubuose, su balta rože plaukuose. Viena tik valandėlė isz matuszės gyvenimo paliko jos atmintyį'. Buvo daug, daug svečių; muzikantai graijo; ponios ir ponai szoko, juokavosi, linksminosi. Jai staigu galvelė ėmė skaudėti, pradėjo verkti, praszytis pas mamą. Auklė ramino ją, sakydama, juog mama užimta, negalima pertraukti jai bovytis, ir nuvedė mergele gulti. Bet sztai mama, nematydama dukrelės, įbėgo paskui ją, o radus Onytę aszaromis apsipylusią, puolė prie jos, nudarė, pati paguldė į lovele, padėjo ant galvos szaltą vandenį, paskui atsisėdo szalyje ir tildė jos skausmą pasakomis ir dainavimu. Onytė tuojau nustojo verkti; užmirszo ir skausmą ir juokėsi isz linksmų matuszelės pasakų. Bet tę salone, svečiai teipogi geidė mamos, nes tuojau atėjo keli isz jų praszyti ją atgal prie zabovos. Onytė atsiminė, kaip persigando, mislydama, juog mama iszeis ir vėl ją vieną paliks. Bet ji nenuėjo: sėdėjo prie dukterėlės, kol tik ta užmigo. Gerai, gerai atmina ji tą vakarą, tik tą vieną! Tada teip-gi mama turėjo mėlyną apdarą, ir baltas rožės plaukuose...

Kokia ji gera buvo, kaip Onytė mylėjo! Dieve, Dieve, mislijo sau Onytė: dėlko atėmti Tu matuszelę nuo manęs? Atminė paskui, kaip vieną dieną atėjo pas ją tetuszis; verkdamas paėmė ją ant rankų ir nuneszė į saloną. Tę pamatė ji viduje baltą grabą, apstatytą žiedais, o grabe gulėjo baltai aprėdyta poni... Tetuszis pasakė, juog tai yra jos mama, bet ji netikėjo jo žodžiams. Ji negalėjo suprasti, kaip tai gal būti, kad ta balta, iszdžiuvusi poni būtų gera jos matuszelė, visados juokantis, linksma... Baugu jai pasidarė, pradėjo verkti ir praszyti tetuszio nuneszti ją prie gyvos matuszelės, tikros, ne tos, kuri cę gul, tokia ruszczia... Tetuszis iszneszė ją, ramino, pats

verkdamas; sakė, juog ji jau niekados nebepamatys gyvos matuszės, juog mama dabar pas Dievą, isz augszto tik žiūri ant Onytės. . . . Liūdnu jai buvo isz pradžios labai, bet tetuszis toks buvo geras, teip tankiai su ja bovijosi, juog greit užmirszo ji mamą ir vėl buvo linksma, kaip pirmu. Tetuszis buvo geras, labai geras! Žiemą, tankiai vakarais, budavo, sės jis priesz degantį kamina, paims ją ant kelių ir sako gražius daiktus. . . . Ir apie teip-gi mama sakė; Onytė klausinėjo, kur mama, ką ji dirba pas Dievą. . . . O jis sakė, juog mama buvo gera, mylėjo žmones; užtai Dievas paėmė ją pas save į dangų, kur jai dabar labai gerai būti; juog ji mato vis', ką dirba Onytė, meldžiasi už ją prie Dievo, praszydama nuo Jo viso gero savo mieliausiai dukrelei. . . . Ak, kaip gerai buvo sznekėti su tetusziu! Paskui tetuszis pradėjo ją mokyti skaityti; iszmoko ji greit, nes labai jai rūpėjo, kas yra tose knygose, kurių teip daug pas tetuszi buvo; norėjo greicziaus pati skaityti tas gražias pasakas, kurias nuo tėvo girdėjo. Tetuszis dovanojo jai daug gražių knygų ir skaitė jas kartu. Kaip ji mėgė klausyti jo apysakų apie žemę, saulę, žvaigždes. . . . Ji žino, isz kur pasidaro lietus, žino teip-gi, dėlko po dienos naktis užstoja; daug žino nuo tetuszio. . . . Ir dar priežadėjo jis daug pasakyti, bet dabar jau nebepasakys. . . . Jau seniai ant jo kelių nebsėdėjo ir ne sznekėjo teip, kaip budavo. . . . Nemyli jos dabar tetuszis. . . . myli tik tą pamotę, kurią liepė mama vadinti ir apie kurią sakė, juog bus Onytei antra mama. . . . Gera mama! Ar pirmoji mama tokia buvo?! Nėkados negirdėjo Onytė nuo pamotės nė vieno gero žodžio; nėkados nepriglaudė prie savęs, nepabucziavo — tik vis szaukia ir szaukia. . . . Vis, ką Onytė nė daro, kaip nė szneka, kur n'eina — vis negerai. . . . Ir tetuszis suvis kitoniszkas pasidarė: ir jam nebegali įtikti maža dukterėlė, nors, rodos, tokia pat ji, kaip pirmu; teip ji stengias būti padori, teip stengias! Isz pradžios vis, mislijo, kad tetuszis pyksta už ką nors; perprasžė kelius sykius, praszydama, kad nepyktų ir ją, kaip pirmiaus mylėtų. . . . Nieko ne maczijo! tėvas pabucziuos į galvelę ir eina sau szalin. . . . Dabar žino ji, juog vis ta pamotė padarė:

ji tai prisznekėjo ant Onytės, ir dabar tetuszis jos nebmyli. . . . Oi, kaip ji tos pamotės nekenczia! Dar ant praėjusių Kalėdų, atmina ji, buvo teip gerai! Pamotės dar nebuvo, tetuszis, su Onyte ilgai sėdėjo, padėjo statyti namus isz medinių szmotelių, kuriuos jai aniolas pernai į bacziukus įdėjo; skaitė kartu knygeles. . . . O kaip tik pamotė atvažiavo, tuojau pasidarė piktesnis daugiau ir daugiau. . . . Ne mokė jau, o kad ji kelius sykius priminė, juog norėtų mokyti, liepė ne kisztis ir pasakė, ant kitų metų atveszias jai mokintoją, kuri ją mokins. Kad bent ji greicziaus atvažiuotų! Onytė teip nori mokyti! Norėtų iszmokti gerai raszyti, ne teip, kaip dabar, kreivai, pamažu, bet teip, kaip tetuszis, greit', smulkiai. Raszytų sau daineles, kurių iszmoko nuo tetuszio; pasakas. Gal ta mokintoja bus gera, mylės ją, apgins nuo piktos pamotės, papraszys, kad teip ant nelaimingos Onytės nebartųs. . . . Oi, kaip bijojo tos pamotės! Kad suszauks, tai tuojau aszaros bėga isz akių, kojelės dreba, rodos, lėktumei ant svieto galo, kad tik tų szauksmų negirdėti. . . . Ak, kaip jai negerai ant svieto! Kaip ji norėtų būti su mama! Prie mamos būtų jai gerai, gerai. . . . mama ją myli, mama tokia gera. . . . Matuszėlė jug pas Dievą, danguose, o tų visiems gerai, net tam, kas tų mamos neturi, net tik jai, su mama kartu! Turėtų ji tenai vis, ką tik panorėtų, Dievas duotų viską. . . . o už vis geriaus, juog būtų kartu su mama, negirdėtų szauksmo pamotės, nematytų, kaip jos nemyl' tetuszis. . . . Ak, kaip noriu pas mamą!

Naktis buvo szviesi, kaip diena; per dangų plaukė pilnas mėnuo, o spinduliai jo per plonas baltas uždangas puolė į vidų ir aiskiai apszvietė mažą Onytės kamarėlį, jos baltą, mažą lovelę ir ją paczią susirietusią ir drebanczią po sziltos uždangos. Vaiks verkė, bet matyt' buvo, juog stengiasi, kaip galėdamas, verkti patylomis; tarsi bijojo, kad pikta pamotė per kelius kambarius neiszgirstų jos verksmo ir neatbėgtų, szaukdama.

Truputį paverkus, nutilo Onytė; valandėlę gulėjo teip tyliai, juog rodėsi, užmiruszus visą savo nelaimę, užmigus saldžiai. Bet staigiai numetė nuo savęs uždangą, iszszoko

isz lovelės ir spėriai nubėgo į kambarėlio kerczią, kur ant staliuko gulėjo raszymo daiktai. Onytė iszrovė isz sąsiuvo kashnelį popieriaus, paėmė plunksną ir juodylą, ir nuėjus prie lango, palindo po uždangos, idant sviesiau būtų; padėjo savo prietaisus ir ėmė raszyti. Isztardama pusbalsiai kiekvieną žodį, raszė ji skubinai, kaip galėdama, didelias, kreivas literas, neatbodama nė ant aszarų, biranczių, it pupos, isz akių ant popieriams, nė ant savo basų kojelių, kurios szalti pradėjo.

„Mieliausia mano Matuszėlė! — raszė — man czę labai negerai ant žemės! Pamotė tankiai barasi ant manęs, szaukia ir į kerczią stato . . . ir tetuszis teip-gi jau netoks kaip pirmu, ir jis kartu su pamote, szaukia ant manęs. Nieks manęs nemyli, nieks neszneka su manimi, nemoko . . . Ak, matuszėle, kaip man czę negerai! Paimk mane pas save, papraszyk Pono Dievo, kad atimtų mane, asz labai noriu būti pas jį danguje, su tavimi! Pasakyk Ponui Dievui, juog tavo Onytė verkia ir praszo Jo, idant atimtų! Bucziuoju Tave, matuszėle, ir rankeles Ponui Dievui teipo-gi. Onytė“.

Pabaigius, perskaitė rasztelį pusbalsiai; sulenkė jį ir ant virszaus padėjo antraszą: Mano matuszėlei, danguje.

Paskui, lyg kokį sunkumą nuo savęs numetus, atsidukšėjo ir tarė sau: „Dievas, tur būt, pasigailės manęs, perskaitęs tą rasztelį . . . matuszėlė dar nuo savęs papraszys ir paims mane į dangų . . . Kaip būtų gerai! Dabar eisiu tuojau, idėsiu laiszkelį į bacziukus; aniolas, eidamas su dovanomis, ras jį tenai ir nunesz į dangų matuszėlei. Reikia neszti greit, kad aniolas nepereitų“!

Ir atidarus iszlengvo duris, idėjo rasztelį į vieną isz bacziukų, stovinczių už slenksczio; potam pagrižo atgal į lovelę, apsidengė — ir už valandėlės sapnavo jau linksmus ir liūdnus sapnus.

Ankstie atsikėlė Onytės tėvas Kalėdų dienoje. Norėjo jis, kol dar tebmiegta Onytė, idėti jai į bacziukus pritaizytas dovanas. Daug jų czę buvo! ir raudona knygelė su paveikslais ir maži nameliai su visa gaspadoryste ir

krabikė su siuvimo daiktais. Apveizėjo tėvas visus tuos daiktus dar kartą; paskui kiekvieną aplenkė popierium. „Mano Pati — mislijo jis sau, nieko jai nepirko; macziau, juog net užsirustino, man tiek visoko pripirkus. Sako ji, gailu esąs tiek pinigų veltui iszleisti; Onytė, sako, neverta tokių dovanų . . . Nieko neatsakiau, bet negalėjau neduoti vaikui nieko: ir paprotis toks nuo amžių, ir vis-gi norėjau pradžiuginti mergelę. Žinoma, pacziai nemalonu buvo veizėti, kaip asz su Onyte bovijuos ir glamonėjus . . . vis, budavo, iszmetinėja man, juog vaiką daugiaus už ją myliu . . . Sako, vaiks esąs perdaug iszdykęs blogai iszlavintas, reikia su juo kiteip apsieiti, nekaip asz, bet asztriai, trumpai jį paimti . . . Gal . . . Motina užvis ją mylėjo; asz, mylėdamas vaiką, ir numirusią pacziaį kartu mylėjau: galėjo iszdykti. Svetima pati geriaus mato už mane; asz tėvas . . . O dėlto gailu man kartais dukrelės, baugu, kad nemyliu jos teip, kaip pirmu. . . . Bet ką asz kaltas?! Jug jai nieko netrūksta, turi viską, ką tik nori, nieks jos nemusza . . . bucziuoti ir glamonėtis negalima per visą amžių . . . Negaliu asz su ja bovytis ir tauzyti, matydamas, juog tai mano pacziaį užrustina . . . Mokinti teipogi perstojau: sutinku su paczia, juog vaikas dar permažas, o ant kitų metų, pabaigus jai 7 metus, pajieszkosiu gerą, mokytą mokintoją . . . nieko nesigailėsiu ant iszmokinimo ir iszlavinimo savo dukters . . .

Paėmė dovanas ir nuėjo prie durų Onytės kambarėlio; pasilenkęs, dėjo pundelius į bacziukus ir užtėmijo viename balta popierėlį. Mislydams, juog nereikalingai įkrito, paėmė jį, norėdamas iszvesti, bet į jo akis puolė didelės, kreivos antraszo literos. Akylas, atlenkė popierių ir ėmė skaityti. Isz pradžios veizėjo, mislijo, negalėdamas suprasti, ką reiszkia rasztelis, bet tuojau dasimislijo . . . Pabalo, akyse aszaros pasirodė . . . Padėjo dovanas ant bacziukų ir skubinai nuėjo į savo kambarį. Tę apėjo kelius kartus aplink, perskaitė dar sykį rasztelį, nuszluostė aszaras nuo veido ir nuėjo į dukters kambarėlį.

Nejuto Onytė, kaip jos tėvas įėjo ir prie lovos atsisėdo. Stipriai miegojo po skaudžiančių atminimų praėjusio vakaro. Matė tėvas, kaip lūpos mergelės linksmai

szypsojasi per sapną, tur būt, matė ji save danguje su mama, priesz Dievą bestovint . . . Nenorėjo jos žadinti, bet negalėjo iszturėti persipildžiusi jo szirdis: pasilenkė ir pabucziavo Onytę. Vaiks nubudo, placziai atdarė akeles ir nusistebėjus žiurėjo į tėvą.

— Onytė mieliausia — tarė tėvas: ar mylėsi tu mane teip, kaip pirmu?! Asz tave myliu dabar daugiau! Ar dovanosi man, kad užmirsęs buvau tave, ar dovanosi, mieloji?!

Onytė užmetė rankeles tėvui ant kaklo, ir užmirszus vis, ką iszkentėjo, tarė:

— Myliu tave, tetuszėl', ir visad' mylėjau! Tik tos pamotės bijau!

— Nebijok, Onyte mano! asz dabar busiu tavo apginėju! Skaicziau tavo rasztelį pas mamą; nereikia tau dar eiti į dangų! Dievas iszklausė tavęs; mažoji mano, padės mums padirbti dangų cęę kaip nors . . . Gerai, Onyte?!

Ilgai dar sznekėjosi szį rytą tėvas su dukterimi ir ilgai, atsikėlus, meldėsi Onytė, dėkavodama Dievui ir mamai už laimę, atsiųstą jai isz dangaus.

(Mislįs isz angliszko.) *Sxatrijos Ragana.*

Gužas.

Sakmė.

Kitą kartą szmeižlės žmonėms didžiai įkirėję.

Pasaka sako, juog žmonės pas Praamžių nuėję,

Kad szmeižles isznaikintų, nuog Praamžiaus geidė.

Praamžius paklausė ir isznaikinti leidė.

Driežus, gyvates, isz kur tik pakliuvo,

Visas szmeižles, kiek tik pasaulėje buvo,

Surinkę žmonės int labai didelį indą,

Virszum medžiais užgrindo.

Kad darbo kas nepažeistų,

Szmeižlių neiszleistų,

Pristatė sergėti Gužą,

Žmogų jauną ir dužą.

Gužas-akyvas: žinoti jam reikia,
Ką, matai, szmeižlės inde veikia?

Prilipęs, pakėlė vieną grindą . . .
Bet nusigandęs puolė — szmeižlės visos iszlindo —

Ir po girias, po lieknus pasklydo:

Žmonės nelaimę iszvydo.

Nuvedė Gužą Praamžiui ant apskundimo.

Ir isz Praamžiaus lėmimo

Gužas varlių rykiu liko:

Blogai vargšzui nutiko!

Nuog to meto, szeimyną susitelkęs,

Su plikais rietais, nusimovęs kelnes

Rinkdams szmeižles po tyrus ir pelkes,

Braido, it vokieczyukas velnias.

Aldonas. (Kun. J. Lideikis.)

„Motinėls“ atsiszaukimas.

Kilus užmanymui sutverti draugystę paszalpai lietuviszkos jaunumenenės, einanczios į augsztesnį mokslą Vakarinėje Europoje, pasirodė visuomenėje didelis žingeidumas. Visiems buvo akyva žinoti, koki ta draugystė bus, ką veiks, ką szelps ir tt. Žingeidumas buvo tuo didesnis, kad užmanė ją kunigai; dėlto su nekantrybe laukė konstitucijos. Ant galo, pasirodė pamatai „Motinėls“ konstitucijos, kuriuose likosi iszreiksztai apskriti siekiai draugystės, teip pat papėdės, ant kurių remsis tvarka. Nors tai nebuvo dar konstitucja, bet tik jos pamatai, vienok tuojau atsirado draugystės prieszininkai. Visa priesz kuniginė partija pakėlė riksmą, buk tai kunigų irėdnė ir dėlto, esą, baisu prie jos raszytis, nes, neduok Dieve, tarp stipendijantų galės pasitaikyti dar koks „seminaristas“*). Kitiems, vėl, pasirodė konstitucja nesanti grynai krikszczioniszka ir

*) Baimė czę bereikalinga, seminarijos neyra universitetai, o „Motinėls“ apsiima sziuo tarpu szelpti tik ypatas, mokinancziasis universitetuos.

pagal ją galima, esą, išauklenti tokį sėtoją neapykantos, kokių yra dabar d-ras Szliupas*).

Vienok, nepaisant ant to, draugystė atsistojo ant kojų ir pradėjo darbuotis. Per tris mėnesius faktiško gyvenimo spėjo surinkti 160 dol. ir suszelpti sziap teip du vyruku, mokinančius Szveicarijos unineversitetuose. Atmuszus 65 dol. išleidimų, „Motinėle“ turi dabar 95 dol. kasoje, iš kurių 81 dol. priguli nepajudinamam kapitolui (nuo kurio procentai eis ant stipendijų), o 14 dol. bėgantiems reikalams, turime pritarėjų netik Amerikoje, bet ir Europoje. Čę nieko nekenks paaiszkint, kaip mūsų draugystė užsimezgė.

Pernai, vasarą, kun. Žilinskas gavo nuo draugystės „Ruta“ (Szveicarijos) užklausymą, ar mėš Amerikiečiai, negalėtume suszelpti jauno vaikino, pabėgusio už lietuvių iš Maskolijos ir mokinusio tuomet Friburgo universitete, įkurdami atsakanczią draugystę. Kn. Z., pasikalbėjęs su kn. Kaulakiu, užmanė tuojau sutverti „Motinėle“ ir tą už-

*) Ir szitų baimė yra be pamato. Mėš aiszkiai išzreiskėme, kad neduosimė paszalpos vienpusiaujautiems. Po tuo žodžiu suprantame tuos žmones, kurie interesus savo partijos stato augszciaus už labą tautos. Kalbėkime aiszkiau. Yra čę, Amerikoje ir Europoje tokie ponai, ką jaučiasi pirma bedieviais, socialistais ir tt., o lietuviams ant tiek, ant kiek tai duoda jiem platinti savo idejas tarp lietuvių; jeigu žmonės jų mokslo neprimtų, jie visai nustotų būti tautieciais. Geriausia tai paaiszkina pasieligimas d-aro Szliupo. Jis nesykį buvo atsisakęs nuo darbavimosi ant lietuviszkos dirvos, nes žmonės, esą, nenori jo klausyti apie socializmą ir neapykantą kunigijos. Tiesa, bruko teip-gi meilę Lietuvos, bet Lietuvos bedieviszkos, socialistiskos, žodžiu, meilę tokios Lietuvos, kokios jis nori, o ne tokios, kokai ji yra. Čę guli visas skirtumas tarp mūsų ir vienpusiaujanczių. Mėš troksztame labo tautos, o jie labo savo partijos, pas mus jeigu koks kunigas darbuojasi ant tautiskos dirvos, tai darbuojasi ne kaip kunigas bet kaip tautietis, tuo tarpu mūsų valnamaniai ir socialistai darbuojasi lygsziol ne kaip tautieciai, bet kaip socialistai ir valnamaniai. Lietuviszka social-demokratija, kuriai rūpi praplatinimas tarp lietuvių socialistiskų idejų ir Szliupo partija, kuri stengiasi įskiepyt vientik bedievystę lietuviams, ir numirsztanti partija a. a. Kaszelevskio, kuri ne pripažino kitokių rasztų, kaip tik dvasiskų, neyra bepusiskų nė tautiskos. Dėlto „Motinėle., szelpia ir szelps vientik bepusiskus tautiecius; nė vienas lietuvis, kurs norės būti vientik socialistu (tokių yra), valnamaniai (ir tokių yra) arba kunigu (ir tokių atsirastų) nuo mūsų draugystės paszalpos negaus.

manymą pagarsino laikraszcziuose. Tuojau isz visų pusių atsiliepė balsai pritarimo: vieni prižadėjo prie draugystės, kaip veik konstitucija bus pagarsinta, kiti užsimokėjo tuojuo po 10 dol., ar mažiau — kaip įstengė. Vienok iszdirbimai ir atspaudinimas pamatų konstitucijos užsivilko sziek tiek. Per tą laiką, (stacziai negalima tropinti) ėjo diskusijos, ar „Motinėle“ turi būti prieszkuniginė ar užkuniginė organizacija. Kadangi vienok ji pasirodė bepusiszka, užtai daugeliui nepatiko. Prieszkuniginiai negalėdami prisikabinti prie siekių, prisikabino prie tvarkos; kunigai, girdi, teip konstituciją sudarė, kad jau „Motinėle“ isz savo rankų neiszleis. Kiti vėl, kaip minėjome augszcziiau, užmetė, juog draugystė neyra grynai kriksczioniszka.

Žinome gerai, kad tų, kurie nenori būti pertikrintais, jokiais argumentais nepertikrinsime. Visi tie, kuriems vardas kunigo yra baidylė, ir tie, kurie nenori duoti nieko ant tautiszkių reikalų, nuo „Motinėle“ szalinsis ir dar kitus nuo jos atkalbinės. Bet yra daugelis žmonių, gatavi kad ir tuojaus prisidėti prie mūsų draugystės bet laukenczių vis dar, nes draugystė perstatyta jiems netikroje szviesoje. Užtai nė prie Szliupo ir nė prie Szerno*) nė prie kokio kito mūsų prieszo — mes jų nepertikrinsime — szaukiames, bet prie žmonių geros valios. Jums tai, tautiecziai, paaiszkiname, kad „Motinėle“ įrėdnė grynai tautiszka ne partijaliszka. Rinksime į vyriausybę visus nežiurėdami ant to, ar jie bus kunigai, ar daktarai, ar darbininkai, bile būtų gerais ir tikrais tautiecziais Lietuvos, o ne savo partijos labo. Teippat szelpsime visus pas mus atsiszaukenczius (žinoma, ant kiek įstengsime), visai nepaisydami, ar bus tai studentas medicinos, ar philosophijos ar teologijos**),

*) P. Szernui dėkavojame vieszai už pritarimą mūsų užmanymui ir talpinimą į „Lietuvą“ tokių vaisių nesveikos fantazijos, kokio yra atsiliepimas apie „Motinėle“ p. Sabonio.

**) Nematome priezasties, dėlko tokio Maironio, teip gražiomis eilėmis saldinancziio mūsų szirdį, negalėtumime suszelpiti, jeigu jis užsigeistų padidinti savo mokslą ir iszdirbti labiau savo poetiszkus jausmus užrubežyje. Būtų keista, jeigu atsisakytume jį szelpiti vien dėlto, kad jis kunigas.

ar mechanikos ir tt., bile žinosime, kad paskui bus naudingais tautai. Nė vieno kuningo, nė daktaro nė inžinieriaus nė kito kokio, nuo kurio nesitikėsime tautiszku nuopelnų, neszelpsimė. Kiekvienas daktaras, inzinierius etc., kurs dėlto nori pabaigti mokslą, idant paskui, įgavęs poziciją, galėtų lengviau platinti socializmą arba anarkizmą, arba bedievystę ir tt., tegul szaukiasi pagalbos savo partijos, o ne „Motinėls“*). Mums reikia kodaugiausiai Valanczauskų, Loinskų, Daukantų, Kapsų, Nėrių, bet Szliupų, Keliauninkų, Szventmikų, Daugmaczių komadžiausiai.

Mums rodosi, kad iszaiszkinome savo poziciją atsakanziai ir tikimės, kad visi žmonės geros valios, kuriems rūpi tėvynės labas, pasiskubins su prisiraszymais arba su aukomis mūsų draugystei. Dabar, atsisakius nuo stipendijos P. G., kurs baigia mokslą Friburge, sutarėme duoti ją vienam kankintiniui už lietuvystę, kurs negalėdamas baigti mokslą Maskolijoje (nepriima jo, kaipo politiszko prasižengėlio, nė vienas universitetas), pasiryžo važiuoti į užrubežį. Kiek galėsime duoti jam paszalpos, prigulės nuo jųsų, vyrai.

Praneszame teipgi, kad nors kapitolo neturime nė szimto dolierių, vienok mūsų dabartinis kasierius, kun. M. Szedvydis, trumpame laike užsistatys kauciją ir užrekordis ją sude, teip kad apie prapuolimą pinigų pas mus nėra ko bijotis.

Priimame teipgi aukas ant kankintinių.

Seimą, ant kurio bus iszdirbta praktiszka konstitucija ir iszrinkta tikra vyresnybė, suszauksime vėliau, kad draugystė pasididis.

Iszvažiavus kun. Žilinskui į Europą, tuomlaikiniu prezidentu pasiliko kun. V. Matulaitis isz Shenandoah, Pa.

„Motinėls“ vyresnybė.

*) Dėlto tat konstitucijos pamatuose pasergėjome, kad „Motinėls“ neszelps nieko Amerikoje, nes czę, ant nelaimės, iszsidirbo tokios sąlygos, kad bepartijaliszkų žmonių stacziai būti negali.

Atsakymai.

„Naujam“ „Kataliko“ Redaktorini. Turime viltį, kad Tamsta bent pradėsi po kiekvienu straipsniu ir kiekviename numeryje dėti pažymėjimą, juog isz „Tėvynės Sargo“ paimtas, ko veltui kelius sykius praszėme „senojo“ Redaktoriaus. Beto, sistematiszką perspaudinimą ko ne visoje pusėje kiekvieno savo numerio kitur jau spaudintų dalykų skaitome už negerą darbą: „Tėvynės Sargas“, spauzdindamas interesingus rasztus, norėtų ir Amerikoje turėti ko daugiausiai prenumeratorių. Bet dabar kam jiems pirkti „Sargą“, kad tą patį gali rasti „Katalike“? Plagiatas papeiktas ant visų visuotiniųjų susirinkimų veikėjų spaudos dalykuose, ypatingai Lizbonoje. Mums reikės kokią nors rokundą padaryti.

Turinys „Tėvynės Sargo“ 1900 m.

1. Tautiszki bendrijiniai rasztai.

Nauji Metai, nauji rupescziai. 1.

Balsas į Tėvą Szv. Popiežių Leoną XIII. N. 1. (*Atskiriamas.*)

Kaip Lietuviams klojas.

Isz Vilniaus Vyskupijos. *Keleivis.* 1.

Kaip vadinos Vyskupas Motiejus III? 1, 2, 3.

Vyskupo M. Valancziaus Jubiliejai. 1.

Projektas perspaudinimo (jubiliejinio) Vyskupo M. Valancziaus veikalų. 2, 3.

Kasztas atspaudinimo „T. Sargo“ 1899 m. 2, 3.

Truputis apie Amerikos Lietuvių kalbą. *Amerikietis.* 2, 3.

Dėlko kila Ukmergės ir kitos panasziot istorijos? 4, 5.

Naujas Gelžkelis: Panevėžys — Szvenczionis. 4, 5.

Kankintiniai už lietuvystę. 2, 3, 6, 7, 8 ir kit.

Mūsų žydai. 6, 7.

Rinkime senovės palaikus: dainas ir pasakas! *Red.* 2, 3, 6, 7.

Socijalistiszki iszmislai — viena tik blėdis. *Red.* 8.

Mūsų einantiems į kariumenę. *Gargažė.* 10, 11.

Baigdami penktus metus. 12.

Krislas kunigų akyse, o rąstas — daktarų, *Kelmelis iš Sxilakojo.* 12.

„Motinėls“ praneszimas. 12.

Mokėkime lietuviszkai raszyti! (Kalend.)

Parodos dalykai. 1, 2, 3, 4, 5: Paveikslai Žemaičių Vyskupų. 6, 7, 8, 10, 11: Tarptautiszkas etnografiszkas Kongresas. Susivažiavimas Lenkiszkos pr. Jaunumenės. *Paryžietis.*

2. **Mokyklų dalykai.** Kiekviename № (33 praneszimai).

3. Tikybos ir doros dalykai.

Jubiliejus: a) Apskelbimas Popiežiaus Leono XIII;

b) Pradžia. *E. Mažutis.* 1.

Ar lūpomis tegalime Dievą garbinti? *Margalis.* 8.

Karalius Umbertas ir Italija.

Užmirsztas užmanymas apie steigimą lietuviszkų kliosztorių.

Beatifikacija Joannos di Lestonnac. *Mažutis.* 10, 11.

Isz Seinų Vyskupijos. *Tamoszius Kalnietis.* 10, 11.

Atlaidai Lietuvoje. Eilėmis. *Julijus Anusaviczė.* 10, 11.

Apie svetimus dievus. Sekmas — nevogk! *V. M. Valancz.* 12.

Už vierą. Eilėmis. *Julijus Anusaviczė.* 12.

4. Ukės dalykai.

Kas geriau: dirva ar pieva? *Kaimynas.* 2, 3.

Apie plugus. *Gargažė.* — Nepiginkite torpių! *Damas.* 8.

Branginkite torpes! 10, 11. Žieminiai kviecziai. Pakratai.

Kaip iszvaryti arklio pykti? Kiek metų galima laikyti

karves? Kad karvė diena apsiversziuotų. Arklio prietvaras.

M. 8. Avižos. Apie sėklų surėdymą. 9. Kimsuotų

pievų lyginimas. Drenavimas. Būdas užgesinti suodis.

Iszvežimas mėszlų sirgusių gyvulių. Szėrimas gyvulių

dygstancziomis bulbėmis. Lesinimas visztų. *Ignotas.* 10, 11.

Vaisingų medžių baltymas. Molis, kaipo gydyklas gyvulių.

Mėszlo užlaikymas. Sunaudavimas nukritusių vaisių. *M.* 12.

Neniekinkite ukiszkųjų rasztų. Orė ir plugas. Gilus arimas.

Aparimas mėszlų. Aparimas rugienų isz rudens. Rotacija.

Seradelia. *Sodietis.* (Kalendoriuje 1901 m.) Reikotojų ben-

drija. *Sodietis*. (Kalend.) Naudingos patarmės kun. Kneipo. *Gargažė*. (Tę-p.) Isz kur kyla ausių ligos ir kaip nuo jų iszsisergėti? *Dausietis*. 9.

5. Pasakojimai ir poezijos.

Kun. Anupras Jasaitis: „Isztremtojo rasztai isz Spasko“. 1, 2, 3: su eilėmis: „Tunka ir Irkutas“; 4, 5: su eilėmis: „Kalėda“, „Pasveikinimas Vardo Dienoje“; 6, 7: su eilėmis: „Vilkas ir Lapė, „Tunkos Kapai“.

J. I. Kraszauskis: (vertė: *Maiszinys*): „Muraviovo aukos Gavaraukoje“. 2, 3.

Karbonarijus: „Kregždė“. 2, 3.

Baublys: „Abraomo jaunystė“. 2, 3.

Szatrijos Ragana: „Barbelė“. 2, 3. „Agnieszka“. 6, 7. „Kalėdų vakaras“. 12.

Kl. Junosza (vertė: *Juosis*): „Netikras pinigėlis“.

Dėdė Atanaxas: „Amerikietis“. 4, 5. „Kaimynai“. 9. „Kandidatas į Kunigus“. 10, 11 (*atskiriamas*). „Tėvai ir vaikai“. (Kalend. 1901 m.)

Vaisxgantas: „Negryna sąžinė“. (Monologas). 12.

Vyskupas Motiejus Valanczius: „Margumynai“. (Kronika). Varnių miestelis. Brolija. 1. Pirmiejie žingsniai. Piemeniszkas rasztas. Apasztaliszki rasztai. Apvaikszcziuojimas czvertamžinių sukaktuvių vyskupavimo. Kokias knygas parasziau. 2, 3. Žinia apie giminę, kun. Lenczickis. Atsitikimas su Vysk. Joz. Gedraicziu. Maiszta Telszių pavieta 1863 m. Skuodo miestelis. 4, 5. Tytavėnų bažnyczia. Pažaisczio Kameldulai. Troszkūnų kliosztorius. 6, 7. Bernardinų kliosztorius Dutnavoje. Kolainių kliosztorius. Palėvėnės kliosztorius. 8. Klapatai su Zarasų bažnyczia. Laukuvos bažnyczia. Pakapių bažnyczia. 9. Raudondvario b. Vidiszkie b. Vieksznių b. 10, 11. Gintila-Administratorium. Žilinskis į jo vietą. Palaidojimas Vyskupo Symano Gedraiczio. Biografija Gintilos. 12.

Juozas Margalis (Eilės): Ant Naujų Metų. Kaip tai senovėje buta. Gal naktį be miego... Ant kapų. Tu

nežinai sylos maldos. Du keleiviu. (Sakmė). Pakaruoklis (Ballada). 1. Pavasaris. Malda. Tikėk. Lapė ir Vynuogės (Sakmė). Kryžiaus paslaptis. Tūlam lietuvių lenkintojui, bet ne lenkui. 2, 3. Į Jaunumėnė (Oda). Ant Vytauto kapo. Kaip ramu. 4, 6. Rauda. Kaip kyla nuo siaurės... 6, 7. Sunku apleisti savo tėvynė. Gerk! 8. Gužutis. 12.

M. Dagilėlis (sakmės): Pelėda. Ožys ir vilkas, 2, 3. Vėžys tėvas ir vaikas. Vėžys. 6, 7. Asilas, Beždžionė ir Kurmis. 9. Geradarystė. Liutas, Asilas, ir Zuikis. Liutas ir Ožka. 10, 11. Žemaitis ir Velnias (Pasaka). Eilės: Patarmė. 6. Naktis. Ko-gi man liūdna. Ruduo. 9. Lietuvio malda pabaigoje XIX amž. 12. Dainos. (Kalend. 1901 m.)

Mažeika: Naujiems Metams. 1.

Mik. Raczas: Ant 60 m. jubiliejaus pasveikinimas. (Gaidas) 1.

A. J.: Garsas. 2.

Bicxiuolis: Naktis. 2. Gedimino sapnas. 8.

Galinis: Panasziai. 9.

Visockis: Op, op, Nemunėli: (Gaida). 10.

Aldonas: Gužas (sakmė). 12.

Julijus Anusaviczė: Viena pavasario diena. 4—9. Atlaidai. 10. Už vierą. 12.

Dyglis: Kalėdninkų daina. Szuoja. 4, 5.

6. Paminavojima.

Barbora Zagariszkė. 1, 8. A. a. dr. Vinc. Kudirka... A. a. dr. Petras Matulaitis. *Kalmietis*. 9. A. a. kun. J. Skaczkauskis. A. a. kun. J. Skardis. 12. Kun. Lenczikis. Vysk. Gedraitis Symanas. Kun. Gintila. (Veizdėk: V. M. Valancziaus kronikoje). Kun. And. Rudamina. Vysk. Merkelis Gedraitis. Lietuviai-Jezavitai. (Atskiriami nuo № 1).

7. Mūsų rasztai.

Lietuviszki Amerikos laikraszcziai. Prūsų laikraszcziai. Naujos knygos. 1. „Žemlapis Lietuviszkai-Latviszko Kraszto“. Inž. Maciejauskio. Įtekmė lietuviszkos raszybos ant latviszkos. Ar jau turime gerą raszybą? *Adomas Jaksztas*. 4. 5. Genys margas, o lietuviszka raszyba dar margesnė. Pagal *Selį*. 9. „Žinyczia“ 6, 7, 8. „Lietuviszkos kalbos „Gramatika“. Petro Kriauszaiczio. 8. „Volungė“ J. Margalio. 8. 10. 11. „Ukiszkasis Sargiečių Kalendorius 1001 m“. 8. 10. 11. „Trumpa istorija didž. Pran. Revoliucijos“. „Olga Liuberstovicz. Vėlinės“. Mick. vertė Kapsas. „Kas prieszius? Lazdynų Pelėdos. Grovo Kyburgo kelionė Lietuvon. Narbūcio. Vertė dr. Basan. „Žinyczios № 2“. 10, 11. „Ateitis“. „Dirva“. „Statistika Amerikoje spaudintų liet. knygų“. 12.

8. **Įvairios žinios.** Kiekvienne No. (140 korespondencijų). Žinios isz Amerikos. *Amerikiecxio* irk. 2, 4, 6, 10.
9. **Atsakymai.** Kiekvienne No.
10. **Atsiszaukimai, apgarsinimai.**

11. Atskiriamos priemazgos.

Nuo N 1: „Balsas Amerikiečių Lietuvių į Tėvą Šventąjį Leoną XIII ir gyvenimai dviejų didžių Dievo tarnų, Lietuvių: kun. Andriaus Rudaminos, Jezavito, ir Kuni-gaikščio Merkelio Gedraičio, Žemaičių Vyskupo“ (Lietuviškai) Su paveikslu Vyskupo Merk. Gedraičio.

NB. Tą patį galima mūsų Redakcijoje gauti atskirai su vienu, lietuviszku, tekstu ir du dviem: lotyniszku ir lietuviszku, in 4° maj. ant puikiausio popieriaus, už 25 fen.

Nuo N, 10, 11: *Dėdės Atanaxo Rasztai*. II. Kandidatas į kunigus“. Apysaka.

12. „T. S.“ Redakcijos parupintos:

„Volungė“. Eilės — pirmieji bandymai. *Juoxo Margalio*. „Ukiszkasis Kalendorius 1901 m.“

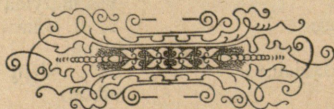
Spaudos suklydimai № 10, 11.

Pusė	4 savasties	savasties
„	6 perstatysiu	pastatysiu
„	7 paskutoje	pakutoje
„	8 žiudiniaiš szviesos	židiniaiš
„	8 paselydimai	pasielgimai
„	8 su Radvilu	su Radvila
„	9 abiju	abieju
„	9 su Vincu	Vincu
„	9 pas svetimtaucziusi ėzius
„	9 bureli, lietuvių	burelis
„	9 patekts	patekti
„	9 užmanymų įvykdinti	užmanymus
„	10 didelė iszkilmybė	iszkilmybė
„	10 jį (baroniutė)	ji
„	10 Apgarsnimo apeigą	Apgarsinimą apeigų
„	10 atsigrėždamas	atsigreždamas
„	11 Zebzydowska	Zebrzydowska
„	11 kelios deszintį	deszintis
„	12 Kas szventadienės dienis
„	12 Kas suje sis	kasuje sis
„	13 kelionės vyskupas	velionis
„	14 drūkų	dzukų
„	14 kokia kareiviai	kokie
„	14 tokėjau	tokiejau
„	14 lankantės	lankantis
„	14 minė	mini
„	16 Ir kunigai	Yr
„	20 pėdas meto	mėto
„	23 burie	kurie
„	23 Amerikoji	. . . koje
„	23 Nekur	Niekur
„	23 Ko bekalbėti	Ka
„	23 už apskaklės	apkaklės
„	24 eiti ant sudo	eisi
„	25 kuriui	kurui
„	25 isz linių	linų
„	26 torpinės užkūria	torpines užkuria
„	26 užsikūrus	užsikūrus
„	34 ano karszto	kraszto
„	35 į selką	selską

Pusė	37	prie Keltuvo	keltuvo
„	38	s. Bene kik to	Benedikto
„	39	padirma v ojnu	. . . vojau
„	41	Vitaliko	Vitaliso
„	41	Kokies yra formaliszkumais —	Kokie formaliszkumai —
„	43	Ignaka	Ignacą
„	46	parėjo eilių-eilės	perėjo
„	48	tokiais vietas	tokias
„	48	iszvirtė	iszvirtę
„	49	Kulikausienė	Kulikauskienė
„	54	girdėdamas negalėjo	negalėjau
„	54	labjausia u , tankia u	labjausiai, tankiai
„	54	apsikelbė	apsiskelbė
„	54	buvęs atstatytos	atstatytas
„	57	nognos plėszikos	nognas
„	58	lietuvio a ž dantų	liežuvio
„	58	praszaicziai	praszalaicziai
„	58	tesiš u	tesišino
„	60	darkas	dar kas
„	60	kiszenės laiko	kiszenes
„	61	poros	poras
„	61	kerdžumi	kerdžiumi
„	61	okelicų	okolicų
„	62	truczyna	truczyna
„	62	stolo	stalo
„	62	pasikatymą	pasimatymą
„	63	že mnie gošė	že u mnie
„	64	sieniai	sienai
„	64	vardą veltklaidžius	. . . džių
„	64	alkavi	alkani
„	64	gelžkelrūm o	. . . rumio
„	64	į Kamojus	Kamajus
„	64	nemėga	nemėgia
„	64	konialiszkų	kolonialiszkų
„	65	skirta laime	laimė
„	65	kitą neprasta	neprastą
„	65	Nevecių	Nevierių
„	66	į Vyžonus	Vyžonas
„	66	sutyrusios	sustyrusios
„	66	Vyžonių	Vyžonų
„	66	ruogsojo	riogsojo
„	66	numuktų	nusmuktų
„	67	ket	bet
„	67	Vyžoniszkiei drąsus	drąsus
„	67	asesoris	asesorius
„	68	be darbė	bedarbė
„	69	akmeniais	akmenimis
„	69	savallis	savastis

Pusė	72	daros	doros
„	72	su buvusių	buvusių
„	73	pripažintuos	. . . tas
„	73	pastorus	pastarus
„	73	sziltesnis dienos	sziltesnės
„	77	skaitoje	skaidoje
„	77	su kunigus, bajorus, karalus	kunigais etc.
„	79	kalbą puiki	kalba
„	79	įstati	įstatai
„	79	tikra pasaka	pasaka
„	82	šanariai laukė	lankė
„	86	aprupinymui	. . . nimui
„	90	Atsakasis redaktorius	Atsakomasis

02492

Atsakomasis redaktorius **J. Lapinas, Tilžėje**; prie jo siųst rasztus, rankraszczius, ir pinigūs; pas jį teipo-gi laikraszcziio krautuvė. Antraszas: **Herru J. Lapinas, Tilsit, (Ostpr.)**

Spa dinta pas J. Szenkę, Tilžėje.